

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

до комплексного державного тестового іспиту за фахом
за освітньо-професійним рівнем бакалавра для студентів
напряму підготовки 6.030501 Економічна теорія
(галузь знань 0305 Економіка та підприємництво)

Галузі знань: 0305 Економіка та підприємництво
Напрямок підготовки: 6.030501 Економічна теорія

Донецьк - 2012

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО

комплексного державного тестового іспиту за фахом
за освітньо-професійним рівнем бакалавра для студентів
напряму підготовки 6.030501 Економічна теорія
(галузь знань 0305 Економіка та підприємництво)

Галузі знань: 0305 Економіка та підприємництво

Напрямок підготовки: 6.030501 Економічна теорія

Розглянуто на засіданні кафедри
Економічної теорії
Протокол № 1 від серпня р.

Затверджено на засіданні
навчально-видавничої ради ДонНТУ
Протокол № _____ від _____
20__р.

Донецьк - 2012

УДК 330.101

Навчально-методичний посібник для підготовки до комплексного державного тестового іспиту за фахом
за освітньо-професійним рівнем бакалавра для студентів
напряму підготовки 6.030501 Економічна теорія
(галузь знань 0305 Економіка та підприємництво)

для студентів економічних спеціальностей / Укладачі: проф. Усачова Г.М., к.е.н., доц Вишневська О. М., Левіна І.В., к.е.н., доц. Романова С.О., к.е.н., доц. Рибнікова Г.І., к.е.н., доц. Тарасенко О.В., - Донецьк: ДонНТУ, 2012– 138 с.

Навчально-методичний посібник для підготовки до комплексного державного тестового іспиту за фахом за освітньо-професійним рівнем бакалавра для студентів напряму підготовки 6.030501 Економічна теорія (галузь знань 0305 Економіка та підприємництво) містить програми нормативних навчальних дисциплін циклу фахового спрямування, критерії оцінювання та структуру екзаменаційного білета, основні формули, приклади рішення типових задач, задачі та тести для самостійної роботи студентів з кожної дисципліни, основну та додаткову літературу для самостійного вивчення.

Рецензент: Тарасенко Г.Д. , д. е. н., професор

Відповідальний за випуск

В.В.Дементьєв, д. е. н., проф.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Критерії оцінювання результатів державного екзамену з економічної теорії.....	8
2 Тематичний виклад змісту навчальної дисципліни	
	10
2.1 Зміст курсу.»мікроаналіз.».....	10
2.2 Література до курсу	
	18
2.3 Формули для розв'язання задач з	19
2.4 Приклади розв'язання типових задач з	
	24
2.5 Питання до екзамену з курсу	29
2.6 Тести з курсу	32
2.7 Типові задачі з курсу.....	
	47
3 Тематичний виклад змісту навчальної дисципліни	
	53
3.1 Зміст курсу.....	53
3.2 Література до курсу «Макроекономічний аналіз».....	57
3.3 Формули для розв'язання задач з макроекономіки.....	58
3.4 Приклади розв'язання типових задач з макроекономічного аналізу	61
3.5 Питання до екзамену з курсу макроекономічного аналізу.....	66
3.6 Тести з курсу макроекономіки.....	69
3.7 Типові задачі з курсу макроекономіки для самостійного вирішення	
.....	77
4 Тематичний виклад змісту навчальної дисципліни «Економічна політика.»	83
4.1 Зміст курсу...«Економічна політика.»	83
.....	
.....	
4.2 Література до курсу... «Економічна політика.»	88
.....	
4.3 Формули для розв'язання задач.....	89
4.4 Приклади розв'язання типових задач «Економічна політика.»	94
.....	
	100
4.6 Тести з курсу ...«Економічна політика.»	102
5 Тематичний виклад змісту навчальної дисципліни «Інституціональна економіка	114
5.1 Зміст курсу.....	114
5.2 Література до курсу	

5.3 Питання до екзамену з навчальної дисципліни	120
5.4 Тести з навчальної дисципліни	124
5 6. Тематичний виклад змісту навчальної дисципліни "Н"Національні моделі економічних систем"	114
5.1 Зміст курсу.....	114
5.2 Література до курсу	119
5.3 Питання до екзамену з навчальної дисципліни	120
5.4	124
7 Приклад білету.....	134

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Необхідність розв'язання проблем системних перетворень в національній економіці, поширення соціально-орієнтованих ринкових відносин, реалізація комплексної програми інтеграції України у світовий економічний простір, адекватна реакція на процеси глобалізації – є тими першочерговими завданнями українського суспільства, вирішення яких вимагає активної участі професійно підготовленої молоді. Формування сучасної парадигми економічної теорії як необхідної передумови соціально-економічного прогресу в Україні неможливе без залучення до цього процесу майбутніх фахівців, які мають забезпечити її практичну реалізацію. Найнагальніша на ринку – проблема кадрів. Ця проблема завжди була і залишається складною.

Формування нової генерації фахівців, на долю яких випала велика відповідальність за розбудову модернізованої моделі національної економіки, вимагає застосування принципово нових засад до процесу їх підготовки, безумовно важливою частиною якого є ступенева підготовка фахівців зі спеціальності “Економічна теорія”. Творче мислення, вільне від ідеологічних штампів та догм, вміння вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, використання інноваційних підходів, швидке обґрунтування та прийняття нестандартних рішень стають об'єктивною потребою професійної діяльності економістів. Саме такі вимоги є базовими для випробувань.

Екзаменаційні білети складені відповідно до вимог освітньо-професійних програм (ОПП) з фундаментальних економічних дисциплін, рекомендованих Міністерством освіти і науки України. Відповідно до вимог ОПП на екзамені з студент повинний продемонструвати основні знання, навички та вміння:

- аналізу індикаторів стану основних макро- та мікроекономічних ринків і умов їх функціонування, механізму встановлення рівноваги;
- визначення чинників економічної динаміки і економічного зростання на макро- та мікрорівні;
- прийняття обґрунтованих економічних рішень на рівні окремого домогосподарства, фірми, держави; дії системи економічного регулювання різними економічними суб'єктами;
- суть внеску окремих шкіл і напрямків економічної думки в економічну науку.

Кожен білет включає теоретичне питання за окремими розділами курсу містить програми нормативних навчальних дисциплін циклу фахового спрямування, критерії оцінювання та структуру екзаменаційного білета, основні формули, приклади рішення типових задач, задачі та тести для самостійної роботи студентів з кожної дисципліни, основну та додаткову літературу для самостійного вивчення.

Програма комплексного державного тестового іспиту за фахом за освітньо-професійним рівнем бакалавра, укладено згідно з нормативними

документами та містить програми з дисциплін: мікроекономічна теорія виробництва і витрат; макроекономічний аналіз; економічна політика; інституційна теорія; соціально-економічна безпека.

Білет є багаторівневим, включають тестові завдання та задачі різного рівня складності;

– знання студентів оцінюються за завчасно розробленими кількісно визначеними критеріями.

Кожний екзаменаційний білет має наступну *структуру*:

1 мікроекономічна теорія_виробництва і витрат

3. Задача

II. макроекономічний аналіз

1. Теоретична частина: Тести, відповідь аргументувати.

2. Задача

III . економічна політика

1. Теоретична частина: Тести, відповідь аргументувати.

2. Задача

інституційна теорія

соціально-економічна безпека.

У процесі самостійної підготовки до державного екзамену з економічної теорії важливим є надання студентам можливості повторити основний зміст дисциплін за типовими тестами та задачами. Тому допомогою стане систематизоване викладення основних формул з політичної економії, макро- та мікроекономіки. В методичному посібнику розглядаються типові задачі, які також рекомендовані для самостійної роботи.

Програма комплексного державного тестового іспиту за фахом за освітньо-професійним рівнем бакалавра, укладено згідно з нормативними документами та містить програми з дисциплін: мікроекономічна теорія виробництва і витрат; макроекономічний аналіз; економічна політика; інституційна теорія; соціально-економічна безпека.

1 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ результатів державного екзамену з економічної теорії

Відповідно до вимог сучасної системи організації навчання оцінювання результати складання комплексного державного іспиту з економічної теорії є кількісно обумовлені. Загальна оцінка складається з арифметичної суми балів, отриманих за кожне завдання. .

Кожне тестове завдання передбачає 2 бала, таких завдань за всіма дисциплінами 15 (2x15=30 балів. Відповідь на теоретичне питання з охорони праці передбачає 5 балів.

Загальна оцінка: 5 балів за теоретичні питання + 35 балів за тести + 65балів за задачі = 100 балів.

Підсумкова оцінка визначається за комплексної діагностики знань:

Сума балів	Оцінка	Теоретическая часть (баллы)	Практическая часть (баллы)
90-100	“відмінно”	35	Задача 1 - 13
75-89	“добре”		Задача 2 – 13
50-74	“задовільно”		Задача 3 – 13
0-49	“незадовільно”		Задача 4 – 13
			Задача 5 - 13

Відповідність оцінок навчальних досягнень студентів за 100-бальною шкалою національній шкалі та шкалі ECTS запропонована Міністерством науки та освіти України (див. «Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі», яке затверджено наказом МОН України №48 від 23.01.04) та задається наступною таблицею:

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100 балів	«5» (відмінно) – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	A
85-89 балів		B
80-84 балів	«4» (дуже добре) – вище середнього рівня з кількома помилками	B
75-79 балів		C

70-74 балів	«4» (добре) – у загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	D
65-69 балів	«3» (задовільно) – непогано, але зі значною кількістю недоліків	D
60 – 64 балів	«3» (досить) – виконання задовольняє мінімальним критеріям	E
35-59 балів	«2» (незадовільно) – потрібно попрацювати перед тим, як перездати	FX
0-34 балів	«2» (незадовільно) – необхідна серйозна робота	F

1. ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІКРОЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ВИРОБНИЦТВА І ВИТРАТ

ТЕМА 1 Предмет і завдання дисципліни

Мікроекономічна теорія як складова частина економічної науки. Особливості сучасної мікроекономічної теорії. Вступний, проміжний та просунутий рівні мікроекономіки. Мікроекономічна теорія виробництва та витрат як методологічна, термінологічна, інструментальна база вивчення комплексу прикладних економічних дисциплін.

Предмет курсу. Поняття «виробництво»: вузьке та поширене трактування. Виробничий трансформаційний процес і його місце в економіці підприємства. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Межа виробничих можливостей та альтернативна вартість. Головні види вибору підприємства. Закономірності поведінки суб'єктів господарювання на мікрорівні. Фактори індивідуальної поведінки осіб та підприємств.

Методологія дисципліни. Загальнонаукові методи. Роль і значущість математичних методів у процесі поєднання якісного та кількісного аналізу виробництва. Моделювання: табличне, графічне, економіко-математичне. Оптимізаційні і рівноважні моделі. Методологія маржиналізму, граничний аналіз. Поведінкові передбачення, економічна раціональність виробника. Можливість

інформаційного забезпечення. Порівняльний статичний та динамічний аналіз. Фактор часу.

ТЕМА 2 Підприємство як система «витрати – випуск»

Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система. Поняття підприємства та фірми. Економічна природа та основні теорії фірми. Теорія фірми Р.Х.Коуза. Трансакційні витрати. Інституціональна природа сучасної фірми. Фірма як покупець, споживач, виробник і продавець. Правові передумови для ринкових суб'єктів. Сучасна теоретична економіка про права власності як сукупності санкціонованих норм поведінки.

Технологічна концепція підприємства і його модель як системи «витрати – випуск». Найпростіша схема підприємства як ринково-виробничої системи. «Вхід» - фактори виробництва, «процесор» - виробничий процес (комбінація факторів), «вихід» - готова продукція. Основні види виробничих організацій у ринковій економіці. Принципи та цілі діяльності підприємства та їх трансформація в критерії формування виробництва. Головна мета діяльності підприємства. Критерії формування виробництва, орієнтованість на одержання прибутку: максимум випуску, мінімум витрат, максимум ефекту. Фактори внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства.

Періоди функціонування системи «витрати – випуск» як економічні категорії. Особливості короткострокового і довгострокового аналізу діяльності підприємства.

Поняття оптимального та рівноважного станів підприємства.

Фактори виробництва, їх структура. Агреговані фактори виробництва. Інформація та знання як стратегічні фактори XXI ст. Властивості факторів та припущення у їх дослідженнях: абсолютна необхідність, рідкісність, монотонність, взаємозамінність, альтернативність. Заміщеність та доповнюваність факторів виробництва. Субституційні та лімітаційні співвідношення між факторами виробництва. Абсолютна (повна, альтернативна) і відносна (часткова, периферійна) взаємозамінність.

Технологічні способи виробництва і технологічна множина фірми. Технологічні обмеження. Класифікація технологій за характеру взаємозамінності факторів. Виробничі можливості фірми та їх межа. Трансформаційна крива, або лінія потужностей Альтернативна вартість та альтернативні витрати. Технологічно та економічно ефективні способи виробництва.

Виробнича функція та її властивості, їх економічний зміст. Типологія виробничих функцій. Однорідні та гомотетичні виробничі функції: лінійна, некласична, функції Леонт'єва, Кобба-Дугласа, функції CES. Однофакторні та багатофакторні моделі підприємства за допомогою виробничих функцій. Графічне зображення виробничої функції.

Параметри фірми як мікроекономічної моделі. Витрати та результати виробництва. Економічна природа витрат виробництва, . Явні та неявні альтернативні витрати, їх складові. Деякі особливості визначення альтернативних витрат, їх ймовірносний характер. Релевантні та нерелевантні витрати. Сфери застосування бухгалтерського та економічного підходів до визначення витрат. Результати виробництва: продукт, виторг, прибуток. Сукупні, середні та граничні величини цих показників, їх взаємозв'язок. Динаміка виторгу за умов еластичного та нееластичного попиту. Взаємозв'язок функції виробництва, витрат, виторгу та прибутку.

ТЕМА 3 Часткова варіація факторів виробництва

Виробництво з одним змінним фактором. Поняття часткової варіації факторів виробництва. Динаміка і взаємозв'язок сукупного, середнього та граничного продуктів. Дискретний та неперервний граничний продукт. Теорія граничної продуктивності

факторів (А.Р. Тюрго, Дж.Б.Кларк). Закон спадної віддачі змінного фактора та його використання для обґрунтування рішень виробника.

Еластичність випуску за змінним фактором: поняття, методика обчислення, діапазон змін, графічне подання та економічна інтерпретація.

Короткострокова функція виробництва за умов різних видів віддачі змінного фактора. Постійна (стала), зростаюча, спадна віддача змінного фактора виробництва: графічне та аналітичне зображення, економічна інтерпретація. Стадії виробництва.

Часткова варіація факторів і короткострокова функція витрат. Взаємозв'язки між функціями виробництва та витрат. Динаміка та взаємозв'язки короткострокових витрат. Закон неминучого зростання граничних витрат. Короткострокові витрати за різних видів віддачі змінного фактора.

Еластичність витрат за випуском: поняття, методика розрахунку показників, діапазон змін.

Обґрунтування рішень виробника за часткової варіації факторів. «Пропорція суміші» та віддача постійного та змінного факторів на різних стадіях короткострокової функції виробництва. Співвідношення «обсяг випуску – мінімальні середні витрати» як технологічний оптимум короткострокового періоду. Моделі визначення оптимального рівня залучення змінного фактора залежно від типу ринку товарів і ринку ресурсів для виробництв, що характеризуються постійною та зростаючою віддачею. Порівняння факторного граничного виторгу та факторних витрат за одного змінного фактора виробництва. Правило визначення оптимального рівня залучення кількох змінних факторів виробництва. Можливі варіанти реакції виробника на зміну ринкової кон'юнктури. Правило розподілу змінного ресурсу між суміжними стадіями виробництва.

ТЕМА 4 Ізоквантна варіація факторів виробництва

Поняття ізоквантної варіації факторів виробництва. Виробнича функція з двома змінними факторами.

Побудова ізокванти з використанням табличного, аналітичного та графічного способів завдання виробничої функції. Поняття субституційних та лімітаційних виробничих процесів. Альтернативна та периферійна заміність факторів виробництва. Технологічно ефективна область ізокванти та карти ізоквант. Властивості та конфігурації ізоквант.

Показники заміщення та доповнюваності факторів виробництва. Гранична ефективність фактора та гранична норма його технологічного заміщення (MRTS). Закон спадання MRTS. Правило заміщення факторів. Ступінь доповнюваності факторів виробництва та її співвідношення з MRTS. Поняття та графічне зображення ізоклін. Ізоклінна варіація факторів. Еластичність заміщення факторів виробництва.

Взаємозв'язки «фактор-фактор» для різних видів виробництва. Субституційні виробничі функції: класична виробнича функція; неокласичні виробничі функції (функція Кобба-Дугласа, функція з постійною еластичністю заміни (CES) та її модифікації). Лімітаційні виробничі функції: функція Леонтьєва та ін.

Вибір оптимальної комбінації факторів. Оптимальна комбінація факторів з технологічного та економічного поглядів. Графічне та аналітичне подання оптимуму виробника за наявності двох факторів. Правило найменших витрат у разі використання «n» видів факторів виробництва. Окремі випадки вибору оптимальної комбінації ресурсів: у разі використання у виробничому процесі «n» видів факторів; у субституційному за факторами виробництві; лінійно-лімітаційному виробництві з одним виробничим процесом і з кількома виробничими процесами; у разі постійних і змінних цін на фактори виробництва тощо. Концепція виявленої мінімізації витрат. Правило максимізації прибутку у разі використання у виробництві «n» видів ресурсів.

Ефект заміщення та ефект випуску. Вплив зміни ціни ресурсу на оптимум товаровиробника. Поняття «ефект заміщення» та «ефект випуску». Розкладання

загального результату зміни ціни одного з ресурсів, що формують комбінацію, яка мінімізує витрати, на ефекти заміни та випуску: гопфічне зображення для «нормального» та «неякісного» (нижчих переваг виробника) ресурсу. Значення розмежування ефектів заміни та випуску для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

ТЕМА 5 Пропорційна варіація факторів виробництва

Поняття «віддача від масштабу» і «повна варіація» факторів виробництва. Збільшення випуску за рахунок пропорційного та непропорційного нарощування ресурсів. Лінійні, зростаючі та спадні однорідні виробничі функції та віддача від масштабу. Графічне зображення віддачі від масштабу за пропорційної варіації. Джерела економії та збитку, зумовлені зростанням масштабу виробництва.

Еластичність масштабу та її взаємозв'язок з еластичністю виробництва. Поняття, аналітичне та графічне зображення еластичності випуску від масштабу. Теорема Вікселля-Джонсона.

Пропорційна варіація факторів виробництва та функція витрат. Види, динаміка та графічне зображення довгострокових витрат. Взаємозв'язки між короткостроковими і довгостроковими сукупними, середніми та граничними витратами. Довгострокові витрати за постійного, спадного, зростаючого та змінного ефекту масштабу: графічне та математичне подання.

Співвідношення часткової, ізоквантної та пропорційної варіацій факторів виробництва. Співвідношення «часткова варіація – пропорційна варіація». Закон змінних пропорцій за умов різної віддачі від масштабу. Співвідношення «ізоквантна варіація – пропорційна варіація». Узагальнена характеристика різних варіацій факторів виробництва.

ТЕМА 6 Оптимальний шлях зростання випуску

Можливі варіанти переходу на вищу ізокванту у короткостроковому та довгостроковому періодах. Типологія ліній зростання: у разі пропорційної варіації факторів і різної віддачі від масштабів виробництва; непропорційної варіації факторів; за заміни співвідношення цін на ресурси; за умов різної техніко-економічної та соціальної орієнтації тощо.

Логічний парадокс спадного ефекту масштабу. Концепція Х-фактора (Х-ефективності) Харві Лейбенстайна. Головні компоненти Х-фактора. Графічне подання неоптимального шляху зростання.

ТЕМА 7 Оптимальний масштаб виробництва

Результати емпіричних досліджень віддачі від масштабу і довгострокових витрат для різноманітних виробництв та галузей (закордонний та вітчизняний досвід). Співвідношення «обсяг випуску – мінімальні середні довгострокові витрати» як технологічний оптимум довгострокового періоду. Типи кривих довгострокових витрат. Поняття «мінімально ефективний масштаб виробництва» (MES). MES і оптимальний масштаб виробництва.

Обґрунтування стратегічних рішень виробника. Крива довгострокових середніх витрат як крива вибору виробничої потужності підприємства. Ефект розмаїття (розширення асортименту) та багатопродуктова економія на масштабі. Недоліки та переваги гігантоманії і різноманітності. Багатопродуктова економія та рішення щодо горизонтальних меж виробництва. Багатозаводська економія та прийняття рішень щодо можливостей вертикальної інтеграції. Прикладні аспекти застосування концепції мінімально ефективного випуску (MES). MES і тип ринку. MES і природна монополія. MES як бар'єр до вступу конкурентів у монополізовану галузь тощо.

ТЕМА 8 Динамічність і стохастичність процесів, їх відображення у виробничих функціях

Динамічність процесів і необхідність її обліку у виробничих функціях. Статичні виробничі моделі та їх особливості.

Динамічність зовнішнього середовища та її вплив на виробництво як ринково-орієнтовану систему «витрати – випуск». Розмаїття можливих динамічних змін у виробництві. Науково-технічний прогрес (НТП) як найважливіший фактор динамізації базових параметрів і комбінаційних взаємозв'язків у системи «витрати- випуск» .

НТП і його відображення у виробничих функціях. Екзогенна та ендогенна концепції НТП. Способи обліку НТП у виробничих функціях. Основні форми технічного прогресу (працеощадний, капіталоощадний, нейтральний) та їх відображення на картах ізоквант. Вплив технологічних змін на позиціонування та конфігурацію короткострокової функції виробництва. Математичне подання та графічне відображення НТП у субституційних функціях за Дж.Р.Хіксом, Р.Ф.Харродом, Р.Солоу. Відображення технічного прогресу у виробничих функціях В.Леонтьєва, Гуттенберга, Кроллі та ін.

Ефект досвіду та його відображення у виробничих моделях. Формування концепції навчання у процесі виробництва: від закономірностей зниження трудомісткості в літакобудуванні до розробок Бостонської консалтингової групи. Аналітичне та графічне подання кривих досвіду, найвпливовіші фактори зменшення витрат; інтегральна дія ефектів досвіду та масштабу. Відображення ефекту досвіду у виробничих моделях різних типів: у класичній виробничій функції за часткової варіації факторів виробництва; у виробничих моделях Леонтьєва, Гуттенберга, Хайнена та ін. Використання ефекту досвіду для досягнення конкурентної переваги.

Невизначеність процесів та її врахування у виробничих функціях. Детерміновані виробничі моделі та їхні особливості. Вплив випадкових факторів на процес виробництва і необхідність його врахування наданням виробничій функції стохастичних властивостей. Стохастичне виробництво як комбінаційний процес. Стохастична виробнича функція за часткової варіації факторів. Смуга ізоквант стохастичної виробничої функції.

ТЕМА 9 Відображення процесів адаптації у функціях виробництва та витрат

Проблема вибору методів виробництва за допомогою адаптації на основі виробничих функцій.

Сутність та види адаптації: за інтенсивністю, за часом, з мінімальними затратами, змішана, ізолювана, кількісна, комбінована, мутативна, селективна.

Адаптація агрегатів з різними експлуатаційними витратами за їх кількістю, часом та інтенсивністю роботи. Умови та постановка задачі. Розв'язування задачі за допомогою дооптимізаційних функцій граничних витрат.

Комбіновані процеси адаптації без пристосування за часом. Процеси адаптації за постійної інтенсивності роботи. Процеси адаптації за умов змінної інтенсивності роботи.

ТЕМА 10 Ринки факторів виробництва. Детермінанти цінової еластичності попиту

Ринок факторів: зміст, структура, особливості. Суб'єкти та об'єкти ринку факторів. Взаємодія ринків продуктів та ринків ресурсів. Особливості ринку ресурсів. Порівняльна характеристика ринку ресурсів та ринку продуктів.

Попит фірми на ресурси, його мета. Граничний продукт ресурсу та виробнича функція. Гранична доходність ресурсу. Граничні видатки фірми на ресурс. Залежність граничних факторних витрат від типу ринку ресурсу. Максимізація прибутку і похідний попит на ресурси.

Попит досконало конкурентного підприємства на один змінний ресурс на досконало конкурентному ринку ресурсів. Попит досконало конкурентного підприємства на один із декількох змінних ресурсів на досконало конкурентному ринку ресурсів. Ефекти заміни, випуску та максимізації прибутку. Загальний ефект ціни фактора. Перехресні ефекти. Ринковий попит на змінний ресурс для досконало конкурентного ринку. Попит на ресурс у короткостроковому і довгостроковому періодах.

Детермінанти еластичності попиту на ресурси.

Попит підприємства-монополіста на єдиний змінний ресурс на досконало конкурентному ринку ресурсів. Припущення моделі. Криві попиту монополіста на один із декількох змінних ресурсів на досконало конкурентному ринку ресурсів.

Попит підприємства-досконалого конкурента на змінний ресурс, якщо ринок ресурсів є чистою монополією. Попит на змінний ресурс за умови, що і ринок ресурсів, і ринок продуктів є чистою монополією. Ринковий попит на змінний ресурс підприємств, що мають монопольну владу.

Монопсонія на ринку змінного ресурсу. Відсутність кривій попиту монополіста.

ТЕМА 11 Мікроекономічна теорія пропозиції факторів виробництва

Пропозиція праці на основі вибору найманого працівника між доходом від роботи за наймом та дозвіллям. Передумови аналізу вибору працівника. Критерій оптимальності вибору. Бюджетне обмеження. Оптимальний вибір доходу та дозвілля. Оптимальний час дозвілля за різних ставок заробітної плати. Ефект заміщення та ефект доходу зі зростанням ставки заробітної плати. Крива індивідуальної пропозиції праці за різної ставки заробітної плати з урахуванням ефектів заміщення та доходу.

Пропозиція на досконало конкурентному ринку праці для підприємства та галузі. Коротко- та довгострокова криві пропозиції праці.

Пропозиція реального (фізичного) капіталу. Пропозиція послуг основного капіталу. Короткострокові та довгострокові криві пропозиції послуг основного капіталу. Модель життєвого циклу. Задача міжчасового вибору. Припущення моделі. Міжчасове бюджетне обмеження. Визначення поточної вартості для декількох періодів. Гранична норма заміщення у часі. Вплив зміни процентної ставки на міжчасовий вибір споживача. Оптимальний вибір для кредитора і позичальника. Ринкова пропозиція заощаджень. Крива індивідуальної пропозиції грошових коштів домогосподарством. Крива пропозиції кредитних грошових коштів для фірми. Крива ринкової пропозиції кредитних коштів.

Пропозиція землі.

ТЕМА 12 Рівновага і ціноутворення на ринках факторів виробництва

Рівновага і ціноутворення на ринку праці за умови двобічної досконалої конкуренції. Умови рівноваги досконало конкурентного підприємства. Зайнятість та ціна праці, за яких підприємство максимізує прибуток. Проблема стійкості рівноваги. Вплив податків.

Трансфертний дохід. Економічна рента і квазірента.

Рівновага монополіста на ринку єдиного змінного ресурсу. Припущення моделі. Умови максимізації прибутку монополіста при визначенні рівня зайнятості. Рівновага монополіста на ринку ресурсів, якщо ринок продукту є досконало конкурентним. Рівновага монополіста на ринку ресурсів, якщо і ринок продуктів є монопольним.

Модель профспілки-монополіста на ринку праці.

Рівновага і ціноутворення на монопсонічному ринку праці. Вигідність ситуації для монополіста та для суспільства. Оптимум монополіста – монополіста. Рівновага монополіста на ринку з декількох змінних ресурсів.

Рівновага на ринку капіталу. Процентна ставка як ринкова ціна позики. Номінальна і реальна процентна ставка. Величина процентної ставки. Ринок акцій і облігацій.

Рівновага на конкурентному ринку кредитних ресурсів.

Рівновага на ринку основного капіталу. Дисконтний множник. Поточна вартість майбутнього доходу. Внутрішня норма віддачі (дохідності) інвестиційного проекту. Внутрішня ставка доходності інвестицій.

Короткострокова та довгострокова рівновага на ринку послуг основного капіталу.

Рівновага на земельному ринку. Земельна рента. Рівновага на ринку земельних послуг. Ціна землі як безстрокового ресурсу.

Література

Основна

1. Азьмук Л.А., Задорожна Н.В. Мікроекономічна теорія виробництва та витрат: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.-К.:КНЕУ, 2005.,-160 с.
2. Вэриан Х.Р. Микроэкономика. Промежуточный уровень. Современный подход: учебник для вузов./Пер. с англ. – М, 1997, с.339-351, 372- 401, 489-500.
3. Гальперин В.М., Игнатъев С.И., Моргунов В.И. Микроэкономика : В 3-х т. – СПб.:Экон.шк., 2007.- Т.1, с.245-344. Т.2, с.305-384.
4. Гронтковська Г.Е., Косік А.Ф. Мікроекономіка. Практикум: Навчальний посібник.- К.:2004.с.112-151, 246-288.

Додаткова

1. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича.-К.: Знання, 2007,с.203-263.
2. Фандель Г. Теорія виробництва і витрат \Пер.з нім. –К.: Таксон,2000, -520 с.
3. Чеканский А.Н., Фролова Н.Л. Микроэкономика. Промежуточный уровень:Учебник. – М., 2008, с.159-207, 493- 543.
4. Черемных Ю.Н.Микроэкономика. Подвинутый уровень: Учебник. – М., 2008.с. 199-233.
- 5.Теория фирмы \Под ред. В.М. Гальперина. СПб, 2000. –(Вехи экон.мысли. Т.2)
6. .Рынки факторов производства\ Под ред. В.М. Гальперина. – СПб, 2000.- (Вехи экон. мысли. Т 3).
7. Мікроекономічна теорія виробництва і витрат. Навчально-методичний посібник до вивчення курсу\ За ред. С.О.Романової.- Донецьк; ДонНТУ, 2008. -77с.
8. Мікроекономічна теорія виробництва і витрат. Конспект лекцій.\ За ред .С.О.Романової. – Донецьк; ДонНТУ,-2010.- 130 с.

2. Тематичний зміст дисципліни

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ аналіз

ТЕМА 1 Макроекономічні показники. Методи визначення макровеличин

Модель кругообігу доходів і видатків в економіку. Потоки та запаси. Система національних рахунків та її показники. Нові показники макроекономічного розвитку і індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, індекс глобалізації. Інфлювання та дефлювання показників національного обсягу виробництва.

ТЕМА 2 Макроекономічна нестабільність та її подолання

Циклічність коливання економіки. Теорії циклів. Антициклічна політика та її ефективність.

Зайнятість та безробіття. Причини і наслідки безробіття. Моделі ринку праці.

Інфляція: сутність, еволюція, вимірювання. Класифікація типів інфляції. Крива Філіпса у короткостроковому та довгостроковому періодах. Наслідки інфляції. Антиінфляційна політика у короткостроковому та довгостроковому періодах.

ТЕМА 3 Базова модель макрорівноваги

Агрегування у макроекономіці.

Сукупний попит: зміст, компоненти, чинники. Ефекти сукупного попиту. Нецінові фактори сукупного попиту. Макроекономічні шоки попиту.

Сукупна пропозиція, її особливості у короткостроковому та довгостроковому періодах. Нецінові фактори сукупної пропозиції. Шоки сукупної пропозиції. Модель: сукупний попит – сукупна пропозиція. Рівноважний рівень цін та обсягу виробництва. Ефект Хроповіка.

ТЕМА 4 Моделі макроекономічної рівноваги

Класична та неокласична моделі. Виробництво та розподіл національного доходу. Рівновага на ринку благ. Рівновага на фінансовому ринку. Чинники рівноваги.

Кейнсіанська модель рівноваги. Негнучкість цін та заробітної плати, нестабільність сукупного попиту. Взаємозв'язок “доход - споживання”. Кейнсіанська функція споживання. Модель “ін'єкції - вилучення”. Мультиплікатор інвестицій. Парадокс заощадження. Єдність товарного та грошового ринків. Умови моделі IS – LM. Рівновага на товарному ринку. Рівновага на грошовому ринку. Дослідження ефективності макроекономічного регулювання за допомогою моделі IS – LM.

Тема 5 Методика аналізу розвитку промисловості та сільського господарства.

Аналіз розвитку промисловості Оновлення промислової продукції. Вплив на динаміку валової продукції промисловості, зміни у продуктивності праці та кількості зайняту.

Сільське господарство як галузь АПК. Галузева структура сільського господарства. Особливості сільськогосподарських робіт. Державна закупівля сільськогосподарської продукції.

Тема 6 Грошово-кредитний ринок: показники стану і методика аналізу.

Фінансовий ринок: сутність та структура. Грошова маса та її структура. Інфляція, Методи регулювання грошової сфери. Аналіз взаємозв'язку грошово-кредитного і товарного . Вплив закордону на грошовий ринок.

Тема 7 Методологія і методика аналізу фондового ринку.

Фондовий ринок та його структура. Учасники фондового ринку. фондова біржа. Первинний та вторинний ринки цінних паперів. Індекси фондового ринку. Рейтинг емітента.

Сутність та склад валютного ринку. Міжнародна валютна система. Валютний курс та його види. Методи валютного регулювання Валютна інтервенція. Валютний курс та чистий експорт.

Тема 8 Сутність, функції та показники ринку праці.

Ринок праці у широкому та вузькому значеннях. Чинники ринку праці. Заробітна плата. Підтримка мотивації праці. Класифікація ринку праці. Індикатори ринку праці. Мобільність ринку праці. Показники ринку праці.

Збалансованість та ефективне функціонування ринку праці.

Попит та пропозиція на ринку праці. Напрямки професійної робочої сили. Класифікація безробіття. Обороти робочих місць. Ефективність роботи служби зайнятості та продуктивності праці. Екстенсивні та інтенсивні чинники ринку праці.

Тема 9 Рівень життя населення: індикатори стану і методологія їх визначення.

Рівень життя та його показники. Грошові доходи та витрати населення. Номінальні та реальні доходи населення. Купівельна спроможність населення.

Диференціація доходів домогосподарств. Крива Лоренцо.

Середній клас. Індекс людського розвитку. Гендерний показник. Межі добробуту.

ТЕМА 10 Економічне зростання

Фактори економічного зростання. Виробнича функція. Трансформація виробничих факторів у продукт. Внесок окремих факторів у економічне зростання. Залишок Солоу. Економічне зростання на основі моделі AD – AS і кривої виробничих можливостей.

Модель економічного зростання Солоу. Основні передумови моделі. Вплив запасу капіталу на економічне зростання. “Золоте правило” нагромадження як критерій максимізації рівня споживання. Вплив приросту населення на економічне зростання. Вплив технічного прогресу на економічне зростання. Висновки моделі Солоу.

Література

1. Базилевич В., Базилевич К., Баластрик Л. Макроекономіка. – К., “Знання”, 2009.
2. Вечканов Г.С., Вечканова Г.Р. Макроекономіка. – Спб: Пітер, 2010.
3. Панчишин С.М. Макроекономіка. – К: Лебідь, 2011.
4. Радіонова І.Ф. макроекономіка та економічна політика. – К., Таксон, 1996.
5. Селищев А.С. Макроекономіка. – Спб: Пітер, 2000.
6. Сакс Дж., Ларрен Ф.Б. Макроекономика: глобальный подход. – М., Дело, 1996.
7. Кейнс Дж.М. Избранные произведения: Пер. с англ. М. М.: Экономика, 1993. 541с.
8. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики. М.: Экономика, 1989. 523с.
9. Леонтьев В. Межотраслевая экономика: Пер. с англ. М.: Экономика, 1997. 477с.
10. Хансен Э. Экономические циклы и национальный доход: Пер. с англ. М.: Изд-во иностр. лит., 1959. 760с.
11. Чайнов А.В. Избранные труды. М.: Финансы и статистика, 1991. 429с.
12. Шумпетер Й. Капитализм, социализм и демократия: Пер. с англ. М.: Экономика, 1995. 540 с.
13. Классики кейнсианства: в 2 т. М.: Экономика, 1997. (Экономическое наследие). Т. 1. Харрод Р. К теории экономической динамики, Хансен Э. Экономические циклы и национальный доход, ч. 1-2. 416 с.; Хансен Э. Экономические циклы и национальный доход, ч. 3-4. 431 с.
14. Макроекономіка: зростання і сталий розвиток: навчальний посібник для ВНЗ/ Б.А.Карпінський, С.М.Божко, Ою.Б.Карпінська. – К.: Професіонал, 2006. -272с.
15. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: навчальний посібник: у 2 кн./ С.М. Панчишин, П.І. Островерх, В.Б.Буняк та ін.; за ред С.М.Панчишина, П.І.Островерха, Львів.нац.ун-т ім. І.Франка, Екон.фак. – 4-те вид., випр. і доповн.-К. : Знання, 2010 Кн.1: Вступ до аналітичної економії, Макроекономіка. – 2006. – 723с.
16. Шагас Н.Л., Туманова С.А. Макроекономика-2, - М., ТЕИС, 2010.

Формули для розв’язання задач.

ФОРМУЛИ ДЛЯ РОЗВ’ЯЗАННЯ ЗАДАЧ З МАКРОЕКОНОМІКИ

Система національних рахунків

$$\mathbf{ВНП_1=СПВ+ВІ+ДВ+ЧЕ}$$

ВНП₁ – розрахунок ВНП першим методом – методом витрат;

СПВ – споживчі витрати;

ВІ – валові приватні інвестиції;

ДВ – державні витрати;

ЧЕ – чистий експорт.

$$\mathbf{ЧЕ=Е-І}$$

Е – експорт

І – імпорт

$$\mathbf{ВНП_п=НД+НП+А}$$

ВНП_п – розрахунок ВНП другим методом за доходами

НД – національний дохід

НП – непрямі податки

А – амортизація

$$\mathbf{НД=З/п+\%+Р+П}$$

З/п – заробітна плата, до цієї статті вимагають також додаткові виплати на соціальне забезпечення, соціальне страхування, виплати пенсійних фондів.

% - чистий процент, як різниця між доходами у виді проценту і процентом, який виплачують домогосподарства по споживчому кредиту.

Р – рентні доходи та орендні виплати.

П – прибуток підприємницького сектору.

$$\mathbf{ЧНП=ВНП-А}$$

ЧНП – чистий національний продукт

$$\text{Реальний ВНП} = \frac{\text{номінальний ВНП}}{\text{дефлятор ВНП}} \times 100\%$$

$$\mathbf{ЧЕД=ВНП-ЗНС+ПРД+ТЕ+ВЧ}$$

ЧЕД – чистий економічний добробут

ЗНС – забруднення навколишнього середовища

ПРД – позаринкова діяльність у грошовому вимірі

ТЕ – результати діяльності тіньової економіки у грошовому вимірі

ВЧ – грошовий еквівалент зростання вільного часу та якості відпочинку.

$$\mathbf{СП(АД)=ВНП_1}$$

СП (АД) – сукупний попит

$$\mathbf{ГССП = \frac{\Delta СП}{\Delta Д}}$$

ГССП – гранична схильність до споживання

ΔСП – приріст споживання

ΔД – приріст доходів

$$ГСЗ = \frac{\Delta Z}{\Delta D}$$

ГСЗ – гранична схильність до заощадження
 ΔD – приріст доходів
 ΔZ – приріст заощадження

$$M = \frac{\Delta D}{\Delta B}$$

M – мультиплікатор автономних витрат (наприкінці інвестицій)
 ΔD – зростання доходу
 ΔB – зростання витрат

$$M = \frac{1}{ГСЗ} = \frac{1}{1 - ГССП}$$

$$D = СП + Z$$

Виробнича функція:

$$ВНП_p = F(a, K, T)$$

ВНП_p – реальний ВНП

a – праця

K – капітал

T – технологічний процес

$$ТЗВНП = \frac{ВНП_1 - ВНП_0}{ВНП_0}$$

ТЗ – темпи зростання ВНП
ВНП₁ – ВНП₀ – звітного року
ВНП₀ – ВНП базового року

$$M_{дв} = \frac{1}{ГСЗ}$$

M_{дв} – мультиплікатор державних витрат

Загальний ефект від зміни витрат

$$\Delta D = M_{дв} * \Delta B$$

Трудові ресурси, безробіття

$$TR = П + БР$$

TR – трудові ресурси

П – працюючі

БР – безробіття

$$РБР = \frac{БР}{TR} \times 100\%$$

РБР – рівень безробіття

Грошовий мультиплікатор

$$M_r = \frac{1}{P_n}$$

M_r – мультиплікатор грошей

P_n – норма обов'язкового резерву

$$M_r = \frac{G_c}{G_n}$$

G_c – створенні гроші

G_n – гроші початкові

Швидкість обігу грошей

$$O = \frac{BHP}{M}$$

Міжчасове бюджетне обмеження

$$C_1 + \frac{C_2}{1+r} = Y_1 + \frac{Y_2}{1+r}$$

Оптимум споживання

$$MRS = 1+r$$

Гіпотіза життєвого циклу

T - час, який споживач збирається прожити

Кожнорічне споживання

$$C = \frac{W + R \times Y}{T} = \frac{1}{T}W + \frac{R}{T}Y$$

Інвестиції

$$\text{Приведений дохід: } PV(T) = \sum \frac{T}{(1+r)^i}$$

Сумарні видатки від оренди капіталу = $P_k(r + \delta)$, де

P_k – ціна придбання одиниці капіталу

r – ставка відсотка

δ - норма амортизації

Стійкий стан запасу капіталу характеризується умовою

$$MPK = \frac{P_k}{p}(r + \sigma)$$

Модель Р. Солоу

Залишок Солоу

$$\frac{\Delta A}{A} = \frac{\Delta Y}{Y} - \alpha \frac{\Delta K}{K} - (1 - \alpha) \frac{\Delta L}{L}$$

Модель IS – LM

Лінійна функція IS: зворотний зв'язок U з r

$$Y = \frac{a+c}{1-\epsilon} - \frac{1}{1-\epsilon} \cdot G - \frac{\epsilon}{1-\epsilon} - \frac{d}{1-b} \cdot r$$

Або зворотний зв'язок r з Y

$$r = \frac{a+c}{d} - \frac{b}{d} T + \frac{1}{d} G - \frac{1-b}{d} Y$$

Лінійна функція LM:

зв'язок Y від r : $Y = \frac{f}{l} r + \frac{M/P}{l}$

або зв'язок r від Y : $r = \frac{l}{f} Y - \frac{M/P}{f}$

.4 Приклади розв'язання типових задач з макроекономіки

Завдання 1.

(на визначення складових ВВП)

Чи це враховується як частина ВВП? Що з наступного включено, а що не включено при обчисленні цього річного ВВП? Поясніть свої рішення.

1. Місячний чек, отриманий студентом економіки, якого нагороджено урядовою стипендією.
2. Купівля трактора фермером.
3. Купівля вживаної вантажівки водопровідником.
4. Інкасація державної облігації.
5. Послуги механіка по ремонту радіатора своєї машини.
6. Збільшення виробничих запасів.
7. Купівля нового підводного човна для військово-морських сил.
8. Дохід перукаря від стрижки.
9. Дохід, отриманий від продажу акції.

Відповіді.

1. Місячний чек, отриманий студентом економіки, котрий нагороджений урядовою стипендією. *Ні, це трансферні платежі.*
2. Купівля фермером нового трактора. *Так, це є інвестиції.*
3. Купівля водопровідником облігації. *Ні, бо це є вживаний товар.*
4. Інкасування урядової облігації. *Ні, це відноситься до трансфертних платежів.*
5. Послуги механіка з ремонту радіатора своєї машини. *Ні, це не ринкова діяльність.*
6. Поповнення обігових коштів бізнесу. *Так, інвестиції.*

7. Купівля урядом нового підводного човна для військово-морського флоту. *Так, урядові видатки.*
8. Дохід перукаря від стрижки. *Так, він надає послугу.*
9. Дохід, отриманий від продажу акції. *Ні, цілком фінансова трансакція.*

Задача 2

(на розрахунок ВВП)

Розрахуйте можливим методом ВВП, якщо відомі наступні рахунки:

- Процент за кредит – 40 млрд. грн.;
- Валові часті інвестиції – 210 млрд. грн.;
- Непрямі податки – 35 млрд. грн.;
- Чистий експорт – 11 млрд. грн.;
- Державні закупівлі – 90 млрд. грн.;
- Споживчі витрати – 40 млрд. грн.

Розв'язання

Як відомо, метод доходів охоплює національний дохід + непрямі видатки + амортизація. Окрім другого елементу в завданні немає даних. Тому ВВП треба обчислювати методом витрат:

ВВП = споживчі витрати + валові інвестиції + державні закупівлі + чистий експорт = 40+11+210+90=351 (млрд. грн.)

Задача 3

(на визначення впливу інфляції)

Розглянемо економіку з трьома товарами. Їх ринкові ціни:

$P_1=5$, $P_2=10$, $P_3=15$. Обсяг виробництва та споживання кожного з товарів в 1990 році $Q_1=20$, $Q_2=25$, $Q_3=10$.

Визначити:

- А) номінальний ВВП у 1990 році;
- Б) припустимо, що 1999 році ціни товарів зросли до рівню $P_1^1=6$, $P_2^1=12$, $P_3^1=17$.

Обсяг виробництва $Q_1^1=21$, $Q_2^1=27$, $Q_3^1=11$.

Розрахуйте обсяг ВВП номінального та реального ВВП 1999 року та дефлятор ВВП.

Розв'язання

А) $VNP_n 1990 = 5 \cdot 20 + 10 \cdot 25 + 15 \cdot 10 = 500$

Б) $VNP_n 1999 = 6 \cdot 21 + 12 \cdot 27 + 17 \cdot 10 = 637$

Реальний ВВП в цінах 1990 року = $5 \cdot 21 + 10 \cdot 27 + 15 \cdot 11 = 540$

Дефлятор ВВП = $\frac{\text{Номінальний ВВП}}{\text{Реальний ВВП}} = \frac{637}{540} \approx 118\%$

Задача 4

(на взаємозв'язок функцій споживання та заощадження)

За даною функцією споживання: $C=50+0,9Y$ знайдіть функцію заощадження S . Та граничну схильність до заощадження (ГСЗ).

Розв'язання

Якщо Y – доход, то \rightarrow

$$Y=C+S \rightarrow$$

$$S=Y-C \rightarrow$$

$$S=Y-50-0,9Y \rightarrow$$

$S=-50+0,1Y \rightarrow$, де 50 – автономне заощадження, а

$$ПСС=0,1.$$

Задача 6

(на визначення рівноважного рівня ВВП)

Макроекономічна система характеризується наступними даними:

$$\text{Споживання (C)}=90+0,8Y$$

$$\text{Інвестиції (I)}=30+0,255Y$$

Державні витрати (G)= податкам

$$\text{Експорт (E)}=180$$

$$\text{Податкова ставка T}=0,375$$

Z – імпорт

$$\text{Гранична схильність до імпорту (Z(Y))}=0,2$$

Y – реальний валовий національний продукт.

Визначити рівноважну величину ВВП.

Розв'язання

$$\text{З того, що } Y=C+I+G+(E-Z) \rightarrow$$

$$=[90+0,8(Y-0,375*Y)]+(30+0,225*Y)+0,375Y+(180-0,2Y) \rightarrow Y=0,9Y+300 \rightarrow Y-0,9Y=300 \rightarrow Y=3000.$$

$$Y-0,9Y=300 \rightarrow$$

Задача 7

(на визначення мультиплікативного ефекту витрат)

Держава витратила 30 тис. дол. на будівництво бібліотек. Як зміниться ВВП, якщо відомо, що гранична схильність до споживання (ГСС) дорівнює $\frac{3}{4}$.

Розв'язання:

$$\Delta \text{ВВП} = \Delta \text{И} * \text{M}$$

$$\text{M} = \frac{1}{\text{ГСЗ}}$$

$$\text{ГСЗ} = 1 - \text{ГСС} \rightarrow \text{ГСЗ} = 1 - 3/4 = 1/4 \rightarrow \text{M} = \frac{1}{1/4} = 4$$

$$\Delta \text{ВВП} = 30 \text{ тис. дол.} * 4 = 120 \text{ тис. дол.}$$

Задача 8

(на визначення рівня безробіття)

Дійсний ВВП (Y) дорівнює: 100000 (у.г.о.). Природний рівень безробіття в цьому році (И*) дорівнював 7%, а фактичний рівень безробіття (И) становив 9%. Яким мав бути потенційний обсяг виробництва (Y*) в цьому році?

Розв'язання

Різниця між загальним і природним рівнями безробіття складає:

$$И-И^*=9\%-7\%=2\%$$

За законом Оукена втрати ВВП в процентах будуть складати:

$$2*2,5=5(\%)$$

Визначаємо абсолютне значення витрат ВВП:

$$\frac{100000*5}{100} = 5000(\text{у.г.о.})$$

Визначаємо потенційний обсяг ВВП:

$$100000+5000=105000 (\text{у.г.о.})$$

Задача 9

(На розрахунок швидкості обігу грошей)

Розрахуйте швидкість обігу грошей за наступних умов: готівкова та безготівкова маса грошей 400 млрд. г.о. Валовий національний продукт – 4080 млрд. г.о.

Розв'язання

Швидкість обігу грошей вимірюється кількістю оборотів за рік, які знаходимо з відомої залежності:

$$O = \frac{ВВП}{M}; \rightarrow O = \frac{4080}{400} = 10,2(\text{оботів})$$

Задача 10

(визначення функції споживання)

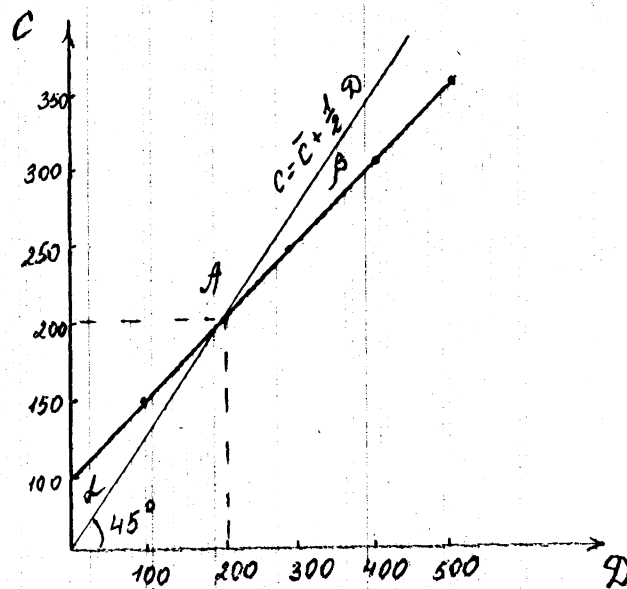
Функція тижневих витрат сім'ї не споживання має вигляд: $C=100+1/2D$, (де C – споживання, D – дохід, який може використовувати сім'я за тиждень).

Побудувати функцію споживання.

Розрахувати рівноважний параметр доходу.

Розв'язання

Побудуємо функцію C та лінію 45^0 , що є сукупністю крапок рівноважного стану економіки.

Споживчі витрати дорівнюють доходу в к. А коли $D=200=C$. В зоні α витрати більше доходу. В зоні β витрати більше доходу.

Задача 9

(на визначення мультиплікативного впливу додаткових витрат)

Зростання ВВП на 10 млрд. грн. відбулося в економіці з граничною схильністю до зберігання $=0,2$. Яким був розмір першопочаткових інвестицій?

Розв'язання

Зростання ВВП дорівнює зростанню інвестицій помножених на мультиплікатор $\rightarrow \Delta \text{ВВП} = \Delta I * M$

Мультиплікатор є звернена величина до граничної схильності до зберігання, тобто $M = \frac{1}{\text{ГСЗ}} = \frac{1}{0,2} = 5$

Звідси $\rightarrow \Delta I = \frac{\Delta \text{ВВП}}{M} = \frac{10}{5} = 2$ (млрд. грн.)

Задача 10

Нехай $U(C_1, C_2, (1-N)) = C_1 C_2 (1-N)$ – багатоперіодна функція корисності приватного господарства, яке в першому періоді пропонує N одиниць праці і споживає C_1 одиниць благ, а у другому періоді воно споживає C_2 одиниць благ і не пропонує робочу силу.

Розв'язання

Згідно з припущенням, що $P=2$ і $w = 4$, бюджетне обмеження господарюючого суб'єкта має вигляд:

$$2C_1 + 2C_2 = 4N \leftrightarrow 2N - C_1.$$

Шляхом підстановки цих значень у функцію корисності $U(.)$ безпосередньо отримуємо посередню функцію корисності.

$$V(C_1, (1-N)) = (-C_1^2 + C_1 N)(1-N).$$

З $V() = V_0$ отримуємо рівняння кривої байдужості, відповідної рівню корисності V_0

$$(-C_1^2 + 2C_1N)(1-N) = V_0$$

перетворивши, отримаємо

$$C_1^2 - 2C_1N + V_0 / (1-N) = 0.$$

Це рівняння в неявній формі описує положення кривої байдужості, відповідної рівню корисності V_0 . Рішення відносно C_1 за допомогою відомої “формули p/g” приведе до явної форми

$$C_1 = N \pm (N^2 - V_0 / (1-N))^{0.5}.$$

Рівновага господарюючого суб'єкта обчислюється прирівнянням до нуля обох приватних похідних V (як альтернатива може застосуватися функція U і метод Лагранжа):

$$\begin{aligned} \frac{\partial V}{\partial N} &= (-2C_1 + 2N)(1-N) = 0 \leftrightarrow C_1 = N, \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \frac{\partial V}{\partial N} &= C_1^2 + 2C_1 - 4C_1N = 0. \end{aligned}$$

Підставивши $C_1 = N$ у друге рівняння і беручи до уваги відношення $C_2 = 2N - C_1$, отримаємо симетричне рішення

$$C_1^* = C_2^* = N^* = 2/3 \text{ при } V^* = 4/27.$$

Підставивши знайдені тут значення $N = 2/3$ і $V = 4/27$ у вищезгадане “рівняння еліпса”, одержуємо криву байдужості $C_1 = 2/3 \pm 0$, де $C_1 = 2/3$ є єдиним рішенням. Таким чином, “крива байдужості” в рівновазі складається з однієї точки.

Задача 11

. Предположим, что жизненный цикл домохозяйства (потребителя) состоит из двух одинаковых периодов (для простоты – двух лет). Функция полезности потребителя $U = C_1^{1/3} C_2^{2/3}$ (C_1, C_2 – потребление первого и второго периодов). Доход в каждом периоде одинаков. Процентная ставка равна 25% за период (год). Какими должны быть доход и оптимальное потребление каждого из периодов, чтобы сбережения составили 100 дол.

Розв'язання

Запишем бюджетное ограничение потребителя для двух периодов:

$$\text{Отсюда} \quad C_1 + \frac{C_2}{1+r} = Y + \frac{Y}{1+r},$$

$$C_1 + \frac{C_2}{1,25} = Y + \frac{Y}{1,25}$$

Поскольку жизненный цикл домохозяйства состоит из двух периодов, сбережения составляют разницу между доходом и потреблением первого периода:

$$S = Y - C_1 = 100$$

Следовательно:

$$C_1 = Y - 100$$

Из условий оптимизации задачи межвременного выбора углы наклонов бюджетного ограничения и кривой безразличия, совпадают.

Угол наклона бюджетного ограничения

$$\frac{dC_1}{dC_2} |_{budget\ constr} = \frac{1}{1,25}$$

Угол наклона кривой безразличия:

$$\frac{dC_1}{dC_2} |_{indef. curve} = -\frac{\partial U / \partial C_2}{\partial U / \partial C_1} = \frac{2 / 3(C_1 / C_2)}{1 / 3(C_2 / C_1)} = \frac{2C_1}{C_2}$$

Следовательно:

$$\frac{2C_1}{C_2} = \frac{1}{1,25}, \quad 2,5C_1 = C_2$$

Подставляем в бюджетное ограничение:

$$3C_1 = 1,8Y.$$

Отсюда:

$$3Y - 300 = 1,8Y$$

Следовательно:

$$Y = 250$$

$$C_1 = 150$$

$$C_2 = 375.$$

Задача 12

Макроекономічна система характеризується наступними даними:

Споживання (C) = 90 + 0,8Y

Інвестиції (I) = 30 + 0,255Y

Державні витрати (G) = податкам

Експорт (E) = 180

Податкова ставка T = 0,375

Z – імпорт

Гранична схильність до імпорту (Z(Y)) = 0,2

Y – реальний валовий національний продукт

Визначити рівноважну величину ВВП.

Розв'язання:

З того, що $Y = C + I + G + (E - Z) \rightarrow$

$$= [90 + 0,8(Y - 0,375 * Y)] + (30 + 0,225 * Y) + 0,375Y + (180 - 0,2Y) \rightarrow Y = 0,9Y + 300 \rightarrow Y - 0,9Y = 300 \rightarrow Y = 3000.$$

Задача 13

Первісно економіка знаходиться у положенні повної зайнятості. Крива сукупного попиту AD виведена з рівняння кількісної теорії грошей. Швидкість обертання грошей рівняється 1. Грошова маса зменшується з 1400 до 1200 гривень. При цьому у короткотерміновому періоді рівноважний ВВП стає 6000 млрд гривень. Намалюйте графік та визначте: а) рівняння кривої AD до та після зміни грошової маси; б) рівноважний ВВП в довготерміновому періоді; в) інфляція у довготерміновому періоді.

Розв'язання:

А) з рівнянням Фішера знайдемо AD, $MV = PY \rightarrow Y = M * V / P \rightarrow AD_1; Y = 1400 / P,$
 $AD_2; Y = 1200 / P$

Б) $Y_{SR} = 600$ млрд грн. $P_{SR} = M_2 / Y_{SP} = 1200 / 600 = 2$

$$Y_{LR} = M_1 / P_{SR} = 1400 / 2 = 700 \text{ млрд грн.}$$

$$P_{LS} = M_2 / Y_{LR} = 1200 / 700 = 1.7$$

$$B) \Pi = [(P_{LR} - P_{SR}) / P_{SR}] * 100\% = [(1.7 - 2) / 2] * 100\% = -15\%$$

Задача 14

Потенційний ВВП, на рівні якого спочатку знаходиться економіка, дорівнює 2000 млрд грн.. Крива короткотермінової сукупної пропозиції (SRAS) горизонтальна. Рівняння кривої сукупного попиту AD спочатку мало вигляд: $Y = 2480 - 200P$, але збільшення державних закупівель зрушив цю криву у положення, описане рівнянням: $Y = 2560 - 200P$. Намалюйте графік та знайдіть рівноважний ВВП та рівень цін у короткотерміновому та довготерміновому періодах.

Рішення

$$2000 = 2480 - 200P \rightarrow P_{SR} = 2.4; Y_{SR} = 2560 - 200 * 2.4 = 2080 \text{ млрд грн.}; Y_{LR} = 2000 \text{ млрд грн.};$$
$$2000 = 2560 - 200P \rightarrow P_{LR} = 2.8.$$

Задача 15

1. Економіка країни характеризується наступними показниками: гранична схильність до заощадження (MPS) – 0,5, автономне споживання (C_0) – 50, автономні інвестиції (I_0) – 200, державні закупівлі (G) – 150, чистий експорт (E_x) – 140, автономні податки (T_0) – 100, автономний імпорт (I_m) – 20, гранична податкова ставка (t) – 0,3, гранична схильність до інвестицій (MPI) – 0,2, гранична схильність до імпорту (MPI_m) – 0,16.

Розрахуйте величину рівноважних інвестицій, заощаджень, мультиплікатори автономних витрат і податків, величину податкових надходжень і сальдо державного бюджету. При якій величині ВВП сальдо торгового балансу буде рівне 0.

Рішення

Запишемо умову рівноваги товарного ринку:

$$Y = C_0 + MPC(Y - T_0 - t*Y) + I_0 + MPI*Y + G + E_x - I_m - MPI_m*Y$$

Підставивши значення одержуємо:

$$Y = 50 + 0,8(Y - 100 - 0,3Y) + 200 + 0,2Y + 150 + 140 - 20 - 0,16Y$$

Звідси одержуємо рівноважний Y :

$$0,4 Y = 440$$

$$Y = 1100$$

Отже, рівноважні інвестиції складуть:

$$I = I_0 + MPI * Y = 200 + 0,2 * 1100 = 420$$

Рівноважні заощадження:

$$S = -C_0 + MPS(Y - T_0 - t*Y) = -50 + 0,2(1100 - 100 - 330) = 84$$

Величина податків:

$$T = T_0 + t \cdot Y = 100 + 0.3 \cdot 1100 = 430$$

Сальдо державного бюджету:

$$T - D = 430 - 150 = 280.$$

Мультиплікатор автономних витрат:

$$D_0 = \frac{1}{1 - MPC(1-t) - MPI + MPIm} = \frac{1}{1 - 0,8(1-0,3) - 0,2 + 0,16} = 2.5$$

Мультиплікатор податковий:

$$D_0 = \frac{-MPC}{1 - MPC(1-t) - MPI + MPIm} = \frac{-0,8}{0,4} = -2$$

Для підрахунку величини ВВП, необхідної для того, щоб сальдо торгового балансу дорівнювало 0, треба вирішити наступне рівняння:

$$Ex - Im - MPI \cdot Y = 0$$

$$140 - 20 - 0,16 \cdot Y = 0$$

Задача 16

Виробнича функція має вигляд: $Y = 2K^{0.5}L^{0.5}$. Первинно $D_0 = 16$ одиниць, $L = 400$ одиниць, Y – кількість випущеної продукції в рік.

- Y , D_0 , L - це потоки або запаси?
- Чому при цьому рівний граничний продукт капіталу?
- Річна норма амортизації складає 12,5%. Який термін служби капітального ресурсу, якщо амортизація нараховується рівномірно, ліквідаційна вартість рівна 0?
- Якщо реальна ставка відсотка рівна 7,5% в рік, вартість однієї одиниці капіталу $R_k = 20$, який мінімальний прийнятний для власника капіталу річний розмір орендної платні (відсотка на капітал) за нього?
- Якщо ціна одиниці продукції (рівень цін) $P = 1$, то який бажаний запас капіталу?
- Який об'єм чистих і валових інвестицій, які будуть здійснені, щоб досягти бажаного запасу капіталу?
- Якщо ставка відсотка збільшиться до 12,5%, якою буде відповідь в пунктах d), e), f)?

Рішення

- Потоки

$$b) MP_k = \sqrt{\frac{L}{K}} = \sqrt{\frac{400}{16}} = 5 \text{ одиниць продукції в рік}$$

$$c) \sqrt{\frac{100}{12.5}} = 8 \text{ шт.}$$

$$d) i = 20(0,075 + 0,125) = 4$$

$$e) MP(k) = \sqrt{\frac{i}{P}}, \sqrt{\frac{400}{k}} = 4, \text{ до } = 25 \text{ оскільки спочатку } MP(k) > \sqrt{\frac{i}{P}}, \text{ т.ч. бажано збільшити кількість капіталу;}$$

$$f) I = 25 - 16 = 9, I = 9 + 16 * 0.125 = 11/$$

g) $i = 5$, що демонструє прямий зв'язок ставки відсотка по кредитах з відсотком на капітал..., що демонструє негативну залежність інвестицій від ставки відсотка.

Задача 17

Продуктивна функція має вигляд : $Y = 10K^{0.5}L^{0.5}$. Первинно $D_0 = 64$ одиниці, $L = 100$ одиниць, Y – кількість випущеної продукції в рік.

a) Чому при цьому рівний граничний продукт капіталу?

b) Якщо реальна ставка відсотка рівна 11% в рік, річна норма амортизації складає 10%

2. Предположим, что жизненный цикл домохозяйства (потребителя) состоит из двух одинаковых периодов (для простоты – двух лет). Функция полезности потребителя $U = C_1^{1/3} C_2^{2/3}$ (C_1, C_2 – потребление первого и второго периодов). Доход в каждом периоде одинаков. Процентная ставка равна 25% за период (год). Какими должны быть доход и оптимальное потребление каждого из периодов, чтобы сбережения составили 100 дол.

Розв'язання завдання

Запишем бюджетное ограничение потребителя для двух периодов:

$$C_1 + \frac{C_2}{1+r} = Y + \frac{Y}{1+r},$$

Отсюда

$$C_1 + \frac{C_2}{1,25} = Y + \frac{Y}{1,25}$$

Поскольку жизненный цикл домохозяйства состоит из двух периодов, сбережения составляют разницу между доходом и потреблением первого периода:

$$S = Y - C_1 = 100$$

Следовательно:

$$C_1 = Y - 100$$

Из условий оптимизации задачи межвременного выбора углы наклонов бюджетного ограничения и кривой безразличия, совпадают.

Угол наклона бюджетного ограничения

$$\frac{dC_1}{dC_2} | budget\ constr = \frac{1}{1,25}$$

Угол наклона кривой безразличия:

$$\frac{dC_1}{dC_2} | indef.\ curve = -\frac{\partial U / \partial C_2}{\partial U / \partial C_1} = \frac{2/3(C_1/C_2)}{1/3(C_2/C_1)} = \frac{2C_1}{C_2}$$

Следовательно:

$$\frac{2C_1}{C_2} = \frac{1}{1,25}, \quad 2,5C_1 = C_2$$

Подставляем в бюджетное ограничение:

$$3C_1 = 1,8Y.$$

Отсюда:

$$3Y - 300 = 1,8Y$$

Следовательно:

$$Y = 250$$

$$C_1 = 150$$

$$C_2 = 375.$$

Питання з курсу

1. Об'єкт і предмет макроекономіки. Механізм функціонування економіки як предмет макроекономіки.
2. Позитивна і нормативна функція макроекономічної науки.
3. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва.
4. Основні показники макроекономічних вимірів. Валові показники. ВВП і ВВП. Складові ВВП за вартістю і за матеріально-речовинним змістом. Кінцева і проміжна продукція.
5. Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільний.
6. Чистий національний продукт і національний дохід.
7. Номінальні і реальні макроекономічні показники. Базові і поточні ціни. Номінальний і реальний ВВП.
8. Темпи росту і темпи приросту ВВП.
9. Індекси цін і дефлятор ВВП. Інфлювання і дефлювання ВВП.
10. Структура національного ринку: ринок товарів і платних послуг, ринок грошів і цінних паперів, ринок праці.
11. Ринок товарів і послуг. Ринок споживчих товарів і виробничих ресурсів.
12. Ринок праці. Пропозиція та попит на робочу силу. Заробітна плата як ціна робочої сили.

13. Грошовий ринок. Грошова пропозиція і грошові агрегати. Попит на гроші для угод і попит на гроші як активи. Процентна ставка як ціна грошів.

14. Механізм досягнення рівноваги на грошовому ринку.

15. Макропоказники грошового обігу. Грошова маса M_1 , M_2 , M_3 . Швидкість обертання грошів, її залежність від кон'юнктури.

16. Кількісна теорія грошів. Рівняння обміну Й. Фішера. Кембріджське рівняння.

17. Кругообіг ресурсів, продукту і доходу. Проблема обмеженості ресурсів і вибору рішень.

18. Сукупний попит. Крива сукупного попиту. Цінові (ефект відсоткової ставки, ефект багатства, ефект імпорتنих закупівель) і нецінові фактори попиту, їхній вплив на криву сукупного попиту.

19. Сукупна пропозиція і її крива. Цінові і нецінові фактори з кривої сукупної пропозиції. Кейнсіанський, проміжний і класичний відрізки кривої сукупної пропозиції.

20. Сукупний попит – сукупна пропозиція як модель економічної рівноваги. Рівноважні ціни і рівноважний рівень виробництва. Механізм досягнення рівноваги на окремих відрізках кривої сукупної пропозиції.

21. Рівновага національного ринку і механізм її забезпечення. Взаємозв'язок трьох ринків: товарів і платних послуг, грошів і цінних паперів, праці - і рівновага на кожному з них.

22. Споживання і нагромадження, функція нагромадження і функція споживання. Середня і гранична схильність до споживання і нагромадження. Фактори нагромадження і споживання (багатство, податки, рівень цін, чекання, споживча заборгованість).

23. Інвестиції і фактори нагромадження. Крива попиту на інвестиції. Фактори, що визначають інвестування, зв'язані і не зв'язані з доходом.

24. Класична модель макрорівноваги. Рівновага на ринках ресурсів, грошів, товарів, нагромаджень (інвестицій). Загальна рівновага класичної макромоделі.

25. Кейнсіанська модель. Відмінність кейнсіанської моделі від класичної. Умови побудови кейнсіанської моделі. Спрощена модель рівноваги – «Кейнсіанський хрест».

26. Витратні моделі економічної рівноваги. Поняття граничної продуктивності праці і капіталу. Модель «витрати – випуск» В. Леонт'єва. Графічна модель «витрати – випуск».

27. Рівноважний ВВП в умовах неповної і повної зайнятості. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту сукупних витрат. Інфляційний розрив як результат надлишкових сукупних витрат. Графічні моделі рецесійного й інфляційного розривів.

28. Економічний зріст і економічний розвиток. Матеріальні фактори, що керують економічним ростом у довгостроковій перспективі. Виробнича функція економічного росту.

29. Екстенсивне й інтенсивне зростання. Показники, необхідні для побудови моделі економічного росту: валовий продукт, національний дохід, інвестиції, заощадження, трудові ресурси, капітал; темпи росту цих перемінних.

30. Моделі економічного росту. Класична модель. Кейнсіанська модель. Модель Харрода-Домара.

31. Модель росту Р. Солоу

32. Передумови аналізу. Фактори економічного росту в моделі Солоу в довгостроковому і короткостроковому періодах. Циклічність як форма економічного розвитку. Сутність і структура економічного циклу. Генезис розвитку економічного циклу. Види економічних циклів.

33. Механізм інфляції. Поняття інфляції. Її причини. Принципи і джерела інфляції. Крива Філіпса. Стагфляція. Види інфляції в залежності від темпів: повзуча, стрибкоподібна, гіперінфляція.

34. Вимір інфляції, індекс споживчих цін. Державний борг і інфляція.

35. Інфляція попиту та пропозиції (витрат). Їхній взаємозв'язок. Інфляція, сполучена зі спадом.

36. Види безробіття. Фактичне, природне і циклічне безробіття. Закон Оукена і втрати економіки від циклічного безробіття.

37. Основні моделі ринку праці. Механізм функціонування ринку праці: класична теорія, кейнсіанська теорія, теорія гнучкого ринку праці.

38. Причини безробіття. Зв'язок безробіття з інфляцією. Крива Філіпса і висновки для політики зайнятості.

39. Роль держави в змішаній економіці. Обмеження ринкового механізму і необхідність державного втручання в економіку.

40. Основні економічні функції держави: формування правових основ функціонування економіки, захист конкуренції, перерозподіл доходів і ресурсів, стабілізація економіки.

41. Класична теорія макроекономічного регулювання. Основні положення класичної теорії про саморегулюючу здатність ринку.

42. Основні положення кейнсіанської теорії. Аргументи кейнсіанців з приводу необхідності державного втручання в економіку. Кейнсіанський механізм державного впливу на економіку.

43. Альтернативні теорії макроекономічного регулювання. Монетаристська теорія. Рівняння обміну як концептуальна основа монетаристської теорії. Монетаристський механізм регулювання економіки.

44. Дискреційна фіскальна політика. Державні закупівлі і податки як інструменти фіскальної політики, орієнтованої на попит. Автономний вплив державних закупівель і податків на рівень виробництва.

45. Фіскальна політика, орієнтована на пропозицію. Попит та пропозиція як об'єкти податкового варіанту фіскальної політики. Стимулюючий варіант впливу податків на пропозицію. Крива Лаффера і можливості її практичного застосування.

46. Банківська система і грошова пропозиція. Функції комерційних банків, їхні зобов'язання і резерви. Норма обов'язкових резервів.

47. Кредитно-грошове регулювання економіки. Основні інструменти регулювання грошової пропозиції: операції з коштовними державними паперами на відкритому ринку, процентна політика, нормування обов'язкових резервів комерційних банків.

48. Доходи населення. Джерела їхнього формування. Номінальні і реальні доходи.

49. Зовнішньоекономічна діяльність і її структура. Міжнародні фінансово-економічні організації. Міжнародні економічні відносини і теорія порівняльних переваг Д. Рікардо. Доцільність зовнішньоекономічної діяльності держави.

50. Світові господарські зв'язки. Форми світових господарських зв'язків. Міжнародна торгівля. Інструменти торгових обмежень. Торговий баланс.

51. Міжнародна валютна система. Валюта і валютні відносини. Міжнародний валютний фонд. Його роль у регулюванні валютних відносин. Україна в системі валютних відносин.

Тести з курсу

1. Виберіть вірну відповідь. Якщо людина втратила роботу в зв'язку зі скороченням сукупного попиту, то виникає безробіття:

- а) природне;
- б) структурне;
- в) циклічне;
- г) фрикційне.

2. Чи вірне твердження? Обґрунтуйте (5-7 речень). У конкурентній галузі економічний прибуток не може існувати в довгостроковому періоді.

3. Виберіть вірну відповідь. Середня схильність до споживання – це:

- а) відношення споживання до заощадження;
- б) відношення приросту споживання до приросту заощадження;
- в) відношення споживання до доходу;
- г) відношення приросту споживання до приросту доходу.

4. Виберіть вірну відповідь. Головним завданням макроекономіки є забезпечення суспільства знаннями, необхідними для:

- а) зростання обсягів виробництва;
- б) збільшення обсягів продажів;
- в) підвищення ефективності економіки;
- г) збільшення економічних ресурсів.

5. Якщо за минулий рік номінальний ВВП зріс у 2 рази і ціни подвоїлися, то реальний ВВП:

- а) скоротився;
- б) збільшився, але в меншій мірі, ніж ціни;
- в) не змінився;
- г) за приведеними даними не можна визначити динаміку реального ВВП.

6. Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги орієнтується на:

- а) обсяг грошової маси в країні;
- б) сукупну пропозицію;
- в) сукупний попит;
- г) обсяг експорту.

7. Дефлятор ВВП – це:

- а) зміна валютного курсу;
- б) зміна ставки відсотку;
- в) зміна середнього рівня цін, виражена у відсотках;
- г) зміна паритету купівельної спроможності.

8. Доповнити визначення. Рівень інфляції – це ... за певний проміжок часу.

- а) ... зміна валютного курсу ... ;
- б) ... зміна паритету купівельної спроможності ... ;
- в) ... виражена у відсотках зміна середнього рівня цін ...

9. Об'єктом макроекономіки є:

- а) виробничі відносини;
- б) продуктивні сили;
- в) економічна система;
- г) приватна економіка.

10. Виберіть вірні відповіді. У процесі економічного кругообігу уряд виконує таку функцію:

- а) купує продукти і ресурси;
- б) сплачує податки;
- в) одержує податки;
- г) одержує трансферти.

11. Виберіть вірну відповідь. У моделі «AD-AS» економічний зріст може бути поданий:

- а) зсувом ліворуч кривої сукупної пропозиції (AS);
- б) зсувом праворуч кривої сукупного попиту (AD);
- в) зсувом праворуч кривої сукупної пропозиції (AS);
- г) зсувом ліворуч кривої сукупного попиту (AD).

12. Чому дорівнює вартість товару (w):

- а) $m+v$;
- б) $c+v+m$;
- в) $c+m$;

13. Яке зі сполучень видів інфляції в економіці будь-якої країни найбільш сприятливе:

- а) повзуча, неочікувана, збалансована;
- б) незбалансована, галопуюча, очікувана;
- в) збалансована, поміркована, очікувана;
- г) поміркована, очікувана, незбалансована.

14. Виберіть вірну відповідь. Предметом макроекономіки є:

- а) економічні закони і категорії;
- б) економічна політика фірми;
- в) механізм функціонування національного господарства;
- г) механізм функціонування підприємства.

15. Виберіть вірну відповідь:

- а) Чисті інвестиції = Валові інвестиції – Амортизація;
- б) Валові інвестиції = Чисті інвестиції – Амортизація;
- в) ВВП = Валові інвестиції + Фонд споживання;
- г) ВВП = Національний дохід – Амортизація.

16. Що з наведеного є прикладом структурного безробіття:

- а) сільський учитель, який залишає роботу, щоб знайти її у місті;
- б) сільськогосподарський робітник, який втрачає роботу під час економічного спаду;
- в) робітник, якого замінює робот.

17. Яке з наведених рівнянь є вірним:

- а) $MPC + APC = 1$;
- б) $MPS + APS = 1$;
- в) $APC + APS = 1$.

18. Виберіть вірну відповідь. Рівновага в економіці досягається, якщо:

- а) $I = S$;
- б) $Y + I = S$;
- в) $I = 0$;
- г) $Y = S - I$.

19. Виберіть вірну відповідь. До цілей макроекономіки не відносять:

- а) підвищення рентабельності підприємств;
- б) досягнення стабільного рівню цін;
- в) досягнення економічного зростання;
- г) забезпечення зайнятості.

20. Виберіть вірну відповідь. Простий мультиплікатор витратів перебуває в:

- а) зворотній залежності від s ;
- б) зворотній залежності від c ;
- в) прямій залежності від c ;
- г) прямій залежності від s .

21. Об'єкти макроекономічного аналізу характеризують:

- а) агреговані величини;
- б) імовірні величини;
- в) порівняльні величини;
- г) відносні величини.

22. Які з наведених законів вивчає макроекономіка? Чому?

- а) Закон вартості;
- б) закон нагромадження;

- в) закон грошового обігу;
- г) закон зниження продуктивності факторів виробництва;
- д) закон пропозиції;
- є) взаємозв'язок безробіття і національного обсягу виробництва.

23. Які з названих тверджень вивчає макроекономічна теорія, а які - мікроекономічна? Поясніть.

- а) Збільшення витрат споживача на продукти харчування;
- б) внесок інвестицій в оборонну промисловість;
- в) збільшення потоку іноземних інвестицій в оборонну промисловість;
- г) коливання міжбанківської процентної ставки;
- д) збільшення дефіциту Державного бюджету;
- е) зростання цін на промислові товари;
- ж) збільшення темпів інфляції.

24. Що з наведених економічних показників найбільше підходить для виміру стану чи виробництва обсягів господарства?

- а) Індекс споживчих цін;
- б) рівень безробіття;
- в) валовий внутрішній продукт;
- г) найбільш низька процентна ставка;
- д) індекс випереджальних індикаторів.

25. Якщо заощадження менше від запланованих інвестицій, то має місце наступне:

- а) незаплановані інвестиції < 0 ;
- б) незаплановані інвестиції > 0 ;
- в) незаплановані інвестиції $= 0$;
- г) незаплановані інвестиції = запланованим інвестиціям.

26. В умовах рецесійного розриву:

- а) рівноважний ВВП $<$ потенційного ВВП;
- б) рівноважний ВВП $>$ потенційного ВВП;
- в) виникає дефіцит сукупних витрат;
- г) виникає надлишок сукупних витрат.

27. Матеріальною основою великого циклу є:

- а) необхідність відновлення основного капіталу;
- б) необхідність зміни базових технологій і поколінь машин і відновлення об'єктів інфраструктури;
- в) процеси, що відбуваються на грошовому ринку;
- г) усі відповіді вірні.

28. Чи вірні твердження? Дайте пояснення.

а) Обсяг інвестицій в оснащення звичайно не збільшується перед спадом;

б) спад – це така фаза циклу, у якій економіка наближається до найнижчого рівня ВВП із повною зайнятістю;

в) фаза підйому завжди збігається з періодом поживлення;

г) економічні кризи виконують деякі корисні функції в економіці;

д) економічний цикл – результат дії багатьох факторів.

29. До причин економічного циклу не можна віднести:

а) великі технічні нововведення;

б) політичні перевороти;

в) помилкові рішення в кредитно-грошовій політиці;

г) обмеженість ресурсів.

30. Фактичний ВВП дорівнює потенційному ВВП при наявності лише:

а) фрикційного і циклічного безробіття;

б) структурного безробіття;

в) структурного і фрикційного безробіття;

г) природного безробіття.

31. Який з об'єднаних видів інфляції в економіці будь-якої країни найбільш бажаний:

а) збалансована, стримана, очікувана;

б) повзуча; неочікувана, збалансована;

в) незбалансована, галопуюча й очікувана;

г) очікувана, галопуюча і незбалансована.

32. Валові приватні інвестиції розраховуються при розрахунку:

а) ВВП за методом потоку доходів;

б) ВВП за методом потоку витрат;

в) розташовуваного доходу;

г) особистого доходу.

33. Припустимо, що ВВП збільшився з 500 млрд. грош. од. до 600 млрд. грош. од., а дефлятор ВВП - із 125 до 150. За таких умов величина реального ВВП:

а) не зміниться;

б) збільшиться;

в) зменшиться.

34. Чи вірно твердження?

Додана вартість включає заробітну плату, але не враховує обсяг прибутку.

35. ВВП, розрахований на основі потоку доходів, дорівнює ВВП, розрахованому на основі потоку витрат.

36. Які з перелічених агрегатних величин не використовуються при визначенні обсягу національного доходу?

- а) Прибуток корпорації;
- б) державні трансферні платежі;
- в) відсотки, виплачені підприємцями за капітал, отриманий у кредит;
- г) рентний дохід.
- д) Зарплата і платня.

37. Трансферні платежі – це:

- а) виплати домашнім господарствам, не обумовлені наданням з їхнього боку товарів і послуг;
- б) тільки виплати урядом окремим індивідам;
- в) компонент доходу, який не включається в національний дохід;
- г) усе перераховане в пунктах а), б), в);
- д) усі попередні відповіді невірні.

38. Що з переліченого входить до складу ВВП?

- а) Купівля старого автомобіля;
- б) купівля нових акцій у брокера;
- в) вартість нового підручника в книгарні;
- г) купівля облігацій у корпорації.

39. Відповідно до закону Оукена, двовідсоткове перевищення фактичного рівня безробіття над його природним рівнем означає, що відставання фактичного обсягу ВВП від його потенційного рівня складає:

- а) 2 %;
- б) 3 %;
- в) 4 %;
- г) 5 %;
- д) значно більше, ніж 5 %.

40. Дж. М. Кейнс вважав, що:

- а) уряд повинний використовувати державні закупівлі і податки, щоб сприяти зниженню безробіття;
- б) у ринковій системі є механізми, здатні самостійно в короткий термін забезпечити високий рівень зайнятості;
- в) економіка повинна розвиватися на основі централізованого планування;
- г) необхідно знищити приватну власність.

41. Якщо ростуть ціни, то:

- а) власники цінних паперів з фіксованою ціною збільшують свої витрати;
- б) росте попит на гроші і рівень процентної ставки;
- в) у власників цінних паперів з фіксованою ціною підвищується купівельна спроможність.

42. Якщо держава посилює вимоги до збереження навколишнього середовища, це викликає:

- а) ріст витрат виробництва на одиницю продукції і зсув кривої сукупної пропозиції праворуч;
- б) ріст витрат виробництва на одиницю продукції і зсув кривої сукупної пропозиції ліворуч;
- в) ріст витрат виробництва на одиницю продукції і зсув кривої сукупного попиту ліворуч;
- г) падіння витрат виробництва на одиницю продукції і зсув кривої сукупного попиту ліворуч;
- д) падіння витрат виробництва на одиницю продукції і зсув кривої сукупного попиту праворуч.

43. Якщо податки на підприємництво ростуть, то:

- а) сукупний попит скорочується, а обсяг сукупної пропозиції не змінюється;
- б) сукупна пропозиція скорочується, а обсяг сукупного попиту не змінюється;
- в) скорочується сукупна пропозиція та сукупний попит;
- г) ростуть сукупна пропозиція та сукупний попит.

44. Якщо люди не витрачають весь дохід на споживання і розміщують невитрачену суму у банку, то можна сказати, що вони:

- а) зберігають, але не інвестують;
- б) інвестують, але не зберігають;
- в) не зберігають і не інвестують;
- г) і зберігають, і інвестують.

45. Дж. М. Кейнс затверджує, що обсяг споживчих витрат у країні залежить, насамперед:

- а) від місця проживання споживача;
- б) від віку членів родини;
- в) від темпу приросту пропозиції грошів;
- г) від рівня національного доходу;
- д) від рівня розташовуваного доходу.

46. Якщо обсяг доходу зменшується, то, за інших рівних умов:

- а) ростуть і споживчі витрати, і заощадження;
- б) споживчі витрати ростуть, а заощадження скорочуються;

- в) споживчі витрати скорочуються, а заощадження ростуть;
- г) скорочуються і споживчі витрати, і заощадження.

47. Якщо реальна процентна ставка збільшиться, то:

- а) крива попиту на інвестиції зрушиться праворуч;
- б) крива попиту на інвестиції зрушиться ліворуч;
- в) крива попиту на інвестиції переміститься вгору;
- г) інвестиційні витрати скоротяться.

48. Що з переліченого входить в поняття «ін'єкції»?

- а) Інвестиції;
- б) заощадження;
- в) податки;
- г) імпорт.

49. Причиною інфляції є:

- а) перевищення пропозиції над попитом;
- б) неефективна грошово-кредитна політика;
- в) перевищення попиту над пропозиціями.

50. Для того, щоб вимірити динаміку економічного росту, використовують:

- а) номінальні макропоказники;
- б) реальні макропоказники;
- в) розраховують ВВП за витратами.

Типові задачі з курсу для самостійного вирішення

1. У кожному з наведених тверджень напишіть одне з наступного у заданих проміжках:

C – якщо має місце споживання.

I – якщо має місце інвестиція.

G – якщо мають місце урядові видатки.

N – якщо це не враховується у ВВП.

Поясніть чому щось враховується, а щось не враховується в ВВП?

1. Ви витратили 7грн. на кіно.
2. Сім'я сплачує підряднику 10000 грн. за збудований для них цього року будинок.
3. Сім'я сплачує 75000 грн. за будинок, збудований три роки тому.
4. Бухгалтер платить кравцю 175 грн. за пошиття костюму.
5. Уряд збільшує видатки на оборону на 10000000000 грн.
6. Уряд здійснює сплату 90 грн. соціальної допомоги пенсіонеру.
7. Ви купуєте акцію 1000 грн. на фондовому ринку.
8. На кінець року борошномельна фірма виявила, що її запаси зерна і муки на 10000 грн. більші від величини запасів на початку року.
9. Домогосподарка важко працює, доглядаючи свого чоловіка та двох дітей.
10. Кампанія Форд Моторз купує нові роботи для виробництва автомобілів.
11. Ви платите 300 грн. за оренду квартири.
12. Компанія Комп'ютер будує нове підприємство.
13. Компанія А купує контрольний пакет компанії В.
14. Ви купуєте нову Тойоту, що була зроблена в Японії.
15. Ви сплачуєте за навчання в інституті.

2. Відома наступна макроекономічна інформація:

ВВП=54800(у.г.о.);

Валові інвестиції=800(у.г.о.)

Інвестиції=300(у.г.о.)

Споживання=30000(у.г.о.)

Державні закупівлі=960(у.г.о.)

Позитивне сальдо державного бюджету=40.

Розрахуйте ЧНП, чистий експорт, видатки державного бюджету.

3. ВВП дорівнює 5000 млрд.гр.од. Споживчі витрати – 1200 млрд.гр.од., державні закупівлі товарів та послуг – 900 млрд.гр.од., чистий експорт – 80 млрд.гр.од.

Розрахуйте:

А) величину валових приватних інвестицій;

Б) ЧНП при умові, що амортизація склала 150 млрд.гр.од.;

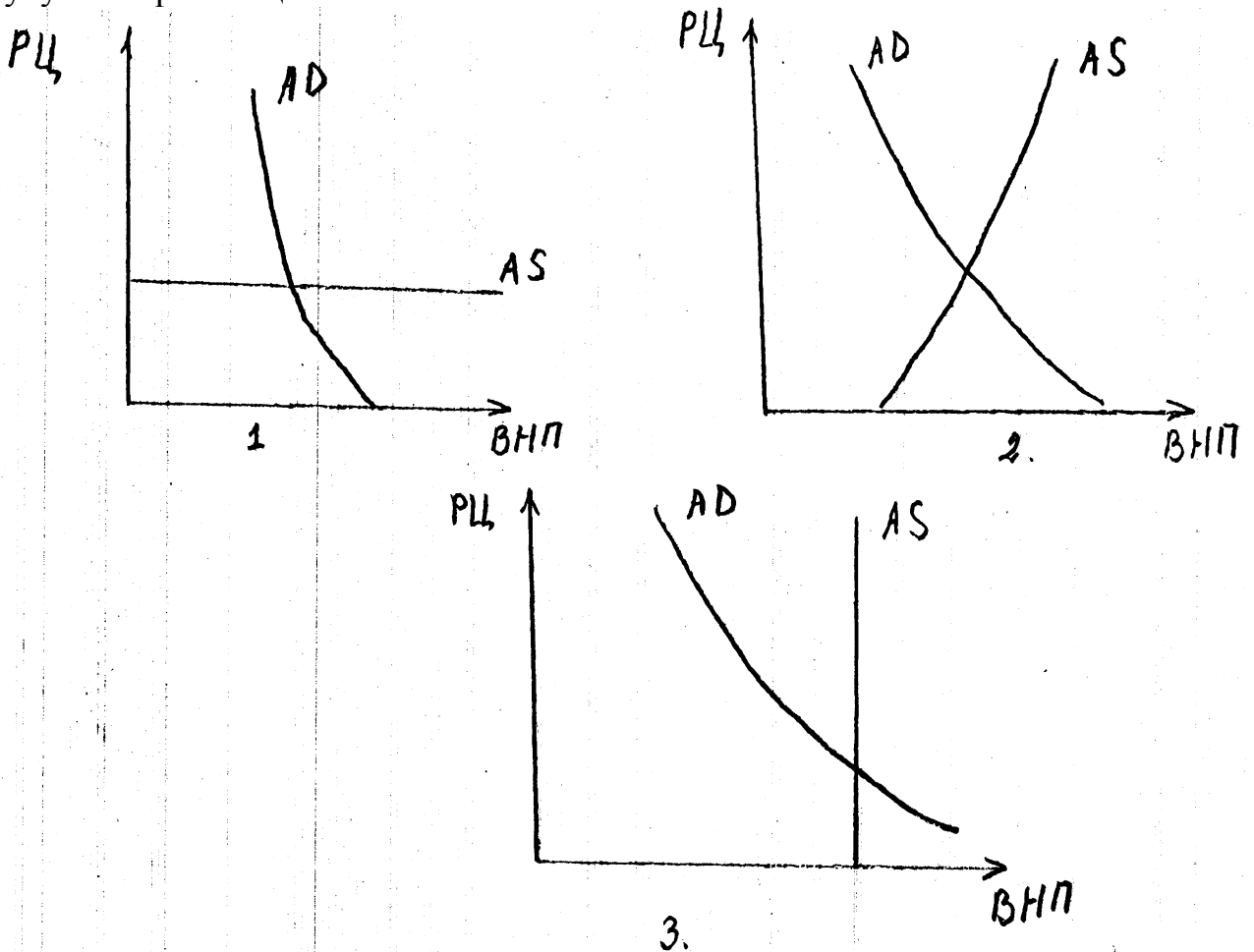
В) обсяг імпорту при умові, що експорт дорівнює 190 млрд.гр.од.
У чому різниця між ЧНП та чистим економічним добробутом?

4. Припустимо, що сукупні попит та пропозиція мають наступні значення:

Реальний обсяг національного виробництва, на який є попит (млрд.дол.)	Рівень цін (дол.)	Реальний обсяг національного виробництва, що запропоновано для продажу (млрд.дол.)
100	300	400
200	250	400
300	200	300
400	150	200
500	100	100

Накресліть графіки сукупного попиту та сукупної пропозиції. Яким буде рівноважний рівень цін і рівноважний обсяг національного виробництва.

5. Мають місце наступні випадки співвідношення сукупного попиту і сукупної пропозиції:

а) який з малюнку ілюструє чисту кейнсіанську модель, а який - класичну?

б) до якого малюнку підходить наступний вираз: «Стимулювання сукупного попиту немає інфляційного ефекту»?

в) до якого з малюнків підходить вираз: «Міра активності в економіці залежить від міри впливання сукупного попиту на сукупну пропозицію»?

6. Розрахуйте дефлятор ВВП, якщо відомо, що економіка складається з виробництва трьох товарів А, В, С. Інформація виробництва наступна:

	Обсяг 2000р.	Ціна 2000р.	Обсяг 1990р.	Ціна 1990р.
А	100	10	90	8
В	200	20	200	12
С	300	30	150	20

7. Провідні економісти пропонують, що через рік економічна ситуація в країні буде характеризуватися наступними даними:

$$C=100+0,7Y; I=100; G=200.$$

$$\text{Гранична схильність до експорту } Z(Y)=0,2$$

Розрахуйте прогнозований рівень ВВП.

8. Економіка описана наступними параметрами:

$C=10+0,9DP$, де C – споживання, DP – дохід, яким розпоряджуються домогосподарства.

$$I=70 \text{ – інвестиції}$$

$$T=40 \text{ – податки}$$

$$F=10 \text{ – трансферти}$$

$$G=50 \text{ – державні витрати.}$$

Завдання:

1) Розрахуйте рівноважний рівень доходу.

2) Уряд зменшує витрати до 40.

Що відбудеться з:

а) кривою доходів, які плануються;

б) рівноважним рівнем доходу;

в) яка величини мультиплікатора державних витрат;

г) як змінилось сальдо держбюджету.

3) Уряд збільшує податки до 50, що відбудеться з:

а) кривою доходів, які плануються;

б) рівноважним рівнем доходу;

в) яка буде величина мультиплікатора витрат;

г) як змінилось сальдо держбюджету.

9 а) Функція споживання задається рівнянням: $C=ЧНП/2+3$ (залежність C , I , D – стохастичні). Побудуйте графік споживання. Визначте рівновагу витрат і прибутків від виробництва споживчих товарів.

б) Функція інвестицій визначається як $I=ЧНП/2+2$. Побудуйте графік інвестицій. Визначте рівновагу витрат і прибутку від випуску інвестицій-

них товарів. Це і буде обсягом їх виробництва. Допустимо, інвестиції зросли на 1 гр.од. На основі мультиплікатора розрахуйте приріст ЧНП.

в) На основі рівноважних об'ємів споживання і інвестицій побудуйте графік зміни загальних витрат в закритій економіці, якщо державні витрати задаються функцією: $D = \text{ЧНП}/2 + 1$.

г) Визначте рівноважний ЧНП, як він змінився внаслідок зростання інвестицій. Зобразить це графічно.

д) Метою урядового регулювання є забезпечення рівноважного рівня прибутків при досягненні повної зайнятості. Він відповідає 20 гр.од. Відмітьте це на графіку. Чи виникає при цьому інфляційний або дефляційний розрив? Які заходи потрібно прийняти уряду?

10. Як зміниться споживання у економіці з наступними параметрами: При зменшенні інвестицій на 6 млрд.гр.од. ВВП зменшився на 18 млрд. гр.од., а доходи домогосподарств знизились на 12 млрд.гр.од.

11. Застосовуючи модель мультиплікатору, розрахуйте максимально можливе збільшення валового національного продукту у наступному році за таких даних: валовий національний продукт базового року становить 480 млрд.гр.од.; планується інвестувати в економіку 80 млрд. гр.од.; гранична схильність до споживання становить 0,8.

12. Використовуючи закон Оукена, визначте чому дорівнює відставання дійсного рівня ВВП від потенційного, якщо існує 2-х відсоткове перевищення фактичного рівня безробіття від природного рівня. Обсяг фактичного ВВП становив 700 млрд.дол.

13. Припустимо, що п'ять домогосподарств одержують доходи у розмірі 5 млн.гр.од., 2,5 млн.гр.од., 1,25 млн.гр.од., 0,75 гр.од., 0,5 гр.од. відповідно. Побудуйте криву Лоренца цих домогосподарств. Поясніть її використання.

14. Припустимо, що в економіці склалася макроекономічна рівновага при повній зайнятості, обсягах сукупного попиту та сукупної пропозиції, які дорівнюють 600 млрд.гр.од., при рівні цін – 120%. Що відбудеться за кейнсіанською та неокласичною моделями макроекономічної рівноваги, якщо сукупна пропозиція знепаде на 20%, а попит залишиться незмінним?

Розв'яжіть завдання графічним методом. Поясніть розв'язання.

15. Припустимо, що в країні живе 1000 родин. Половина з них має граничну схильність споживання, яка дорівнює $\frac{1}{2}$, друга половина має граничну схильність споживання $\frac{3}{4}$. Визначити:

А) якщо дохід, який знаходиться у розпорядженні родини, зростає на 10 тис.гр.од і весь його приріст падає на першу половину родин, то на скільки зростуть сукупні витрати щодо споживання;

Б) якщо весь приріст доходу, яким розпоряджується родина, падає на другу половину родин, то на скільки зростуть сукупні витрати на споживання.

16. Визначте валові інвестиції. Створений НД – 2600 млн. грн. Норма нагромадження – 22%. Амортизаційні відрахунки на відновлення – 450 млн. грн. На які цілі використовуються інвестиційні ресурси? Які чинники визначають величину інвестицій?

17. У 1999 році номінальний ВВП складав 4861,8 млрд. грн., а індекс цін дорівнював 121,7 порівняно з 1992р. Знайдіть реальний обсяг ВВП у 1999р. Дайте пояснення різниці між номінальним та реальним ВВП.

18. Визначить граничну схильність до споживання населення за наступних умов: валовий національний дохід зріс з 920 млрд. грн. до 1130 млрд. грн., фонд споживання з 850 до 1050 млрд. грн. Яку закономірність відображає цей показник? Які чинники визначають споживання?

19. Визначити обсяг кредитної емісії на кожні покладені у банк 1000 грн., якщо норма резерву становить 25%. Дайте пояснення відповіді.

20. Прослідкуйте вплив на державний борг і реальний обсяг виробництва урядової програми, що передбачає позики за кордоном і витрачання грошей на:

- А) зерно, щоб прогодувати населення (що робив колишній СРСР);
 - Б) капітальне устаткування для видобутку нафти, яка експортується (що робила у 70 роки Мексика).
- Проілюструйте графічно.

21. У наданій нижче таблиці показано суспільні витрати і загальні суспільні вигоди від 4 природоохоронних програм. Вартість кожної наступної програми перевищує попередні. Яку з програм слід реалізувати? Чому?

Програма	Загальні суспільні витрати	Загальні суспільні вклади
А	3	7
В	17	12
С	12	16
Д	18	19

22. Розрахуйте циклічне безробіття за таких умов: чисельність робочої сили 4 млн. чол., чисельність зайнятих 3,5 млн. чол., природне безробіття =6%.

23. Функція витрат паперової фабрики має вигляд:
 $TC_1 = 10 + 15Q_1 + 0,25Q_1^2$.

Свою продукцію фабрика може продавати по постійній ціні $P_1 = 80$.

Витрати рибного господарства, що використовує теж саме водоймище, що і фабрика: $TC_2 = 5 + 5Q_2 + 0,5Q_2 + Q_2^2$.

Свою продукцію рибне господарство може продавати по постійній ціні $P_2 = 180$.

Обидва підприємства намагаються максимізувати прибуток.

Завдання:

а. Визначити обсяги виробництва та прибуток кожного з підприємств, якщо водоймище є безкоштовним суспільним благом.

б. Рибне господарство придбало право брати плату за кожен одиницю випуску. Яка плата буде встановлена і які будуть обсяги випуску та прибутку кожного підприємства. Уявіть ситуацію графічно.

24. Розрахуйте витрати реального ВВП внаслідок циклічного безробіття за таких умов:

циклічне безробіття = 2%, фактичний ВВП 22,0 млрд. грн., індекс цін = 110%.

25. Розрахуйте циклічне безробіття за таких умов:

чисельність робочої сили – 200 чоловік;

чисельність зайнятих – 184 чоловіка;

природне безробіття = 4%.

26. Дохід збільшився на 200 грн., автономне споживання на 10 грн., а ГССП=0,6. Обчисліть приріст споживання, згідно з функцією споживання.

27. В умовах економічної рівноваги фактичний ЧНП=2200 грн., потенційний ЧНП=2000 грн., ГССП=0,8. Визначте тип та величину розриву. Дайте пояснення.

28. Розрахуйте ЧНП за таких умов:

споживчі видатки = 5000 грн., державні видатки = 1000 грн., валові інвестиції = 1000 грн., трансферти = 50 грн., амортизація = 300 грн., імпорт = 200 грн., експорт = 250 грн.

29. Припустимо, що в моделі кейнсіанського хреста функція споживання задана у вигляді: $C = 200 + 0,75(Y - T)$.

Інвестиції, що плануються дорівнюють 100 од., державні витрати та видатки дорівнюють 100 од.

Завдання:

а) Відобразити графічно витрати, що плануються як функцію доходу;

б) Знайдіть рівноважний дохід;

в) Якщо державні витрати зростуть до 125 од., то який буде новий рівноважний дохід?

г) Який рівень державних витрат необхідний для доходу в 1600 од.?

30. Розрахуйте швидкість обороту грошей. Маса готівкових та безготівкових грошей складає 500 г.о. Валовий внутрішній продукт 4000 г.о.

3.ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ економічна політика

Тема 1. Суть, завдання та суб'єкти регулювання економіки.

Взаємодія економіки та політики. Господарський механізм: чинники, форми. Переваги ринкового механізму. Попитообмеженість.

Перехідний характер економіки України. Необхідність корегування ринкового механізму. Суть економічної політики держави.

Практичний та науковий аспекти регулювання. Економічне мислення та його вплив на економічну політику. Нормативна та позитивна економічна політика держави. Об'єкти регулювання в економічній сфері.

Суб'єкти економічної політики: держава, профспілки, спілки підприємців, релігійні та культурні установи. Місце державних органів в структурі суб'єктів регулювання. Загальна організаційна структура управління державою. Функції Президента, Верховної Ради, Кабінету міністрів, Державної Адміністрації, органів самоврядування.

Функції міністерств та їх зміна в умовах ринкової економіки. Адміністративна реформа: суть, етапи реалізації, напрямки, ефективність в сучасних умовах. Особливість суб'єктів регулювання в умовах українського суспільства. Зворотній зв'язок в регулюючому механізмі держави.

Тема 2. Роль держави в проведенні економічної політики

Місце державного регулювання в системі саморегулювання ринку. Умови успішності політики невтручання у ринковий механізм.

Необхідність державного регулювання. Екстерналії та оптимальність вибору. Правове та адміністративне регулювання зовнішніх ефектів. Патентне право.

Колективні товари та їх властивості: неконкурентність та невиключність, неможливість індивідуальної оплати. Значення держави у відтворенні колективних товарів.

Антимонопольне регулювання в умовах перехідної економіки.

Ринки з асиметрією інформації. Вплив держави на економіку в сучасних умовах.

Кейнсіанська та неокласична доктрини економічної політики. Сучасна консервативна економічна політика. Монетарні підходи: переваги та недоліки.

Найважливі економічні функції уряду: адміністративні, трансформаційні та ринкового регулювання.

Роль державного сектору в системі регулювання.

Реформування державного сектору як умова розвитку ринкових відносин. Приватизація: завдання та проблеми.

Нова роль держави в умовах перехідної економіки України.

Тема 3. Соціально-економічні цілі державного регулювання

Структурування цілей економічної політики: глобальний рівень. Головні завдання: вільний розвиток суспільства; правовий порядок; економічна безпека; формування ринкової інфраструктури.

Піраміда цілей економічної політики. Особливості цільових установ в Україні. Система прикладних цілей: суть та вимірювання.

Цільова функція економічної політики. Гармонічність та суперечність цілей. Взаємообумовлені цілі.

Тема 4. Інструменти сучасної державної економічної політики.

Види державного регулювання. Короткочасне регулювання: антициклічне, антиінфляційне. Довгострокове регулювання: цілеспрямована політика капіталовкладень; структурна перебудова; вирівнювання економічного розвитку окремих регіонів.

Прямі методи регулювання: законодавчі, адміністративно-правові, державні контракти, стандарти, ліцензії, норми, санкції.

Позитивні риси прямих інструментів: ефективність, оперативність. Негативний вплив прямих інструментів на ринкову поведінку економічних суб'єктів.

Непрямі методи регулювання. Прогнозування соціально-економічного розвитку у системі державного регулювання економіки. Експертні та формалізовані методи прогнозування. Естрополяція та моделювання.

Програмування національної економіки. Спеціалізовані та цільові комплексні програми.

Фінансове господарство – основа державних заходів. Його функція: алокація, перерозподіл, стабілізація.

Фінансова система. Бюджетна та фіскальна політика. Механізм впливу регулюючих заходів на суспільне відтворення. Мультиплікатори фіскальної політики. Бюджетне обмеження. Податкова політика. Основні принципи та їх реалізація в умовах української економіки. Вбудована гну-

чкість податкової системи. Фінансові пільги. Основні засоби дискреційної фіскальної політики.

Кредитна система держави. Грошовий та депозитний мультиплікатори. Завдання на інструменти грошово-кредитної політики. Кейнсіанські та монетаристські погляди на грошеву політику. Причини нестабільності грошово-кредитної системи.

Сучасна інфляція. Інфляційний та дефляційний розрив. Інфляційний податок та сеньораж. Наслідки інфляції. Протиінфляційні заходи та заходи по стабілізації грошово-кредитної системи.

Тема 5. Оптимальна економічна політика держави

Модель економічної політики Я.Тінбергена. Взаємодія цілей та інструментів економічної політики.

Розвиток принципів оптимальної економічної політики в сучасний період. Критика Р.Лукаса. Ефективна ринкова класифікація Р. Мандела. Врахування умов невизначеності. Екзогені шоки. Мультиплікативна невизначеність. Сполучення у часі.

Оптимальна політика за обставинами та по правилам.

Реалізація економічної політики. Умови ефективності.

Лагова структура дії економічної політики.

Позитивні та негативні наслідки економічної політики.

Принципи побудови оптимальної економічної політики в Україні.

Тема 6. Суспільний вибір як політичний механізм формування рішень в економічній політиці

Методологічні принципи теорій суспільного вибору. Виробництво суспільних благ. Умови ефективності. Економічна оцінка суспільних проєктів. Чинники ефективного суспільного вибору: гранична корисність, обсяг податків, бюджетні можливості, політична структура.

Вибір в умовах прямої демократії. Режим більшості голосів. Нерівномірність розподілу витрат.

Прогноз рішень в економічній політиці. Вибір в умовах представницької демократії. Засоби дії на представників: голосування, лобізм, логролінг.

Провали держави. Обмеженість інформації, недосконалість політичного процесу. Політично-економічний цикл та його фази. Обмеженість контролю за бюрократією. Нездатність держави контролювати усі наслідки прийнятих рішень.

Тема 7. Державне регулювання підприємництва

Секторний аналіз економіки. Управління державним сектором. Державне регулювання процесів приватизації в Україні.

Підтримка малого бізнесу та венчурного підприємництва.

Санація державних підприємств.

Тема 8. Державне регулювання розвитку науки та техніки

Науково-технічна політика. Державні науково-технічні програми.

Важелі державної підтримки розвитку НТП: податкові пільги, політика прискореної амортизації. Патенти та ліцензії. Роль інноваційних фондів у розвитку науки та техніки.

Тема 9. Ефективна економічна політика держави у відкритій економіці

Основні чинники посилення інтернаціоналізації економіки в сучасних умовах. Цілі зовнішньоекономічної політики, її основні напрямки.

Вивіз капіталу: мета, характерні риси. Вплив регулюючих дій на напрямки та форми руху капіталу.

Позитивний вплив міжнародної торгівлі на національну економіку. Протекціонізм в сучасній світовій економіці. Протекціоністські заходи. Тарифи: адвалерне мито, особливе мито, складне мито. Нетарифні бар'єри: квотування, добровільне обмеження експорту, складна митна процедура, технічні і санітарні стандарти, валютне обмеження. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Регулювання міграції робочої сили.

Вплив валютного регулювання на національну економіку та зовнішньоекономічні зв'язки.

Тема 10. Державне регулювання структурних зрушень та інвестиційної діяльності

Структура економіки. Фактори структурних зрушень. Методи впливу на структурні зрушення в економіці.

Інвестиції як фактор структурних зрушень в економіці. Державне регулювання ринку цінних паперів.

Методика визначення економічної ефективності інвестицій.

Тема 11. Державне регулювання розвитку основних сфер господарської діяльності

Завдання державного регулювання промислового виробництва. Методика прогнозування потреб держави у продукції промисловості. Державні контракти на поставки промислової продукції для державних потреб. Обґрунтування планів промислового виробництва. Державне підприємництво у сфері промисловості. Державний контроль за розміщенням промис-

лових підприємств. Стандартизація та сертифікація промислової продукції. Методи впливу держави на недержавний сектор промислового виробництва.

Завдання державного регулювання розвитку агропромислового комплексу. Регулювання земельних відносин. Форми і методи регулювання агропромислового виробництва. Методи прогнозування державних потреб у продукції АПК. Баланс державних ресурсів сільськогосподарської продукції. Державні контракти та державне замовлення як засоби задоволення державних потреб у продукції АПК. Методи підтримки підприємництва в агропромисловому комплексі.

Завдання державного регулювання транспорту. Форми і методи державного впливу на розвиток транспортних послуг. Методика прогнозування потреб у перевезеннях вантажів та пасажирів. Державний контракт у транспорті як засіб задоволення державних потреб у транспортних послугах.

Завдання державного регулювання капітального будівництва. Прогнозування потреб у капітальних вкладеннях і будівельно-монтажних роботах для задоволення державних потреб у будівництві. Обґрунтування планів будівництва. Державний контракт як засіб задоволення державних потреб у будівництві.

Тема 12. Державне регулювання праці, рівня життя населення та розвитку соціальної сфери

Завдання державного регулювання ринку праці. Інституційне та громадське регулювання ринку праці у світовій практиці. Державні служби зайнятості, їх завдання та функції у регулюванні зайнятості населення. Державні програми зайнятості населення. Система трудових балансів і їх роль у регулюванні відтворення й ефективної зайнятості трудових ресурсів. Методика складання зведеного балансу трудових ресурсів та балансу ринку праці. Особливості регулювання оплати праці у ринковій економіці. Функції держави у регулюванні оплати праці. Система тарифних угод та її значення в регулюванні оплати праці. Регулювання мінімальної заробітної плати.

Завдання державного регулювання рівня життя та соціального захисту населення. Система соціального забезпечення й соціального страхування. Система узагальнюючих показників рівня життя населення. Баланс грошових доходів і витрат населення. Мінімальний споживчий бюджет. Мінімальний нормативний споживчий кошик. Норми споживання населення основних видів товарів та послуг. Індксація та компенсація грошових доходів населення. Прожитковий мінімум. Межа малозабезпеченості. Індокси вартості життя. Заходи держави щодо забезпечення належного рівня життя населення.

Завдання державного регулювання розвитку соціальної сфери. Державне регулювання розвитку житлово-комунального господарства, освіти,

культури, охорони здоров'я, побутового обслуговування населення. Прогнозування розвитку галузей соціальної сфери. Обґрунтування обсягів фінансування установ соціальної сфери. Методи державної підтримки розвитку соціальної інфраструктури.

Тема 13. Державне регулювання розвитку регіонів

Мета та завдання державного регулювання розвитку регіонів. Об'єкти державної регіональної політики. Соціально-економічний комплекс регіону як система. Напрямки вдосконалення регіональної структури економіки.

Форми державного регулювання економічного й соціального розвитку регіонів. Державні регіональні програми. Бюджетні субсидії, субвенції, дотації. Нормативи відрахувань державних податків до місцевих бюджетів. Регіональні замовлення на поставки продукції для задоволення державних потреб. Централізовані капітальні вкладення в розвиток економіки окремих регіонів.

Механізм створення та функціонування вільних економічних зон. Мета, завдання та зміст планів і програм економічного й соціального розвитку регіонів.

Тема 14. Державне регулювання природоохоронної діяльності

Сутність державного регулювання природоохоронної діяльності. Державні екологічні програми. Завдання та функції Міністерства охорони навколишнього середовища України та місцевих органів державної влади щодо природоохоронної діяльності. Система екологічних норм. Державна екологічна експертиза. Державний контроль за природокористуванням. Ліміти земле-, водо-, лісокористування. Штрафи за забруднення навколишнього середовища на нераціональне використання природних ресурсів. Обґрунтування обсягів фінансових ресурсів для здійснення природоохоронних заходів.

література

1. Оукен В. Основные принципы экономической политики. – М., 1995.
2. Хаяк Ф. Общество свободы. – Лондон, 1990.
3. Бьюкенен Д., Галлон Г. Исчисление согласия. – М., 1996.
4. Радіонова І. Макроекономіка та економічна політика. – К., 1996.
5. Ходов Л.Г. Государственная экономическая политика. – М., БЕК, 1997.

6. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики. – М.: Экономика, 1989.
7. Албегова Л.Р. Государственное регулирование экономики. – М.: МГУ, 1998.
8. Михасюк І. та ін. Державне регулювання економіки. – Львів, 2010.
9. Савченко А.Г. Макроекономічна політика. – К.: КНЕУ, 2001.
10. Система регуляторів перехідної економіки України / за ред. В.І.Кононенко. – К.: НАН України, Інститут економіки,
11. Радіонова І.Ф. Макроекономіка: теорія та політика. Підручник. / К: Таксон.-2004р. (лист МОіНУ № 1/11-5067 від 04.12.03 р.).
12. Перехідна економіка. Підручник. В.М.Геєць, Є.Г.Панченко, Е.М.Лібанова./К: ВШ.-2003р. (лист МОіНУ № 1/11-3571 від 25.11.05р.).
13. Василик О.О., Павлюк К.В. Бюджетна система України. Підручник./К:2010р. (лист МОіНУ № 14/18.2-1568 від 08.07.10.).
14. Василик О.О., Павлюк К.В. Державні фінанси України. Підручник./К:2009р
15. Стеценко Д.М. Державне регулювання економіки./К: «Знання» - 2007р. 9
16. Михасюк І.Р., Швайка Л.А. Державне регулювання економіки./Львів-2009р
17. Ковтун О.І. Державне регулювання економіки. Навчальний посібник./Льві «Новий світ» - 2006р. (лист МОіНУ № 14/18.2-2316 від 24.10.05р.)
18. Історія економічних вчень. Підручник. Базидевич В.Д./К: «Знання»/2010р. ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Дементьев В.В., Рыбникова Г.И. Курс лекций по предмету «Государственное регулирование экономики». – Донецк, ДонГТУ,
2. Дементьев В.В., Рыбникова Г.И. Методические материалы по курсу «Государственное регулирование экономики». – Донецк, ДонГТУ,

.4 Приклади розв'язання типових задач з макроекономіки

Задача 1

(на визначення зовнішніх ефектів суспільних витрат)

Готовність молоді платити за навчання у вузі визначається функцією $P=59-0,5N$, де P – платня (млн. грн.), N – кількість здатних платити (у тис. люд.). Визначена у грошах гранична суспільна корисність вищої освіти характеризується формулою $MI=70-0,5N$, де MI – гранична суспільна корисність у млн. грн. загальні витрати ВНЗ на підготовку фахівців задана формулою $TC=0N+N^2$.

Визначити : а) кількість зовнішнього ефекту підготовки 1 тис. студентів; б) кількість студентів, яка відповідає максимуму корисності молоді; в) кількість студентів відповідна максимуму суспільної корисності; г) розміри плати за вивчання та дотації за 1 тис. студентів, який відповідає максимальній суспільній корисності вищої освіти.

Розв'язання

Величина зовнішнього ефекту є різниця між суспільною корисністю вищої освіти 1 тис. люд. та корисністю вищої освіти для самих студентів. В умовах задачі вона дорівнює 20 млн. грн., бо

$$(70-0,5N)-(50-0,5N)=20$$

1б. Визначається з $MI_1=MC$

$$50-0,5N=10+2N \Rightarrow N=16$$

1в. Визначається з $MI_2=MC$

$$70-0,5N=10+2N \Rightarrow N=24$$

1г. розмір плати за вивчання, який забезпечує вступ 24 млн. студентів, дорівнює $50-0,5*24=38$.

Граничні втрати вузу при такому наборі дорівнюють $10+2*24=58$.

Тобто, розмір дотації – 20 млн. грн.

Задача

2.2.9. Функция затрат целлюлозной фабрики имеет вид: $TC_1 = 10 + 0,25Q_1^2$. Свою продукцию фабрика может продавать по постоянной цене $P_1 = 40$. Затраты рыбного хозяйства, использующего тот же водоем, фабрика, растут по мере увеличения как собственного выпуска, так выпуска фабрики, $TC_2 = 5 + 5Q_2 + 0,5Q_2^2 + Q_1^2$. Свою продукцию рыбное хозяйство может продавать по постоянной цене $P_2 = 90$. Оба предприятия стремятся к максимуму прибыли. 1) Определите объем выпуска и прибыль каждого предприятия, если водоем является бесплатным общественным благом. 2) Рыбное хозяйство приобрело право взимать плату с фабрики за каждую единицу ее выпуска. Какая плата будет установлена и каковы будут объемы выпуска и прибыли каждого предприятия. Представьте свою реакцию графически.

Решение.

1) Если фирма максимизирует прибыль, предельный доход (MR) равен предельным издержкам (MRC):

$$MC = MRC$$

В заданной ситуации: постоянство рыночных цен свидетельствует о совершенной рыночной конкуренции, из чего следует, что предельный доход равен цене:

$$MC = P \Rightarrow MRC = P.$$

Предельные издержки равны первой производной затрат:

$$MRC_1 = \frac{\partial TC_1}{\partial Q_1} = \frac{\partial(10 + 15Q_1 + 0,25Q_1^2)}{\partial Q_1} = 15 + 0,5Q_1 = P_1 = 40 \Rightarrow Q_1 = \frac{40 - 15}{0,5} = 50 \text{ ед.};$$

$$MRC_2 = \frac{\partial TC_2}{\partial Q_2} = \frac{\partial(5 + 5Q_2 + 0,5Q_2^2 + Q_1^2)}{\partial Q_2} = 5 + Q_2 = P_2 = 90 \Rightarrow Q_2 = 90 - 5 = 85 \text{ ед.};$$

Оптимальный объем производства: $Q_1 = 50$ ед., $Q_2 = 85$ ед.

Прибыль каждого предприятия:

$$\Pi_1 = P_1 Q_1 - TC_1 = 40Q_1 - (10 + 15Q_1 + 0,25Q_1^2) = -10 + 25Q_1 - 0,25Q_1^2 = -10 + 1250 - 625 = 615 \text{ ДЕ.}$$

$$\Pi_2 = P_2 Q_2 - TC_2 = 90Q_2 - (5 + 5Q_2 + 0,5Q_2^2 + Q_1^2) = -5 + 85Q_2 - 0,5Q_2^2 - Q_1^2 = -5 + 7225 - 3612,5 - 2500 = 1107,5 \text{ ДЕ.}$$

2) Для определения платы целлюлозной фабрики исходим из того, что ее предельные выгоды должны быть равны предельным издержкам рыбного хозяйства по тому же продукту:

$$\frac{\partial \Pi_1}{\partial Q_1} = \frac{\partial TC_2}{\partial Q_1},$$

$$\frac{\partial \Pi_1}{\partial Q_1} = \frac{\partial(-10 + 25Q_1 - 0,25Q_1^2)}{\partial Q_1} = 25 - 0,5Q_1,$$

$$\frac{\partial TC_2}{\partial Q_1} = \frac{\partial(5 + 5Q_2 + 0,5Q_2^2 + Q_1^2)}{\partial Q_1} = 2Q_1.$$

Тогда:

$$25 - 0,5Q_1 = 2Q_1 \Rightarrow 25 = 2,5Q_1 \Rightarrow Q_1 = 10 \text{ ед.}$$

Прибыль целлюлозной фабрики:

$$\Pi_1 = -10 + 25Q_1 - 0,25Q_1^2 = -10 + 250 - 25 = 215 \text{ ДЕ.}$$

Плата за пользование ресурсами:

$$\frac{\partial \Pi_1}{\partial Q_1} = 25 - 0,5Q_1$$

$$\frac{\partial TC_2}{\partial Q_1} = 2Q_1$$

$$\frac{\partial TC_2}{\partial Q_1} = 2Q_1 = 2 \cdot 10 = 20 \text{ ДЕ.}$$

Прибыль рыбного хозяйства, с условием того что оптимальный объем производства $Q_2=85$ ед:

$$P_2 = -5 + 85Q_2 - 0,5Q_2^2 - Q_1^2 = -5 + 7225 - 3612,5 - 100 = 3507,5 \text{ ДЕ.}$$

Изобразим графически полученное решение (рис.1.1).

Q_1 , ед.	0	2	4	6	8	10	12	14	16
$dP_1=25-0,5Q_1$	25	24	23	22	21	20	19	18	17
$dTC_2=2Q_1$	0	4	8	12	16	20	24	28	32
Π_1 , ДЕ	-10	39	86	131	174	215	254	291	326
Π_2 , ДЕ	3607,5	3603,5	3591,5	3571,5	3543,5	3507,5	3463,5	3411,5	3351,5

Задача 2.

24.10

Определены функции:

- Государственных расходов $G(\text{ЧНП}) = 1/2 \text{ ЧНП} + 1$,
- Потребления населения, $D(\text{ЧНП}) = 1/2 \text{ ЧНП} + 3$
- Инвестиционной активности $I(\text{ЧНП}) = 1/2 \text{ ЧНП} + 2$.

Известно, что полная занятость достигается при $\text{ЧНП} = 18$.

В результате соответствующих мер правительства произошло изменение потребления $\Delta D = 2$, инвестиций $\Delta I = 4$.

Определить на сколько нужно увеличить госрасходы для достижения полной занятости.

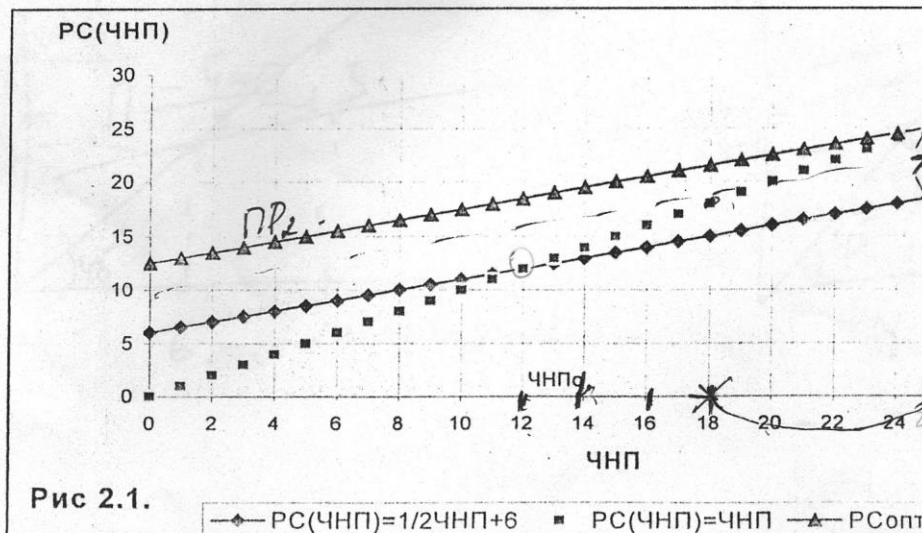
Решение.

Плановые расходы равны:

$$PC(\text{ЧНП}) = G + I_0$$

где D_0 и I_0 – потребление и инвестиции до изменений, $D_0 = 3$ и $I_0 = 2$. Если эти две величины задаются извне, то их изменение (1/2 ЧНП) формулу плановых расходов:

$$PC(\text{ЧНП}) = 1/2 \text{ ЧНП} + 1 + 3 + 2 = 1/2 \text{ ЧНП} + 6.$$

$$P = \bar{P} + \pi \cdot \text{ЧНП} \cdot \beta$$

$$\frac{\partial TC_2}{\partial L} = 5(5 + 5L + 0,5L^2 + L^2) \text{ Тогда: } = 20, \\ 25 - 0,5\partial_1 = 2\partial_1 = *25 = 2,5C21 \Rightarrow \partial_1 = 10 \text{ ед.}$$

Прибыль целлюлозной фабрики: $\Pi_1 = -10 + 25\partial_1 - 0,25\partial_1^2 = -10 + 25 \cdot 10 - 25 = 215 \text{ ДЕ}$. Плата за пользование ресурсами:

2. Нехай в економіці випуск продукції відповідає потенційному ($Q = Q^*$), інфляція становить 5% ($P = 5$). Перед урядом постає завдання зменшити інфляцію до 3% ($\Delta P = -2$), коефіцієнти дорівнюють: $a_1 = 1,33$; $a_2 = 0,28$; $b_1 = 0,14$; $b_2 = 0,13$. Визначте параметри приросту інструментів фіскальної (ΔG) та грошової політики (ΔM). Оцініть отримані результати з економічної та політичної точок зору.

Мы можем изменить модель, заменив абсолютные значения переменных Y и M их отклонением и от базовых значений (ΔY и ΔM). Тогда
 первая цель: $\Delta Q = 0$, т.е. $\Delta Q^* = 0$,
 вторая цель: $\Delta P = -2$, т.е. $\Delta P^* = -2$.

$$\begin{cases} \Delta Q = a_1 * \Delta Y + a_2 * \Delta M, \\ \Delta \hat{P} = b_1 * \Delta Y + b_2 * \Delta M. \end{cases}$$

Подставим эти значения в уравнение (1) и получим:

$$\Delta Y = \frac{0 * b_2 - (-2) * a_2}{a_1 * b_2 - a_2 * b_1},$$

и в уравнение (2)

$$\Delta M = \frac{-2 * a_1}{a_1 * b_2 - a_2 * b_1}.$$

При этих параметрах денежной и фискальной политики возможна стабилизация цен, которая не ведет к снижению объемов производства. Для этого нужно, чтобы фискальная и монетарная политика оказывали линейно независимое влияние на выпуск и цены. Какова же реальная зависи-

мость между $\frac{a_1}{b_1}$ и $\frac{a_2}{b_2}$? Они близки или даже совпадают.

Вспомним кривую Филлинса, в рамках которой рост объемов производства и рост инфляции однонаправленные процессы. Однако в условиях стагфляции можно ожидать, что денежная политика окажет большее непосредственное влияние на инфляцию, чем фискальная политика.

Причиной может стать тот факт, что экспансионистская денежная политика приводит к обесцениванию национальной денежной единицы, т.е. росту обменного курса, в то время, как экспансионистская фискальная политика ведет к удорожанию денежной единицы, т.е. снижению обменного курса.

По имеющимся моделям на коней 80-х - начало 90-х годов коэффициенты модели таковы:

$a_1 = 1,33; b_1 = 0,14; a_2 = 0,28; b_2 = 0,13$, т.е. влияние фискальной политики $\frac{b_1}{a_1} = 0,11$, а денежной $\frac{b_2}{a_2} = 0,46$.

Т.е. коэффициенты не зависимы, можно использовать модель Тинбергена. При этом можно сочетать сдерживающую денежную политику и расширять правительственные расходы.

Заметим, что даже при линейной независимости инструментов, если значения $\frac{a_1}{b_1}$ и $\frac{a_2}{b_2}$ близки, достичь обеих целей можно только в условиях, когда M и Y незначительно отклоняются от обычного уровня.

Можно посчитать, что для того, чтобы снизить инфляцию на 2 % количество денег должно быть сокращено на 19,9 % от исходного уровня, фискальная экспансия должна составить 4,2 % ВВП. Это неприемлемое решение с политической точки зрения.

При выборе эффективного варианта экономической политики инструменты должны быть не только независимы, но и их значения должны изменяться так, чтобы эти изменения были допустимы, разумны с политической точки зрения.

3.5 Питання з курсу

1. Взаємодія економіки та політики.

2. Перехідний характер економіки України. Необхідність корегування ринкового механізму. Суть економічної політики держави.

3. Практичний та науковий аспекти регулювання. Економічне мислення та його вплив на економічну політику. Нормативна та позитивна економічна політика держави. Об'єкти регулювання в економічній сфері.

4. Суб'єкти економічної політики: держава, профспілки, спілки підприємців, релігійні та культурні установи. Місце державних органів в структурі суб'єктів регулювання. Загальна організаційна структура управління державою. Функції Президента, Верховної Ради, Кабінету міністрів, Державної Адміністрації, органів самоврядування.

5. Функції міністерств та їх зміна в умовах ринкової економіки.

Адміністративна реформа: суть, етапи реалізації, напрямки, ефективність в сучасних умовах. Особливість суб'єктів регулювання в умовах українського суспільства. Зворотній зв'язок в регулюючому механізмі держави.

6. Місце державного регулювання в системі саморегулювання ринку. Умови успішності політики невтручання у ринковий механізм.

7. Необхідність державного регулювання. Екстерналії та оптимальність вибору. Правове та адміністративне регулювання зовнішніх ефектів. Патентне право.

8. Колективні товари та їх властивості: неконкурентність та невиключність, неможливість індивідуальної оплати. Значення держави у відтворенні колективних товарів.

9. Антимонопольне регулювання в умовах перехідної економіки.

10. Ринки з асиметрією інформації. Вплив держави на економіку в сучасних умовах.

11. Кейнсіанська та неокласична доктрини економічної політики. Сучасна консервативна економічна політика. Монетарні підходи: переваги та недоліки.

12. Найважливі економічні функції уряду: адміністративні, трансформаційні та ринкового регулювання.

13. Реформування державного сектору як умова розвитку ринкових відносин. Приватизація: завдання та проблеми.

14. Структурування цілей економічної політики: глобальний рівень. Головні завдання: вільний розвиток суспільства; правовий порядок; економічна безпека; формування ринкової інфраструктури.

15. Піраміда цілей економічної політики. Особливості цільових установ в Україні. Система прикладних цілей: суть та вимірювання.

16. Цільова функція економічної політики. Гармонічність та суперечність цілей. Взаємообумовлені цілі.

17. Види державного регулювання. Короткочасне регулювання: антициклічне, антиінфляційне. Довгострокове регулювання: цілеспрямована політика капіталовкладень; структурна перебудова; вирівнювання економічного розвитку окремих регіонів.

18. Прямі методи регулювання: законодавчі, адміністративно-правові, державні контракти, стандарти, ліцензії, норми, санкції.

19. Позитивні риси прямих інструментів: ефективність, оперативність. Негативний вплив прямих інструментів на ринкову поведінку економічних суб'єктів.

20. Непрямі методи регулювання. Прогнозування соціально-економічного розвитку у системі державного регулювання економіки. Експертні та формалізовані методи прогнозування. Естрополяція та моделювання.

21. Програмування національної економіки. Спеціалізовані та цільові комплексні програми.

22. Фінансове господарство – основа державних заходів. Його функція: алокація, перерозподіл, стабілізація.

23. Фінансова система. Бюджетна та фіскальна політика. Механізм впливу регулюючих заходів на суспільне відтворення. Мультиплікатори фіскальної політики. Бюджетне обмеження. Податкова політика. Основні принципи та їх реалізація в умовах української економіки. Вбудована гнучкість податкової системи. Фінансові пільги. Основні засоби дискреційної фіскальної політики.

24. Кредитна система держави. Грошовий та депозитний мультиплікатори. Завдання на інструменти грошово-кредитної політики. Кейнсіанські та монетаристські погляди на грошову політику. Причини нестабільності грошово-кредитної системи.

25. Модель економічної політики Я. Тінбергена. Взаємодія цілей та інструментів економічної політики.

Розвиток принципів оптимальної економічної політики в сучасний період. Критика Р. Лукаса. Ефективна ринкова класифікація Р. Мандела. Врахування умов невизначеності. Екзогені шоки. Мультиплікативна невизначеність. Сполучення у часі.

26. Оптимальна політика за обставинами та по правилам.

27. Реалізація економічної політики. Умови ефективності.

28. Лагова структура дії економічної політики.

29. Принципи побудови оптимальної економічної політики в Україні.

30. Методологічні принципи теорій суспільного вибору. Виробництво суспільних благ. Умови ефективності. Економічна оцінка суспільних проектів. Чинники ефективного суспільного вибору: гранична корисність, обсяг податків, бюджетні можливості, політична структура.

31. Вибір в умовах прямої демократії. Режим більшості голосів. Нерівномірність розподілу витрат.

32. Прогноз рішень в економічній політиці. Вибір в умовах представницької демократії. Засоби дії на представників: голосування, лобізм, логролінг.

33. Провали держави. Обмеженість інформації, недосконалість політичного процесу. Політично-економічний цикл та його фази. Обмеженість контролю за бюрократією. Нездатність держави контролювати усі наслідки прийнятих рішень.

34. Державне регулювання підприємництва

35. Державне регулювання розвитку науки та техніки

36. Ефективна економічна політика держави у відкритій економіці

37. Державне регулювання структурних зрушень та інвестиційної діяльності

38. Державне регулювання праці, рівня життя населення та розвитку соціальної сфери

39. Державне регулювання розвитку регіонів

40. Державне регулювання природоохоронної діяльності

.1. Які чинники в наш час викликають необхідність державного втручання в економіку:

- а) ринок породжує монополію, а тому необхідний захист конкуренції;
- б) неконтрольована диференціація доходів загрожує соціальній стабільності;
- в) ринковий механізм не в змозі забезпечити достатню зацікавленість бізнесу у виробництві певних товарів і послуг;
- г) правильна відповідь у пунктах а), б);
- д) правильна відповідь у пунктах а), б), в).

Обґрунтуйте відповідь.

.2. Для економіки розвинутих країн світу характерним сьогодні є:

- а) незначна роль держави;
- б) пошук оптимального поєднання ринкового та державного регулювання економіки;
- в) істотне зростання економічної ролі держави;
- г) досить швидке просування до економічної моделі класичного типу.

Обґрунтуйте відповідь.

.3. Що властиво державному регулюванню економіки:

- а) воно є вибіркоvim, тобто направленим на певні параметри господарського життя;
- б) характер організаційної дії держави варіюється від доповнення ринкового механізму до компенсації його обмежених (тимчасово або постійно) можливостей;
- в) його об'єктами виступають як економіка в цілому, так і умови діяльності окремих господарюючих суб'єктів;
- г) воно забезпечує переважно орієнтацію регульованого об'єкту, фіксує бажаний, відповідний меті економічної політики держави напрям діяльності суб'єктів господарювання;
- д) всі попередні відповіді вірні.

Обґрунтуйте відповідь.

.4. До вад ринку можна віднести:

- а) існування монополій;
- б) зовнішні ефекти;
- в) суспільні блага;
- г) правильна відповідь у пунктах а), б), в).

Обґрунтуйте відповідь.

.5. Яке із тверджень є помилковим: «Вади ринку виникають внаслідок:

- а) нездатності ринкового механізму забезпечити оптимальний за Парето розподіл ресурсів»;
- б) зовнішніх ефектів (екстерналій)»;
- в) нездатності ринку забезпечити людей суспільними товарами»;
- г) економічної нестабільності»;
- д) державного втручання в економіку».

Обґрунтуйте відповідь.

6. До вад ринку не можна віднести:

- а) існування монополій;
- б) інфляцію;
- в) асиметричність інформації;
- г) зовнішні ефекти;
- г) правильна відповідь у пунктах а), в), г).

Обґрунтуйте відповідь.

.7. Виберіть межу мінімально допустимого втручання держави в економіку:

- а) вади ринку;
- б) регулювання природних монополій;
- в) захист вітчизняного товаровиробника;
- г) контроль над цінами на основні продукти харчування.

Обґрунтуйте відповідь.

8. Міська телефонна мережа – це приклад:

- а) монополії;
- б) олігополії;
- в) природної монополії;

г) тимчасової монополії.

Обґрунтуйте відповідь.

9. Яке із тверджень критиків монополізації економіки є найменш переконливим:

- а) монополісти протистоять впровадженню досягнень НТП;
- б) монополісти вважають можливим і вигідним обмежувати виробництво, встановлюючи монополічно високі ціни;
- в) монополісти з метою усунення конкурентів встановлюють монополічні ціни;
- г) монополісти здатні чинити тиск на державні органи з метою захисту власних інтересів;
- д) відповіді а, б, в, г — достатньо переконливі.

Обґрунтуйте відповідь.

10. Чисто суспільні блага - це блага:

- а) виробництво і споживання яких не пов'язано з кримінальною діяльністю;
- б) виробництво і споживання яких не пов'язано із забрудненням навколишнього середовища;
- в) які споживаються людьми незалежно від того, платять вони за них чи ні.

Обґрунтуйте відповідь.

11. Виберіть властивості чисто суспільних благ:

- а) безкоштовність;
- б) винятковість в споживанні;
- в) невибірковість в споживанні;
- г) максимальна інформованість суспільства про ці блага.

Обґрунтуйте відповідь.

12. Які з перерахованих нижче суспільних благ є чистими:

- а) підтримка чистоти в центрі Донецька;
- б) національна оборона;
- в) пенсійне забезпечення;
- г) кабельне телебачення.

Обґрунтуйте відповідь.

13 До основних ознак суспільних благ не належать:

- а) неподільність;
- б) можливість користування, уникаючи безпосередню оплату;
- в) оплачуються державою;
- г) рішення про оплату приймаються, як правило, індивідуально.

Обґрунтуйте відповідь.

14. Побічні (зовнішні) ефекти в економіці – це:

- а) переміщення деяких вигод або витрат, пов'язаних із виробництвом або споживанням певних товарів або послуг, до суб'єктів, які не є їх безпосередніми продавцями або покупцями;
- б) шкідливий вплив виробництва на природне середовище через недостатньо ефективну систему технологічного захисту;
- в) елементи недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності, що шкодять покупцям певних товарів та послуг;
- г) у цілому позитивні нові нормативні документи держави, які через певні обставини, вносять і деякі негативні моменти в господарську діяльність економічних суб'єктів.

Обґрунтуйте відповідь.

15. Негативні побічні ефекти (екстерналії):

- а) збільшують сукупні суспільні витрати;
- б) зменшують сукупні суспільні витрати;
- в) збільшують приватні витрати фірми;
- г) не впливають на динаміку суспільних витрат.

Обґрунтуйте відповідь.

16. Позитивні зовнішні ефекти (екстерналії) виявляються в тому, що:

- а) гранична індивідуальна корисність блага нижче граничної суспільної корисності;
- б) суспільна корисність блага зменшується;
- в) індивідуальна корисність блага росте;
- г) гранична зовнішня корисність дорівнює нулю.

Обґрунтуйте відповідь.

17. Підприємство, яке породжує позитивні екстерналії:

- а) бере на себе частку витрат з реалізації інтересів інших суб'єктів ринку;
- б) функціонує на ринку з низькою ефективністю;
- в) використовує ресурси, повністю відшкодовуючи витрати;
- г) одержує еквівалентний прибуток від своєї діяльності;
- д) перекладає частку витрат на інших суб'єктів ринку.

18. У реальній економічній політиці розвинених країн мета підвищення добробуту в своєму прямому позначенні, як правило, не вказується. Це пов'язано з рядом обставин. Яка з них є вірною:

- а) дана мета, на думку урядів, є чисто умовною, «ідеологічно орієнтованою», реально «не підлягає виконанню»;
- б) поняттю «добробут», як меті розвитку суспільства, важко дати конкретні кількісні характеристики;
- в) відсутність акценту на даній генеральній меті розвитку суспільства є прояв свого роду «інерційної реакції» західних країн на пропагандистські методи пострадянських країн.

Обґрунтуйте відповідь.

19 До основних економічних цілей суспільства не можна віднести:

- а) досягнення економічного зростання;
- б) досягнення стабільного рівня цін;
- в) забезпечення зайнятості;
- г) підвищення рентабельності підприємства;
- д) досягнення сприятливого зовнішньоторговельного балансу.

Обґрунтуйте відповідь.

20. За допомогою яких показників (індикаторів) можливо дати кількісну характеристику досягнення прикладних цілей економічної політики України на сучасному етапі? Дайте пояснення щодо розрахунку даних показників.

.2.1. Вкажіть найбільш характерний варіант суперечливого поєднання цілей економічної політики:

- а) економічне зростання – зовнішньоекономічна рівновага;

- б) стабілізація грошей – досягнення повної зайнятості;
- в) повна зайнятість – збереження навколишнього середовища;
- г) зовнішньоекономічна рівновага – досягнення повної зайнятості;
- д) повна зайнятість - економічне зростання.

Розгляньте названі цілі стосовно української економічної політики.

22.. Зниження рівня безробіття і темп інфляції як цілі стабілізаційної політики:

- а) завжди знаходяться в відносинах взаємозамінності;
- б) завжди знаходяться в відносинах взаємодоповнюваності;
- в) можуть знаходитися як в відносинах взаємозамінності, так і в відносинах взаємодоповнюваності;
- г) не можуть знаходитися. в відносинах взаємодоповнюваності.

Обґрунтуйте відповідь.

.

23. Виберіть з наведених нижче найбільш вичерпне визначення поняттю «цільова функція економічної політики»:

- а) цільова функція полягає у визначенні цілей, пріоритетів і основних напрямків розвитку національної економіки;
- б) цільова функція – це процес, що пов'язаний з впорядкуванням безлічі цілей економічної політики, формуванням державою стратегічного економічного курсу, ухваленням відповідних політичних рішень;
- в) цільова функція відображає єдність цілей та засобів економічної політики з урахуванням ринкових змінних.

Обґрунтуйте відповідь.

24. Політика економічного зростання спрямована насамперед на:

- а) на забезпечення зростання обсягів виробництва;
- б) на усунення інфляційних тенденцій в економіці;
- в) на збільшення потенційного ВВП та підтримання помірної інфляції.

Обґрунтуйте відповідь.

25 Політика економічного зростання:

- а) спрямована на зростання сукупного попиту;
- б) спрямована на зростання сукупної пропозиції.

Обґрунтуйте відповідь.

26. В фазі рецесії доцільно застосовувати:

- а) стабілізаційну політику;
- б) політику економічного зростання.

Обґрунтуйте відповідь.

27. Держава здатна проводити політику економічної стабілізації завдяки тому, що вона:

- а) розробляє «правила гри», тобто приймає закони, які дозволяють регулювати поведінку фірм і домашніх господарств;
- б) має в своєму розпорядженні потужні правоохоронні органи, за допомогою яких воно може адміністративними методами добиватися безумовного виконання розпоряджень урядовців;
- в) має нагоду конфісковувати засоби виробництва, що належать фірмам;
- г) одержує в своє розпорядження через механізм державного бюджету до 30% національного доходу;
- д) має нагоду координувати свої дії з центральним банком для проведення кредитно-грошової політики;
- е) здатна ввести державну монополію на виробництво спиртних напоїв або будь-яких інших видів продукції або торгівлю ними.

4.1.9. Прямі методи державного регулювання:

- а) сприяють ринку;
- б) заважають макроекономічній рівновазі;
- в) забезпечують оптимальну політику;
- г) є оперативними, але неефективними.

Обґрунтуйте відповідь.

28. Що відрізняє адміністративні методи регулювання економіки:

- а) засновані на силі влади і передбачають безальтернативність економічної поведінки суб'єктів, на яких проявляється організаційна дія держави;

- б) враховують і забезпечують реалізацію економічних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності;
- в) забезпечують суб'єктам господарювання можливість вибору одного з безлічі варіантів економічної поведінки;
- г) всі попередні відповіді вірні.

Обґрунтуйте відповідь.

29. Серед перелічених характеристик виділіть ту, яка властива лише методам прямого державного регулювання економіки:

- а) обов'язковість для всіх суб'єктів господарювання;
- б) чітке визначення поведінки суб'єктів господарювання у тих чи інших умовах;
- в) вплив на поведінку суб'єктів економіки через формування загальноекономічного середовища;

Обґрунтуйте відповідь.

30. Найсуттєвішою рисою непрямого державного регулювання економіки є:

- а) використання державою приватних структур для впливу на поведінку економічних суб'єктів;
- б) досягнення державою бажаних результатів в економіці через співробітництво з міжнародними економічними організаціями;
- в) формування економічного середовища, яке стимулює бажану поведінку економічних суб'єктів;
- г) прийняття державних документів, які носять рекомендаційний характер і не є обов'язковими для виконання.

Обґрунтуйте відповідь.

31. Прикладами опосередкованого регулювання економіки державою можуть бути:

- а) збільшення державних закупівель сільськогосподарської продукції;
- б) встановлення мінімального розміру статутних фондів акціонерних товариств;
- в) приватизація житла;
- г) ліцензування певних видів підприємницької діяльності;
- д) правильна відповідь у пунктах а), б), в);
- е) правильна відповідь у пунктах а), г).

Обґрунтуйте відповідь.

32. Що логічно зайве у наведеному переліку:

- а) податки;
- б) державні витрати;
- в) антимонопольна політика;
- г) кредитно-грошове регулювання;
- д) ліцензування;
- е) цінова конкуренція.

Обґрунтуйте відповідь.

33. До прикладів прямого державного регулювання економіки не відносяться:

- а) встановлення мінімальної заробітної плати;
- б) встановлення певних екологічних стандартів;
- в) встановлення порядку реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності;
- г) встановлення пільг для суб'єктів господарювання, які займаються певним видом діяльності.

Обґрунтуйте відповідь.

34. Яке із тверджень є помилковим: «Виключно законами України встановлюються:

- а) баланси трудових ресурсів і ринку праці»;
- б) засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків»;
- в) державний бюджет»;
- г) система оподаткування»;
- д) порядок утворення та погашення державного боргу».

Обґрунтуйте відповідь.

35. Державні субсидії – це:

- а) кошти, надані державою у кредит виробникам певних товарів та послуг;
- б) усі витрати з державного бюджету;
- в) підтримка імпорту найважливіших для країни товарів;
- г) цільова фінансова допомога держави окремим суб'єктам економіки.

Обґрунтуйте відповідь.

36. Нормативи амортизаційних відрахувань визначаються:

- а) державою;
- б) адміністрацією підприємства;
- в) адміністрацією підприємства з узгодженням з профспілковим комітетом;
- г) правильна відповідь у пунктах а), в).

Обґрунтуйте відповідь.

38. Коли уряд країни зменшує податки він прагне:

- а) не допустити «перегріву» економіки;
- б) уповільнити темп інфляції;
- в) знизити рівень безробіття;
- г) уповільнити швидке зростання процентних ставок;
- д) збільшити обсяг амортизаційних відрахувань.

Обґрунтуйте відповідь.

39. Збільшення ставки податку на прибуток:

- а) завжди збільшує надходження до казни;
- б) зменшує сукупний інвестиційний попит;
- в) зменшує обсяг державних закупівель;
- г) зменшує безробіття.

Обґрунтуйте відповідь.

40. Визначте, яка політика швидше за все скоротить безробіття:

- а) підвищення податків;
- б) скорочення державних асигнувань на військову техніку;
- в) зниження податків;
- г) скорочення витрат на будівництво нових доріг.

Обґрунтуйте відповідь.

41. Операції на відкритому ринку відбуваються, коли:

- а) країна збільшує обсяг продажів на світових ринках;
- б) комерційні банки купують і продають іноземну валюту;
- в) населення купує і продає акції й облігації на фондовій біржі;
- г) центральний банк купує і продає державні цінні папери;

д) всі відповіді вірні.

Обґрунтуйте відповідь.

42. Проаналізувати та визначити доцільні заходи Національного банку України, коли він приймає рішення скоротити пропозицію грошей у державі:

- а) здійснити покупку державних облігацій на відкритому ринку;
- б) зменшити дисконтну ставку;
- в) збільшити норму обов'язкових резервів;
- г) усе перелічене вірно.

Обґрунтуйте відповідь.

43 Якщо економіка характеризується високим рівнем безробіття, що поєднується з стабільними цінами, визначте, яка з комбінацій державних заходів, що наведено нижче, може дозволити скоротити безробіття:

- а) покупка державних цінних паперів на відкритому ринку і збільшення податків;
- б) продаж державних цінних паперів на відкритому ринку і скорочення державних витрат;
- в) продаж державних цінних паперів на відкритому ринку і збільшення державних витрат;
- г) покупка державних цінних паперів на відкритому ринку і збільшення державних витрат;
- д) продаж державних цінних паперів на відкритому ринку і збільшення податків.

Обґрунтуйте відповідь.

44 В економіці спостерігається повна зайнятість, але високий рівень інфляції. Визначте, яка комбінація заходів державної політики може привести до зниження рівня інфляції:

- а) збільшення державних витрат і продаж центральним банком державних цінних паперів;
- б) скорочення державних витрат і продаж центральним банком державних цінних паперів;
- в) зниження податків і покупка центральним банком державних цінних паперів;
- г) збільшення податків і покупка центральним банком державних цінних паперів.

Обґрунтуйте відповідь.

45. Боротьба з безробіттям припускає використання наступних засобів:

- а) збільшення пропозиції грошей;
- б) збільшення норми обов'язкових резервів;
- в) підвищення ставки відсотка;
- г) зменшення трансфертних платежів;
- д) підвищення курсу національної валюти;
- е) збільшення державних витрат.

Визначте вірну комбінацію заходів:

- 1) заходи в і г;
- 2) заходи б і д;
- 3) заходи а і е;
- 4) заходи б і в;
- 5) заходи г і д.

Обґрунтуйте відповідь.

Обґрунтуйте відповідь.

46. Адаптаційна політика держави здійснюється за допомогою:

- а) вільного ціноутворення;
- б) індексації доходів;
- в) фіксованих цін;
- г) обмеження заробітної плати;
- д) збільшення податків на заробітну плату.

Обґрунтуйте відповідь.

47. Які можливі наслідки політики «дорогих грошей»:

- а) скорочення інвестицій;
- б) збільшення ділової активності;
- в) погіршення конкурентоспроможності вітчизняних фірм за кордоном.

Обґрунтуйте відповідь.

48. Засновником базової теорії економічної політики вважається:

- а) М. Фрідмен;

- б) Р. Фріш;
- в) А. Вагнер;
- г) Я. Тінберген.

Обґрунтуйте відповідь.

49. Методологічний індивідуалізм передбачає:

- а) здатність розділяти бізнес і політику;
- б) здатність визначати пріоритети в суспільних інтересах;
- в) використання політичного процесу для особистої мети;
- г) розкол профспілкового руху.

Обґрунтуйте відповідь.

50. Методологія теорії суспільного вибору заснована:

- а) на застосуванні до вивчення економічних проблем інструментарію гуманітарних дисциплін (історії, політології);
- б) на застосуванні до вивчення гуманітарних проблем інструментарію економічної теорії;
- в) на аналізі соціологічної і політичної статистики;
- г) на прикладному аналізі організаційно-економічних проблем передвиборчих кампаній;
- д) правильна відповідь у пунктах б), в);
- е) правильна відповідь у пунктах б), в), г).

Обґрунтуйте відповідь.

51. Концепція «економічної людини» має на увазі:

- а) раціональність поведінки індивіда;
- б) прагнення уникнути участі в політичному процесі будь-якими доступними способами;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) немає правильної відповіді.

Обґрунтуйте відповідь.

52. Теорія суспільного вибору припускає, що дії та вибір людей, що виконують державні ролі, визначаються:

- а) національними традиціями;
- б) піклуванням про суспільні блага;
- в) їх власними інтересами;
- г) порадами фахівців-консультантів.

Обґрунтуйте відповідь.

53 Який спосіб збору побутового сміття є найменш ефективним згідно теорії суспільного вибору:

- а) сміттєзбірник в кожній квартирі;
- б) сміттєзбірник в під'їзді;
- в) сміттєзбірник на дворі на рівній відстані всіх усіх під'їздів дому;
- г) все наведені вище варіанти є рівнозначними.

Обґрунтуйте відповідь.

54. Припустимо, що деякі сільгоспідприємства одержать вигоду в результаті обмеження імпорту олії, а всі споживачі зазнають збитків. В умовах прямої демократії, якщо рішення ухвалювалося принципом більшості, слід очікувати:

- а) жорстокого обмеження імпорту;
- б) обмеження, що врівноважує вигоди і витрати;
- в) ніяких обмежень;
- г) повної заборони імпорту.

Обґрунтуйте відповідь.

55 До медіанних виборців відносяться ті, хто:

- а) прийшов голосувати, хоча їм все байдуже;
- б) дуже відсталі, щоб розбиратися в справі голосування;
- в) обіцяв підтримку всім групам, що змагаються, а зараз не знає, утриматися від голосування або прикинутися хворим;
- г) знаходиться в середині існуючої шкали прерогатив.

Обґрунтуйте відповідь.

56. Медіанний виборець - це виборець, який:

- а) однаковою мірою симпатизує всім політичним партіям;

- б) має середній ступінь зацікавленості в вирішенні проблем, що стоять перед суспільством;
- в) голосує тільки за депутатів партії центру;
- г) має середній для даного суспільства рівень інтелекту.

Обґрунтуйте відповідь.

57. Лобізм - це:

- а) процес впливу груп з особливими інтересами на ухвалення рішень законодавцями та урядовцями;
- б) взаємна підтримка депутатів шляхом обміну голосами при ухваленні законодавчих рішень;
- в) процес регулювання ринку державними структурами;
- г) всі відповіді неправильні.

Обґрунтуйте відповідь.

58. Логролінг - це:

- а) принцип проведення парламентських слухань з питань національної безпеки;
- б) принцип, що обмежує діяльність депутатів по розробці певних законів;
- в) практика взаємної підтримки депутатів шляхом «торгівлі голосами»;
- г) всі відповіді правильні.

Обґрунтуйте відповідь.

59. Яке із тверджень є помилковим: «Факторами вад державного регулювання економіки є:

- а) обмеженість інформації»;
- б) обмеженість контролю над державним апаратом з боку суспільства»;
- в) неспроможність конкуренції»;
- г) нездатність держави повністю контролювати реакцію контрагентів на її дії»;
- д) недосконалість політичного процесу».

Обґрунтуйте відповідь.

60. До недосконалості політичного процесу в умовах демократії можна віднести:

- а) лобізм;
- б) логролінг;

в) пошук політичної ренти;

г) всі відповіді правильні.

Обґрунтуйте відповідь.

Типові задачі з курсу для самостійного вирішення

1. Виберіть найкращий варіант економічної політики, якщо цільова функція має вигляд: $y = f(u, g, i)$:

Варіант політики	Темп інфляції (i)	Показник економічного зростання (g)	Рівень безробіття (u)
1	3	5	6
2	3	4	7
3	5	4	3
4	7	2	3

Обґрунтуйте відповідь.

2. Визначте, реалізація якого варіанту державних заходів припускає боротьбу з економічною кризою в країні:

Керовані параметри	Варіанти державних заходів				
	1	2	3	4	5
Державні витрати	зниження	зростання	зниження	зростання	зниження
Податки	зростання	зниження	зростання	зниження	зниження
Норма банківських резервів	зниження	зростання	зростання	зниження	зниження
Банківський відсоток	зростання	зростання	зростання	зниження	зниження
Державні облигації	купівля	продаж	продаж	купівля	купівля

Обґрунтуйте відповідь.

3. Визначте, реалізація якого варіанту державних заходів припускає боротьбу з інфляцією попиту в країні:

Керовані параметри	Варіанти державних заходів				
	1	2	3	4	5
Державні витрати	зниження	зростання	зниження	зниження	зростання
Податки	зниження	зростання	зростання	зростання	зростання
Норма банківських резервів	зростання	зниження	зростання	зростання	зростання
Банківський відсоток	зростання	зниження	зростання	зростання	зростання
Державні облигації	продаж	купівля	купівля	продаж	продаж

Обґрунтуйте відповідь.

4. Визначте, реалізація якого варіанту державних заходів припускає боротьбу зі спа-дом економіки країни:

Керовані параметри	Варіанти державних заходів				
	1	2	3	4	5
Державні витрати	зниження	зростання	зростання	зниження	зниження
Податки	зниження	зниження	зниження	зростання	зростання
Норма банківських резервів	зниження	зниження	зниження	зростання	зниження
Банківський відсоток	зниження	зниження	зниження	зростання	зростання
Державні облігації	купівля	купівля	продаж	продаж	купівля

Обґрунтуйте відповідь.

5. Запишіть у економічних термінах логіку кейнсіанської грошової політики, пам'ятаючи, що все в ній розпочинається із збільшення грошової пропозиції, а закінчується більшим випуском:

$$M \uparrow \rightarrow \dots Y \uparrow.$$

6. Фахівці стверджують, що в світі існують чотири наведені нижче системи правового регулювання:

1. Англійська - можна все, крім того, що не можна.
2. Німецька - не можна нічого, крім того, що можна.
3. Французька - можна все, навіть те, що не можна.
4. Російська - не можна нічого, навіть те, що можна.

Яка з цих систем, на вашу думку, більш за все відповідає вимогам ринкової економіки?

7. Економіка характеризується наступними даними:

споживання - $C = 20 + 0,8Y$, де Y - дохід у розпорядженні;

інвестиції - $I = 60$;

податки - $T = 40$;

державні витрати - $G = 30$;

трансфертні платежі - $TR = 10$.

Розрахуйте:

1. Рівноважний рівень доходів.
2. Покажіть, що відбудеться з кривою планових витрат, рівноважним рівнем доходу та сальдо державного бюджету, якщо:
 - а) в цілях стимулювання економіки уряд збільшить свої витрати до 40;
 - б) уряд збільшить податки з 40 до 50 (при $G = 30$);
 - в) уряд одночасно збільшить державні витрати з 30 до 40 та податки з 40 до 50.
- 8 Проаналізуйте наведені нижче методи фіскальної політики. Визначте, чи є вони прикладом експансіоністської або рестрикційної політики та представляють автоматичний чи дискреційний стабілізатор.

Заходи уряду	Експансія (Е) або Рестрикція (Р)	Автоматичний (А) або дис- креційний (Д) стабілізатор
Приклад		
<i>Закриття шахт вимагає збільшення компенсаційних витрат безробітним</i>	Е	А
1. Збільшення відрахувань до пенсійного фонду		
2. Ліквідація пільг малим підприємствам щодо прибуткового податку		
3. Збільшення податкового тягаря на населення		
4. Підвищення кількості житлових субсидій у зв'язку з економічною кризою		
5. Приймання нової космічної програми		
6. Введення єдиного податку замість багатьох для сільгоспвиробників		
7. Збільшення заробітної плати державним службовцям		
8. Зростання доходів підприємців та розширення податкової бази як результат знаходження економіки країни в підвищувальному тренді великого кондратьєвського циклу		
9. Значне підвищення пенсій		
10. Різне зростання дорожніх зборів		

9. Ефект дії політичних інструментів на цільові показники може бути представлений у вигляді відхилень від початкового рівня таким чином:

$$\Delta Q = 1,3\Delta G + 0,3\Delta M;$$

$$\Delta P = 0,15\Delta G + 0,1\Delta M,$$

де P - показник інфляції, $\Delta Q, \Delta G, \Delta M$ вимірюються в відсотках від Q .

Чи є грошова політика і фіскальна політика лінійно незалежними інструментами?

10. Згідно с концепцією Тінбергена, визначте параметри приросту інструментів фіскальної (ΔG) та грошової політики (ΔM) за умов, що обсяг виробництва залишається незмінним ($\Delta Q = 0$), а інфляцію слід знизити на 1% ($\Delta P = -1$), коефіцієнти дорівнюють: $a_1=1,33$; $a_2=0,28$; $b_1=0,14$; $b_2=0,13$.

11. Нехай в економіці випуск продукції відповідає потенційному ($Q = Q^*$), інфляція становить 5% ($P = 5$). Перед урядом постає завдання зменшити інфляцію до 3% ($\Delta P = -2$), коефіцієнти дорівнюють: $a_1=1,33$; $a_2=0,28$; $b_1=0,14$; $b_2=0,13$. Визначте параметри приросту інструментів фіскальної (ΔG) та грошової політики (ΔM). Оцініть отримані результати з економічної та політичної точок зору.

12. У програмі уряду передбачається вирішити проблему фінансової стабілізації, зайнятості і збалансованості зовнішньоторговельного балансу. При цьому використовується фіскальна політика та економічне програмування. Який можна дати прогноз ефективності цієї економічної політики?

13. Припустимо, що жителі міста N вирішили відкрити парк розваг. Щоб його відкрити і утримувати, кожна група мешканців міста повинні щорічно платити рівний податок в 12000 тис. грн. У таблиці наведено щорічну вигоду, що отримує кожна група мешканців.

Групи мешканців	Щорічна вигода кожної групи (тис. грн.)
1	1800
2	260
3	1600
4	1200
5	600
6	2200
7	1540

8	1700
---	------

Виконайте наступні завдання:

а) якщо кожна група голосуватиме відповідно до отриманих вигод і витрат, то хто буде голосувати «за» та «проти»?

б) буде чи ні відкрито парк?

14. Ухвалюється рішення про установку дорожніх знаків. Відома наступна інформація:

Кількість знаків	Загальна вигода суспільства, гр. од.	Гранична вигода суспільства	Індивідуальна гранична вигода по групах		
			А – 60 %	В – 30 %	С – 10 %
1	300	-	-	-	-
2	500	200	120	60	20
3	650	150	90	45	15
4	700	50	60	30	10
5	750	50	30	15	5
6	770	20	12	-6	2

Граничні витрати для кожного додаткового знаку – 150 од.

Визначити:

а) яким буде оптимальний обсяг виробництва для суспільства;

б) за яку кількість знаків голосуватимуть мешканці, якщо:

1) витрати розподіляються в тій же пропорції, що і вигоди;

2) витрати розподіляються рівномірно між групами, а вигоди – в заданій пропорції (60 %, 30 %, 10 %);

3) вигоди розподіляються рівномірно, а витрати – нерівномірно (А несе 80 % витрат, В і С – по 10 %).

15. У наведеній нижче таблиці показано суспільні витрати і загальні суспільні вигоди від 4 природоохоронних програм. Вартість кожної наступної програми перевищує попередню. Яку з програм слід реалізувати? Обґрунтуйте відповідь.

Програма	Загальні суспільні витрати, тис. гр. од.	Загальні суспільні вигоди, тис. гр. од.

A	3	7
B	7	12
C	12	16
D	18	19

Тематичний зміст дисципліни

4. НАЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

ТЕМА 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУРСУ "НАЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ"

Актуальність курсу, об'єкт і предмет вивчення. Визначення світової економіки і основні етапи її формування.

Основні показники розвитку різних країн світу. Галузева структура сучасного світового господарства і її особливості по різних групах країн.

Основні типології країн світу. Основні моделі економічного розвитку країн світу.

Основні особливості розвитку світового господарства на сучасному етапі. Глобалізація і її вплив на розвиток країн і регіонів. Регіоналізація і інтеграція і їх вплив на розвиток країн і регіонів.

Інтеграційні об'єднання світу і їх роль в розвитку країн і регіонів. Міжнародні економічні організації та цілі їх створення.

Таблиця 1.

ВВП з розрахунку на душу населення в різних частинах світу з врахуванням паритету купівельної спроможності (2007 р.)

Країна	Абсолютний розмір ВВП, млрд. дол.	Рейтинг за абсолютним розміром ВВП	Населення, млн. чол.	ВВП на душу населення, тис. дол.	Рейтинг по ВВП на душу населення
США	13860	1	304	46,0	9
Китай	7 043	2	1330	5,3	128
Японія	4417	3	128	33,8	34
Індія	2965	4	1148	2,7	161
Німеччина	2833	5	82	34,4	31
Великоб-	2147	6	61	35,3	28

ританія					
Росія	2076	7	141	14,6	73
Франція	2067	8	64	33,8	33
Бразилія	1 838	9	192	9,7	95
Україна	321	33	46	6,9	117
Норвегія	257	41	5	55,6	5
Сінгапур	223	46	5	48,9	8
Ізраїль	185	54	7	28,8	42
Люксем-бург	39	94	0,5	80,8	1

ТЕМА 2

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛІ КРАЇН НАЙБІЛЬШ РОЗВИНУТИХ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ (США І КАНАДИ)

I. Історія виникнення і загальні відомості про США. Історико-економічні, геополітичні і природні чинники розвитку економіки США. Місце США в світовій економіці.

Різновиди економічної політики уряду США в ХХ столітті. "Новий курс" Ф. Рузвельта і його роль в подоланні Великої депресії в США. "Рейганоміка" і її результати.

Особливості американського стилю управління. Г.Форд, Л. Якокка та інші.

Сучасна економіка США і її галузева структура. Модель розвитку американської економіки.

Основні тенденції соціально-економічного розвитку США. Причина економічної кризи 2008-2009 рр. і роль в ній Сполучених Штатів. Проблеми, які сьогодні залишаються невирішеними в економіці США.

II. Історія виникнення і загальні відомості про Канаду. Географічні та природно-кліматичні чинники в розвитку економіки Канади.

Сучасна економіка Канади і її галузева структура. Особливість канадської моделі та її відмінності від американської та європейської. Вплив США на економічний розвиток Канади. Якість життя в сучасній Канаді.

Таблиця 2.

Основні показники найбільш розвинутих країн Північної Америки (2007 р.)

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу населення тис. дол.
США	9827	304	13860	46,0

(Вашингтон)				
Канада (Оттава)	9985	33	1274	38,2

ТЕМА 3

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ І МОДЕЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Історичні особливості розвитку Західної Європи. Економічні підсумки Першої світової війни. Версальський мирний договір.

Економічні підсумки Другої світової війни. План Маршалла і його вклад у відродження післявоєнного господарства Західної Європи.

Класифікація країн Західної Європи.

Загальні особливості західноєвропейської моделі розвитку економіки, її позитивні і негативні риси в порівнянні з американською і японськими моделями.

Історія розвитку європейської інтеграції. Основні характеристики Європейського Союзу. Сучасні проблеми європейської моделі економіки

Таблиця 3.

Історія створення і розширення ЄС

Рік	Країна	Загальна кількість членів
25 березня 1957	Бельгія, ФРН, Італія, Люксембург, Франція, Нідерланди	6
1 січня 1973	Великобританія, Данія, Ірландія	9
1 січня 1981	Греція	10
1 січня 1986	Іспанія, Португалія	12
1 січня 1995	Австрія, Фінляндія, Швеція	15
1 травня 2004	Угорщина, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Чехія, Естонія	25
1 січня 2007	Болгарія, Румунія	27

Таблиця 4.

Основні показники найбільш розвинутих країн Західної Європи (2007 р.)

Країна (столиця)	Територія тис.	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу населення
------------------	----------------	---------------------	----------------	-----------------------

	км ²			тис. дол.
Великобританія (Лондон)	245	61	2147	35,3
Німеччина (Берлін)	357	82	2833	34,4
Франція (Париж)	552	64	2067	33,1
Італія (Рим)	301	58	1800	31,0

ТЕМА 4

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Загальні відомості про Великобританію. Природні чинники, які визначили шляхи розвитку британської економіки і її спеціалізацію в міжнародному розподілі праці. Історичні події, які зробили найбільший вплив на розвиток економіки Великобританії.

М. Тетчер і особливості "тэтчеризма". Основні реформи уряду М. Тетчер в 80-90-гг. ХХ століття.

Особливості економічної моделі Великобританії і її відмінності від моделей країн континентальної Європи.

Галузева структура і сучасні тенденції соціально-економічного розвитку економіки Великобританії. Особливості взаємин Великобританії і ЄС

ТЕМА 5

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ НІМЕЧЧИНИ

Загальні відомості і історичні особливості розвитку Німеччини. Причини економічної кризи Німеччини 20-х гг. ХХ століття. Відродження економіки Німеччини після Першої світової війни. Плани Ч. Дауеса і О. Юнга.

Економічна політика фашистської Німеччини. Реформи Я. Шахта.

Економічна програма Л. Ерхарда у ФРН і "німецьке економічне диво".

Галузева структура економіки і сучасні тенденції соціально-економічного розвитку Німеччини.

Особливості економічної моделі розвитку Німеччини. Позитивні риси і проблеми соціально-ринкової моделі економічного розвитку Німеччини. Роль Німеччини в світовій економіці та ЄС.

ТЕМА 6

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ ФРАНЦІЇ

Загальні відомості про Францію. Роль Франції в світовій економіці.

Історичні особливості розвитку Франції. Ш. де Голь і економічна політика голизму у Франції.

Галузева структура економіки Франції. Особливості її економічної моделі. Політики "дирижизму" та його позитивні і негативні риси. Сучасні особливості соціально-економічного розвитку Франції.

Роль Франції в процесах європейської інтеграції.

ТЕМА 7

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ ІТАЛІЇ ТА КРАЇН ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ

I. Особливості економічної моделі розвитку середземноморських країн і її відмінності від інших країн континентальної Європи. Роль історичних чинників і культурних традицій в розвитку країн Південної Європи.

Загальні відомості про Італію та її місце в світовому господарстві і економіці Європи. Економічні передумови зародження фашизму в Італії після Першої світової війни.

Галузева структура економіки та сучасні тенденції соціально-економічного розвитку Італії. Інституційні чинники розвитку італійської мафії і її вплив на економіку Італії.

II. Економіка Іспанії, Греції і Португалії. Спеціалізація цих країн в системі світогосподарських зв'язків. Основні сучасні проблеми їх економічного розвитку.

Таблиця 5.

Основні показники країн Південної Європи (2007 р.)

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення тис. дол.
Іспанія (Мадрид)	506	41	1362	33,7
Португалія (Лісабон)	92	11	232	21,8
Греція (Афіни)	132	11	326	30,5

ТЕМА 8

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ

Загальна характеристика, природні і історичні особливості країн Північної Європи.

Скандинавський варіант соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Галузева структура і сучасні тенденції соціально економічного розвитку країн Північної Європи.

Таблиця 6.

Основні характеристики країн Північної Європи (2007 р.)

Країна (столиця)	Терито- рія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Данія (Копенгаген)	43	6	205	37,4
Ісландія (Рейк'явік)	103	0,3	12	39,4
Норвегія (Осло)	324	5	257	55,6
Фінляндія (Хельсінкі)	338	5	186	35,5
Швеція (Стокгольм)	450	9	333	36,9

ТЕМА 9

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛІ НАЙБІЛЬШ РОЗВИНУТИХ КРАЇН АЗИ- АТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ (ЯПОНІЇ І АВСТРАЛІЇ)

I. Загальна характеристика Японії та її роль в світовій економіці. Природні та історико-економічні особливості розвитку країни.

Економічний курс Дж. Доджа – К. Шоупа в Японії після Другої світової війни. Роль американської окупаційної армії в період проведення післявоєнних реформ в Японії.

Японське "економічне диво".

Галузева структура економіки. Особливості моделі і сучасні тенденції соціально-економічного розвитку Японії

Особливості трудових стосунків в Японії. "Сюивизм" і "патерналізм". Характерні риси японської моделі менеджменту.

II. Загальна характеристика Австралії. Вплив природних чинників на еко-

номічний розвиток Австралії. Історичні особливості розвитку країни.

Особливості моделі "переселенського капіталізму".

Структура економіки і сучасні тенденції соціально-економічного розвитку Австралії. Якість життя в сучасній Австралії.

Спеціалізація Австралії в міжнародному розподілі праці та її роль в світовій економіці.

Таблиця 9.

Основні характеристики найбільш розвинутих країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону (2007 р.)

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Японія (Токіо)	367	128	4417	33,8
Австралія (Канбера)	7687	21	767	37,5

ТЕМА 10

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ НОВИХ ІНДУСТРІАЛЬНИХ КРАЇН ПІВДЕННО-СХІДНІЙ АЗІЇ І ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

I. Основні характеристики НІК Південно-Східної Азії. Чинники успіху "азіатських драконів" і "азіатських тигрів". Роль інституційних чинників в процесі їх розвитку.

Основні характеристики і особливості їх економічної моделі. Відмітні особливості розвитку "драконів" і "тигрів".

Сучасні проблеми моделі розвитку НІК.

II. Особливості латиноамериканського регіону і основні характеристики його найбільш розвинутих країн. Історичні особливості розвитку країн Латинської Америки. Че Гевара і його роль в революційному русі латиноамериканських країн.

Особливості моделі розвитку і галузева структура економіки НІК Латинської Америки.

Таблиця 10.

Основні характеристики "азіатських драконів" (2007 р.)

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
---------------------	-----------------------------------	------------------------	-------------------	---

Південна Корея (Се- ул)	99	49	1206 (14 місце в світі)	24,6
Тайвань (Тайбей)	36	23	690	29,8
Сінгапур (Сінгапур)	1	5	223	48,9
Гонконг (або Сян- ган)	1	7	293	42,0

Таблиця 11.
Основні характеристики "азіатських тигрів" (2007 р.)

Країна (столиця)	Терито- рія тис. км ²	Населен- ня млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Індонезія (Джакарта)	1905	238	846	3,4
Малайзія (Куала- Лумпур)	330	25	358	14,4
Таїланд (Бангкок)	513	66	520	8,0
Філіппіни (Маніла)	300	93	299	3,3

Таблиця 12.
Основні характеристики найбільш розвинених країн
Латинської Америки (2007 р.)

Країна (столиця)	Терито- рія тис. км ²	Населен- ня млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Бразилія (Бразілія)	8547	192	1838	9,7
Мексика (Мехіко)	1958	110	1353	12,5
Аргентина (Буенос- Айрес)	2780	41	524	13,0
Чилі (Сантьяго)	757	17	234	14,4

ТЕМА 11

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКОЇ РЕСПУБЛИКИ

Особливості економіки африканського регіону. Історичні особливості становлення і розвитку капіталізму в ПАР. Н. Мандела і його роль у визвольному русі Африки.

Політична і економічна ситуація в ПАР після краху режиму апартеїду. Модель розвитку і галузева структура економіки ПАР.

Таблиця 13.

Основні характеристики ПАР (2007 р.)

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Південно-Африканська республіка (Преторія)	1220	44	468	10,6

ТЕМА 12

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ КРАЇН БЛИЗЬКОГО І СЕРЕДНЬОГО СХОДУ

Особливості близькосхідного регіону і основні характеристики його найбільш розвинених країн.

Історичні особливості, економіка і модель розвитку Ізраїлю.

Історичні особливості, економіка і модель розвитку Саудівської Аравії та інших країн "нафтового поясу".

Історичні особливості, економіка і модель розвитку Туреччини.

Таблиця 14.

Основні характеристики найбільш розвинених країн Близького і
Середнього Сходу (2007 р.)

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Ізраїль (Тель-Авів)	21	7	185	28,8
Іран	1648	66	853	12,3

(Тегеран)				
Туреччина (Анкара)	780	72	668	9,4
Саудівська Аравія (Ер- Ріяд)	2150	28	572	20,7

ТЕМА 12

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ І СХІДНОЇ ЄВРОПИ (ЦСЄ)

Особливості розвитку адміністративно-командної економіки соціалістичного типу в країнах ЦСЄ і Радянському Союзі. Позитивні і негативні риси характерні для даної моделі розвитку. Й. Тіто та його роль в розвитку Югославії. Режим Чаушеску в Румунії.

Позитивні і негативні наслідки сучасних ринкових перетворень в країнах ЦСЄ в кінці 80-х початку 90-х рр. Геополітичні зміни в країнах ЦСЄ (на прикладі колишньої Югославії).

Структура економіки і сучасні тенденції соціально-економічного розвитку країн ЦСЄ. Особливості економіки найбільш розвинених країн ЦСЄ. Особливості розвитку менш благополучних країн ЦСЄ

Основні характеристики країн Балтії і особливості їх соціально-економічного розвитку. Сучасні успіхи і невдачі країн Балтії.

Таблиця 15.

Основні характеристики країн ЦСЄ (2007 р.)

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Словенія (Любляна)	20	2	55	27,3
Чехія (Прага)	79	10	249	24,4
Словаччина (Братислава)	49	6	108	19,8
Угорщина (Будапешт)	93	10	194	19,5
Польща (Варшава)	313	39	625	16,2
Хорватія (Загріб)	57	5	69	15,5
Болгарія	111	7	87	11,8

(Софія)				
Румунія (Бухарест)	238	22	248	11,1
Македонія (Ськопье)	26	2	17	8,4
Сербія (Белград)	78	10	57	7,7
Боснія і Герце- говина (Сарає- во)	51	5	30	6,6
Албанія (Тірана)	29	4	20	5,5
Чорногорія (Подгоріца)	14	0,7	26	3,8

Таблиця 16.

Основні характеристики країн Балтії

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населен- ня млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Литва (Вільнюс)	65,2	3,6	60	16,7
Латвія (Рига)	64,5	2,3	40	17,7
Естонія (Таллінн)	45,1	1,3	55	21,8

ТЕМА 13**ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ КРАЇН СНД**

Загальна характеристика країн СНД. Економічні перетворення в країнах СНД після виходу із складу Радянського Союзу та їх підсумки сьогодні.

Особливості моделей, галузева структура господарства і сучасні тенденції соціально-економічного розвитку країн СНД.

Місце Росії в світовій економіці. Економічний потенціал Росії (природні і трудові ресурси, структура економіки). Особливості, проблеми і перспективи розвитку економіки Росії. Стан і перспективи економічних стосунків України з Росією.

Специфіка Білоруської моделі національної економіки.

Кавказька модель національної економіки.

Середньоазіатська модель національної економіки.

Таблиця 17.

Основні характеристики країн СНД

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу насе- лення, тис. дол.
Росія (Москва)	17075	141	2076	14,6
Східна Європа				
Білорусь (Мінськ)	208	10	105	10,2
Україна (Київ)	604	46	321	6,9
Молдова (Кишинів)	34	4	10	2,2
Закавказзя				
Азербайджан (Баку)	87	8	72	9,0
Вірменія (Єреван)	30	3	17	5,7
Грузія (Тбілісі)	70	5	20	4,2
Центральна і Середня Азія				
Казахстан (Астана)	2717	15	162	10,4
Туркменіс- тан (Ашха- бад)	488	5	47	9,2
Узбекистан (Ташкент)	447	28	62	2,2
Киргизстан (Бішкек)	199	5	10	2,0
Таджикистан (Душанбе)	143	7	12	1,6

ТЕМА 14

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ НАЙБІЛЬШ ВПЛИВОВИХ КРАЇН СХІДНОЇ І ПІВДЕННОЇ АЗІЇ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ (КИТАЮ І ІНДІЇ)

І. Загальна характеристика Китаю. Історико-економічні особливості розвитку Китаю. М. Цзедун і "особливий шлях" Китаю. Д. Сяопін і курс на соціалістичну ринкову економіку.

Галузева структура економіки Китаю. Особливості моделі і сучасні тенденції соціально-економічного розвитку Китаю. Позитивні риси китайської моделі розвитку, які могли б бути використані при реформуванні вітчизняної економіки.

Місце Китаю в світовій економіці і подальші проблеми і перспективи його розвитку.

II. Загальна характеристика і історичні особливості розвитку Індії. М. Ганді і його роль у визвольному русі Індії.

Специфіка індійської економіки і її галузева структура.

Особливості моделі і сучасні тенденції соціально-економічного розвитку Індії. "Полюсність" в розвитку економіки Індії.

Таблиця 18.

Основні характеристики країн Східної і Південної Азії,
що розвиваються (2007 р.)

Країна (столиця)	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Китай (Пе- кин)	9597	1330	7043	5,3
Індія (Делі)	3288	1148	2965	2,7

ТЕМА 15

ЕКОНОМІКА І МОДЕЛЬ СЛАБОРОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ

Основні характеристики найменш розвинених країн світу та їх місце в світовій економіці.

Відмінності між поняттями "країни, що розвиваються," і "найменш розвинені країни". Галузева структура їх економік.

Основні напрями соціально-економічних перетворень в найменш розвинених країнах світу на найближчі десятиліття. Основні економічні проблеми, що стоять перед ними в теперешній час.

Можливі моделі економічного розвитку, що пропонуються для найменш розвинених країн світу.

Таблиця 19.

Основні характеристики деяких найменш розвинених країн світу (2007 р.)

Країна	Територія тис. км ²	Населення млн. чол.	ВВП млрд. дол.	ВВП на душу на- селення, тис. дол.
Африка				
Зімбабве	391	13	6	1,3

Ефіопія	1104	78	55	0,7
Азія				
Камбоджа	181	14	26	1,8
Непал	147	30	31	1,1
Латинська Америка				
Нікарагуа	130	6	18	3,2
Гаїті	28	9	16	1,9

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вишневецкая Е. Н. Экономика и модели экономических систем стран мира: Учебное пособие. – Донецк, ДонНТУ, 2010. – 302 с.
2. Мировая экономика: Учебник / Под ред. проф. А.С. Булатова. – М.: Экономика, 2003. – 734 с.
3. Мировая экономика. Экономика зарубежных стран / под ред. В.П. Колесова и М.Н. Осьмовой. – М.: Флинта, 2001. – 480 с.
4. Погорлецкий А.И. Экономика зарубежных стран: Учебник. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000. – 492 с.
5. Економіка зарубіжних країн / Навчальний посібник / За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, К.І. Ржепішевського. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 352 с.
6. Авдокушкин Е.Ф. Международные экономические отношения: Учебник. – М.: Юристъ, 2001. – 368 с.
7. Малкова И.В. Мировая экономика в вопросах и ответах: Учеб. пособие. – ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 272 с.
8. Економіка зарубіжних країн / Підручник / За ред. А.С. Філіпенко. – К.: Либідь, 1998. – 416 с. (<http://economist.nm.ru/>)
9. Шніцер М. Порівняння економічних систем / Пер. з англ. – К.; Основи, 1997. – 519 с.

Додаткова

10. История мировой экономики. Хозяйственные реформы 1920-1990 г.г.: Учеб. Пособие/ Под ред. Проф. А.Н.Марковой. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1995. – С.92-99.
11. Страны мира / Иллюстрированная энциклопедия. – М.: ОЛМА-ПРЕСС Образование, 2006. – 640 с.
12. Ростов Е.Ф. Вся экономика планеты в цифрах и фактах: Справочник / Е.Ф. Ростов. – М.: ООО "Издательство АСТ". – 2004. – 575 с.
13. Экономические модели для развивающихся рынков // Экономика и управление в зарубежных странах. – 2002. – №9. – С. 3-10.
14. Модели развития мировой экономики // Экономика и управление в зарубежных странах. – 2007. – №10. – С. 12-24 .
15. Европейская социальная модель // Экономика и управление в зарубежных странах. – 2007. – №1. – С. 23-35.
16. Мировая экономика в XX веке: потрясающие достижения и серьезные проблемы (Глава V доклада МВФ "Обзор мировой экономики") // МЭиМО. – 2001. –

№ 1. – С. 3-15.

17. Обоснованный прогноз мирового развития // МЭиМО. – 2007. - №11. - С. 107-110.

18. World Development Indicators Database. – www.worldbank.org.

19. Country Statistics, Charts, and Maps. – <http://www.indexmundi.com>.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Які існують основні моделі економічного розвитку країн світу? Дайте їм коротку характеристику.

2. Охарактеризуйте галузеву структуру сучасного світового господарства і її особливості по різних групах країн.

3. Які особливості економічної моделі США? Чи прийнятна ця модель для нашої країни?

4. Як вплинули історико-економічні, природні, геополітичні чинники на розвиток американської економіки і її економічної моделі?

5. Які різновиди економічної політики уряду США в ХХ ст. можна виділити?

6. Які проблеми залишаються невирішеними в теперішній час в економіці США?

7. У чому проявляється особливість канадської моделі та її відмінності від американської та європейської? Яким чином виявляється вплив США на економічний розвиток Канади?

8. Загальні особливості західноєвропейської моделі розвитку економіки, її позитивні і негативні риси в порівнянні з американською і японськими моделями.

9. У чому полягають сучасні проблеми європейської моделі економіки? Яким чином членство в ЄС впливає на економічний розвиток країн-членів?

10. У чому полягають особливості економічної моделі розвитку Великобританії і її відмінності від моделей країн континентальної Європи?

11. Охарактеризуйте особливості моделі розвитку середземноморських країн. Які існують сучасні проблеми їх економічного розвитку?

12. У чому полягає суть політики французького "деріжизму"? Назвіть його позитивні і негативні моменти.

13. Які причини економічної кризи Німеччини у 20-ті рр.? За допомогою чого країні удалося вийти з неї?

14. Назвіть позитивні риси соціально-ринкової моделі економічного розвитку Німеччини. Які існують проблеми цієї моделі?

15. Охарактеризуйте скандинавський варіант соціально-орієнтованої ринкової економіки. Чому така модель отримала назву "шведський соціалізм"?

16. У чому полягає "японське економічне диво"? Які чинники сприяли зростанню японської економіки в другій половині ХХ ст.?

17. Які особливості трудових стосунків в Японії? Що таке "сюівізм" і "патерналізм", властиві японцям?

18. Покажіть вплив природних чинників на економічний розвиток Австралії.

19. У чому полягають особливості моделі "переселенського капіталізму"? В яких країнах вона існує?

20. Які особливості і характерні риси економічного розвитку Нових індустріальних країн Азії? Яку роль зіграли культурні чинники в цьому процесі? Чи можливе поширення азіатського досвіду розвитку на нашу країну?

21. Які особливості і характерні риси латиноамериканського регіону? Особливості моделі розвитку і галузева структура економіки НІК Латинської Америки.

22. Які історичні особливості становлення і розвитку капіталізму в Південно-Африканській республіці? Як змінилася політична і економічна ситуація в ПАР після краху режиму апартеїду?

23. У чому полягають особливості розвитку країн Близького і Середнього Сходу?

24. У чому полягає унікальність Ізраїлю та шляхів його розвитку?

25. Назвіть позитивні і негативні наслідки сучасних ринкових перетворень в країнах центральної і східної Європи. Які з країн регіону просунулися на шляху здійснення реформ далі за всіх?

26. У чому полягають особливості економічного розвитку країн Балтії? Які стартові умови більш сприяли їх розвитку в порівнянні з колишніми республіками Радянського Союзу?

27. Яке місце займає Росія в світовій економіці? У чому полягають особливості, проблеми і перспективи розвитку економіки Росії?

28. У чому полягає особливість моделі економічного розвитку Китаю? Які позитивні риси китайської моделі розвитку могли б бути використані при реформуванні вітчизняної економіки?

29. Визначите сучасні економічні досягнення і проблеми розвитку Індії. У чому полягає "полюсність" в її розвитку?

30. Які проблеми існують сьогодні в найменш розвинених країнах світу? Які можливі моделі економічного розвитку пропонуються для цих країн?

5. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

5.1. Тематичний зміст дисципліни

Тема 1. Предмет і метод інституціональної економіки

Теоретико-економічні засади інституційної економіки. Множинність теорій інституційної економіки. Багатовимірність, багатоманітність, складність, суперечливість, мінливість економічної реальності. Вертикальна і функціональна стратифікація суспільства. Формування специфічних і неоднозначних інтересів класів та прошарків .

Множинність критеріїв класифікації інститутів. Основні причини множинності теорій. Класифікація напрямків інституційної теорії економіки. Генетичний і логічний зв'язок теорій. Специфіка становлення та розвитку. Інтенсивний тип відтворення.

Тема 2. Формування та етапи розвитку інституціоналізму.

Попередники інституціоналізму. Німецька історична школа. Марксизм.

Створення школи старого інституціоналізму. Особливості вчень Т.Веблена, У.Мітчела, Д.Коммонса. Недоліки старого інституціоналізму. Виникнення нового інституціоналізму. Нова інституціональна теорія. Теорія прав власності. Теорія економіки та права. Нова економічна історія.

Тема 3. Інституціональна структура ринкової економіки.

Значення інститута: експериментальна економіка.

Досліджувальні програми в економічній теорії. Парадигма і досліджувальні програми. Неокласична економічна теорія, традиційний інституціоналізм та неоінституційна економічна теорія.

Невпевненість, раціональність та проблема координації. Основні елементи теорії вибору: явні і неявні передумови. Види невизначеності.

Одиниця аналізу в неоінституційній теорії. Інститути, організації, правила, стереотипи поведінки й мислення.

Правила, права, правові відносини. Формальні та неформальні відносини. Формальні й неформальні правила. Конституційні та економічні правила, контракти. Координаційні та розподільні аспекти інститутів.

Три рівня аналізу в неоінституційній теорії. Інституційне середовище та інституційні узгодження. Основні типи залежності.

Тема 4. Права власності.

Вільний доступ. “Режим невласності”. Розсіяння прибутку. Вичерпання ресурса. Умови виникнення та зникнення вільного доступу.

Комунальна власність. Комунальна власність й проблема прийняття рішень. Оптимальна чисельність групи.

Альтернативні схеми прийняття рішень в групі. Приватна власність. Проблема використання знань в суспільстві. Державна власність. Ефекти вільного доступу. Спонтанна приватизація. Конфлікт прав: зовнішні ефекти і провали ринку.

Традиційний варіант рішення проблеми зовнішніх ефектів.

Теорема Коуза. Проблема ефекта багатства та двусторонній монополії. Альтернативні засоби інтерналізації зовнішніх ефектів.

Тема 5. Трансакції та трансакційні витрати.

Трансакції: поняття та види. Трансакції: операції, управління та раціоналізування. Товарні та інституційні трансакції.

Трансакційні та трансформаційні витрати.

Вплив трансакційних витрат на ефективність розміщення ресурсів та економічний розвиток.

Трансакційні витрати: визначення, види, властивості. Класифікація трансакційних витрат.

Інституційна реакція на існування та зміну трансакційних витрат. Альтернативні підходи до проблеми зміни трансакційних витрат. Трансакційні витрати на рівні окремої операції.

Трансакційні витрати на рівні економіки у цілому.

Тема 6. Економічні організації.

Неокласична теорія фірми. Цільові функції та умови рівноваги. Проблема інтеграції: технологічний та стратегічний підходи.

“Ефективний” підхід до пояснення нестандартної контракції. Економічна теорія прав власності, економічна теорія трансакційних витрат.

Типологія контрактів. Характеристика трансакцій за Уільямсоном. Специфічність активів.

Порівняльний аналіз економічних організацій. А-фірма і Я-фірма.

Гібридні форми: проблема дослідження рівноваги.

Комерційна концесія (франчайзинг).

Субпідрядні відносини.

Тема 7. Домогосподарство.

Економічні моделі домогосподарства в інституціоналізмі. Розбіжності при аналізі домогосподарств між старими та новими інституціоналістами. Трансформація поведінки домогосподарств під впливом інституцій. Інституції та раціональний вибір.

Тема 8. Держава як економічна організація.

Неоінституційна теорія держави: конфлікт з приводу формальних правил. Альтернативні варіанти пояснень держави: контрактний, експлуатаційний та синтетичний підходи.

Модель «стаціонарного бандита». Модель Фіндлі-Олсона.

Держава та рентоорієнтована поведінка.

Тема 9. Контракти.

Нова економічна історія. Основання та умови виникнення. Порівняльні переваги.

Система відкритих полів.

Контрактні альтернативи у сільському господарстві. Издольщина, аренда з фіксованою рентою. Контракт з фіксованою заробітною платою.

Гроші й трансакційні витрати. Бартерне та грошове господарство. Конкуренція та монополія в галузі пропозиції грошей.

Тема 10. Людський капітал і мотивація.

Поняття, види та функції людського капіталу. Причини виникнення людського капіталу. Рівні накопичення людського капіталу. Співвідношення понять людський та соціальний капітал. Опортунізм. Види опортунізму. Способи обмеження опортуністичної поведінки.

Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України.

Теорії інституційних змін.

Децентралізоване формування інститутів. Траєкторії інституційних змін. Ефекти навчання, зростаючий віддачі, зовнішні ефекти у мережі. Інституційні зміни: проблема компенсації.

Ефект блокування. Феномен “QWERTY”.

Інституціональні зміни в економіці України.

5.2. Література до курсу

Основна література

1. Уильямсон О. Экономические институты капитализма. – СПб, 1997.
2. Коуз Р. Фирма, рынок и право. / Пер с англ. – М.: «Дело ЛТД»: «Catalaxy», 1993.
3. Веблен Т. Теория праздного класса. – М.: Прогресс, 1984.
4. Капелюшников Р. Экономическая теория прав собственности. – М.: ИМЭМО, 1990.
5. Норт Д.С. Институциональные изменения: рамки анализа // Вопросы экономики. 1997. № 3.
6. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики. – М., 2001.
7. Олейник А.Н. Институциональная экономика: Учебное пособие. – М.: ИНФРА, 2000
8. Шаститко А.Е. Экономическая теория институтов. М., 1997.

Додаткова література

1. Кузьминов Я.И. Учебно-методическое пособие к курсу лекций по институциональной экономике. – М., 1999.
2. Норт Д. Институциональные изменения: рамки анализа // Вопросы экономики. 1997. №3.
3. Норт Д. Институты и экономический рост: историческое введение // THESIS. 1993. № 2.
4. Нейман Дж., Моргенштерн О. Теория игр и экономическое поведение. – М., 1970.
5. Капелюшников Р.И. Экономическая теория прав собственности. – М., 1990.

6. Капелюшников Р.И. Экономический подход Г. Беккера к человеческому поведению // США: экономика, политика, идеология. 1993. № 11.
7. Кордонский С. Рынки власти: административные рынки СССР и России. – М., 2000.
8. Алле М. Поведение рационального человека в условиях риска: Критика постулатов и аксиом американской школы // THESIS. 1994. № 5.
9. Тамбовцев В.Л. Теоретические вопросы институционального проектирования // Вопросы экономики. 1997. № 3.
10. Введение в институциональный анализ: Учебное пособие / Под ред. В.Л. Тамбовцева. – М., 1996.
11. Шаститко А.Е. Внешние эффекты и транзакционные издержки. – М., 1997.
12. Шаститко А.Е. Неоинституционализм // Вестник МГУ. Сер. «Экономика». 1997. №6.
13. Автономов В.С. Модель человека в экономической науке. – СПб, 1998.
14. Мизес Л. Индивид рынок и правовое государство. – СПб, 1999.
15. Аоки М. Фирма в японской экономике / Пер. с англ. – СПб, 1995.
16. Козловски П. Общество и государство: неизбежный дуализм. / Пер с нем. – М., 1998.
17. Вебер М. Избранные произведения. М., 1990.
18. Гелбрейт Дж. К. Экономическая теория и цели общества. – М., 1976.
19. Пригожин А.И. Социология организаций. – М., 1980.
20. Мильнер Б.З. Теория организаций: Курс лекций. – М., 1998.
21. Институциональные основы рыночной экономики в России. / О.С. Белокрылова, О.Е. Германова, И.Ю. Солдатова и др. М., 1996.
22. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. – М., 1994.
23. Социальное рыночное хозяйство. Теория и этика экономического порядка в России и Германии. / Пер. с нем. Под ред. В.С. Автономова. – СПб, 1999.
24. Хайек Ф. Познание, конкуренция и свобода. – СПб, 1999.
25. Эрхард Л. Благополучие для всех. / Пер с нем. М., 1991.
26. Э. Де Сото «Иной путь. Невидимая революция в третьем мире» – М., 1995.

5.3. Питання до екзамену.

1. Еволюція інституціональної теорії.
2. Інституція як одиниця аналізу.
3. Формальні та неформальні правила: поняття та взаємозв'язок.
4. Порівняльна характеристика систем власності.
5. Поняття та класифікації правочинів.
6. Теорема Коуза. Проблема «зовнішніх ефектів».
7. Варіанти функціонування режиму колективної власності.
8. Способи гарантування прав власності.
9. Види трансакційних витрат. Трансакційні витрати опортуністичної поведінки
10. Види трансакційних витрат. Витрати вимірювання.
11. Типи контрактів: класичний, неокласичний.
12. Типологія контрактів. Характеристика трансакцій за Уільямсоном.
13. Охарактеризуйте основні риси повного контракту. Чому повних контрактів у реальному світі майже не існує.
14. Поняття специфічності активів.
15. Наведіть приклади несприятливого відбору та основні способи боротьби з ним.
16. Теорія принципала-агента
17. Як співвідносяться інституції та організації
18. Роль держави у формуванні інституціональної структури.
19. Ефект блокування та феномен QWERTY.
20. Поняття та причини інституціональних змін.

5.4. Тести з дисципліни.

1. Дж. Комонс визначав інституції як:
 - а) колективні дії, які обмежують індивідуальні дії;
 - б) звички;
 - в) рівновага у взаємодії, що повторюється;
 - г) Веблен.
2. Перевага неформальних інституцій над формальними полягає у тому, що вони:
 - а) припускають гнучкість у реалізації санкцій;
 - б) можуть трактуватися по-різному у залежності від задачі, яку вирішує інституція;
 - в) виявляються у великих групах з нестійкими соціальними зв'язками;
 - г) є значними за умов слабкої держави.
3. Прикладом трансакції управління є:
 - а) придбання авта;
 - б) найм механіка для полагодження авта;
 - в) сплата податку за авто;

г) нічого з наведеного вище.

4. Специфічність – є властивість:

- а) коштовного активу;
- б) активу з високою альтернативною вартістю;
- в) активу з низькою альтернативною вартістю;
- г) рідкісного активу .

5. Прикладом довірчих благ є послуги:

- а) автомеханіка;
- б) кравця;
- в) повара;
- г) лікаря.

6. Про обмежену раціональність агента свідчить:

- а) слідування принципу максимізації;
- б) наявність трансакційних витрат;
- в) неповнота уподобань;
- г) неоднорідність продукції, що виробляється

7. Оберіть вірне твердження:

- а) неформальні правила завжди доповнюють формальні;
- б) існування неформальних правил ускладнено без підтримки їх формальними правилами;
- в) існування формальних правил ускладнено без підтримки їх неформальними правилами;
- г) формальні та неформальні правила регулюють різні боки життя індивідів.

8. Вимагання виникає за умови:

- а) асиметрії інформації;
- б) невизначеності майбутнього;
- в) наявності специфічних інвестицій, які зроблено однією зі сторін контракту;
- г) усе наведено вірно.

9. Витрати економічного агента на пошук інформації , укладення контракту та захисту прав власності є:

- а) альтернативними витратами;
- б) трансакційними витратами;
- в) постійними витратами;
- г) середніми витратами.

10. З точки зору Коуза, фірми існують завдяки:

- а) можливостей отримання прибутку;
- б) наявності витрат функціонування ринкового механізму;
- в) контрактним відносинам;
- г) наявності ієрархії .

11. Економічні інституції:

- а) дозволяють знизити витрати вибору в умовах невизначеності;
- б) обумовлюють глобальний мінімум трансакційних витрат;
- в) є стабільними, якщо їм притаманна властивість ефективності;
- г) безумовно слідуєть принципу «природнього відбору»

12. Контракт не є довершеним, якщо:

- а) він не є оптимальним для усіх контрагентів;
- б) він нескінчений;
- в) у ньому не прописано усі можливі варіанти розвитку подій;
- г) він стосується малоцінного активу.

13. Несприятливий відбір виникає:

- а) у відносинах «принципал-агент»;
- б) за умови асиметрії інформації;
- в) через небезкоштовність інформації;
- г) усі відповіді вірні.

14. Трансакційні витрати:

- а) дорівнюють нулю всередині фірми;
- б) дорівнюють нулю в економіці Робінзона Крузо;
- в) ніколи не дорівнюють нулю;
- г) вірна відповідь відсутня.

15. Розмір фірми визначається:

- а) бажанням власника;
- б) структурою виробленої продукції;
- в) співвідношенням граничних витрат організації трансакцій на ринку та всередині фірми;
- г) співвідношенням трас акційних та трансформаційних витрат виробництва продукції.

16. Засновником інституціоналізму традиційно вважається:

- а) Р.Коуз;
- б) Т. Веблен;
- в) Д.Норт;
- г) О. Уільямсон.

17. Напрямом інституціоналізму не є:

- а) теорія прав власності;
- б) теорія трансакційних витрат;
- в) теорія загальної рівноваги;
- г) теорія контрактів.

18. До структури інституції не включають:

- а) формальні правила;
- б) неформальні правила;
- в) організації;
- г) система санкціонування.

19. До формальних правил відносять:

- а) традиції;
- б) звичаї;
- в) Конституцію;
- г) звички.

20. Що не є QWERTY-ефектом:

- а) різні технологічні стандарти, які існують одночасно у різних країнах;
- б) принципово відмінне програмне забезпечення для комп'ютерів;

- в) система освіти;
 - г) конвеєрне виробництво;
21. Що не є прикладом інституціональної пастки:
- а) бартер;
 - б) держава;
 - в) тіньова економіка;
 - г) корупція.
22. Які витрати не відносять до трансакційних:
- а) витрати пошуку інформації;
 - б) витрати захисту прав власності;
 - в) витрати на обслуговування обладнання;
 - г) витрати опортуністичної поведінки;
23. Вкажіть головну причину появи інституцій:
- а) низькі трансакційні витрати;
 - б) високі трансакційні витрати;
 - в) низькі трансформаційні витрати;
 - г) високі витрати виробництва.
24. Вимірювання трансакційних витрат, які були зроблені Уолісом та Нортом стосувалося:
- а) США
 - б) Великої Британії;
 - в) пострадянських країн;
 - г) країн Європейського Союзу.
25. Чим визначаються межі розповсюдження влади держави:
- а) здатністю збирати податки;
 - б) політичною волею;
 - в) суспільним договором;
 - г) формальними правилами;
26. Що причиною виникнення держави з точки зору інституціоналістів:
- а) мінімізація трансакційних витрат;
 - б) здатність держави керувати економічними процесами;
 - в) «нагляд» за ринковим механізмом;
 - г) політична воля певних груп інтересів.
27. Теорія «стаціонарного бандита» М.Олсона розглядає:
- а) «справедливий» розподіл доходів;
 - б) раціональну поведінку політиків;
 - в) раціональну поведінку бандитів;
 - г) ідеальну структуру суспільства;
28. Прикладом позитивного результату інституціональних змін:
- а) парадокс передачі;
 - б) втеча «умів»;
 - в) ефективна система інституцій;
 - г) неформальна інституціоналізація.
29. Теорія прав власності не розглядає проблему:
- а) розмивання прав власності;

- б) проблему екстерналії;
- в) проблему специфікації прав;
- г) проблему формування приватної власності.

30. Проблема опортуністичної поведінки вперше була сформульована:

- а) Р.Коузом;
- б) Т. Вебленом;
- в) Д.Нортом;
- г) О. Уільямсоном.

6 ПРИКЛАД БІЛЕТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ, НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКЗМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

з фахового вступного випробування

Освітньо-професійна програма «бакалавр»

Галузь знань: 0305 Економіка та підприємництво

Напрямок підготовки: 6.030501 «Економічна теорія»

I Теоретична частина

Знайдіть вірну відповідь та дайте коротке пояснення.

1. Виробнича функція характеризує:

- а) технічне співвідношення факторів виробництва з випуском;
- б) залежність між максимально можливим обсягом випуску продукції та факторами, що для цього залучаються;
- в) співвідношення між обсягами товарів і послуг, що споживаються, та рівнем корисності, якого досягає споживач;
- г) обсяг товару, який можуть і бажають виготовити та продати виробники за різними цінами у даний час.

2. Надані три виробничих функції: $Q_1 = K^{1/2}L^{1/2}$; $Q_2 = K^{3/4}L^{1/4}$; $Q_3 = 2K + L$. Коефіцієнт еластичності заміщення факторів виробництва:

- а) найвищий для першої функції, найнижчий для другої;
- б) однаковий для цих функцій;
- в) вище для третьої функції і однаковий для першої та другої;
- г) найвищий для другої функції і найнижчий для третьої.

3. Ізокліналі:

- а) можуть бути проведені через будь-які точки на карті ізоквант;
- б) мають, як правило, від'ємний кут нахилу;
- в) характеризують однаковий розмір граничної норми технічного заміщення між двома факторами;
- г) є прямими лініями для ізоквант леонт'євського типу

4. Що вірно з точки зору класиків:

- а) грошова політика впливає лише на рівень цін?
- б) попит на гроші залежить від рівня доходів?
- в) номінальний ВВП безпосередньо залежить від маси грошей в обігу?

5. Якій сектор не відносять до макроекономічних суб'єктів?

- а) підприємницький сектор;
- б) сектор домашніх господарств;
- в) державний сектор;
- г) сільськогосподарський сектор.

6. До чинників споживання не належать:

- а) зароблений дохід;
- б) величина майна;
- в) ступеню диференціації доходів;
- г) сукупна пропозиція;
- д) гранична схильність до споживання.

7. Визначити, як діє на економічну кон'юктуру зменшення норми резервування:

- а) збільшуватиме пропозицію грошей внаслідок збільшення розміру грошового мультиплікатора;
- б) збільшуватиме пропозицію грошей внаслідок збільшення коефіцієнта депонування;
- в) зменшуватиме пропозицію грошей внаслідок зменшення грошового мультиплікатора;
- г) зменшуватиме пропозицію грошей внаслідок зменшення коефіцієнта депонування;
- д) усі твердження неправильні.

8. Економічна політика – це:

- а) модель господарського механізму;
- б) взаємозв'язок політики і економіки;
- в) впорядкування економічних процесів;
- г) цілі і способи реалізації їх;
- д) інше.

9. Знавці стверджують, що в світі існують наступні 4 системи правого регулювання:

- а) англійська – можна все, крім того, що не можна;
- б) німецька – не можна нічого, крім того, що можна;
- в) французька – можна все, навіть те, що не можна;
- г) російська – не можна нічого, навіть те, що можна.

Яка з цих систем, по Вашому, більше всього відповідає вимогам ринкової економіки?

10. Дж.Комонс визначав інституції як:

- а) колективні дії, які обмежують індивідуальні дії;
- б) звички;
- в) рівновага у взаємодії, що повторюється;
- г) Веблен.

11. Перевага неформальних інституцій над формальними полягає у тому, що вони:

- а) припускають гнучкість у реалізації санкцій;
- б) можуть трактуватися по-різному у залежності від задачі, яку вирішує інституція;
- в) виявляються у великих групах з нестійкими соціальними зв'язками;
- г) є значними за умов слабкої держави.

12. Прикладом трансакції управління є:

- а) придбання авта;
- б) найм механіка для полагодження авта;
- в) сплата податку за авто;

г) нічого з наведеного вище.

13 Яке місце займає Росія в світовій економіці? У чому полягають особливості, проблеми і перспективи розвитку економіки Росії?

14. Назвіть та поясніть які види відповідальності і бтя порушення правил та норм по охороні праці передбачає Закон України «Про охорону праці». Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Гарантії прав громадян на охорону праці.

II Практична частина

Задача 1

Производственная функция имеет вид: $Q = 4X^{0.5}$. Цена произведенного товара = 12 ден.ед., цена ресурса $X = 8$ ден.ед. Определить количество используемого ресурса X , объем выпуска продукции и величину полученной прибыли.

Задача 2

В умовній країні виробляються й споживаються три блага. У таблиці представлено кількість і ціну (за одиницю) кожного блага за два періоди.

Товар	2000		2012	
	Р (ціна)	Q (кількість)	Р (ціна)	Q (кількість)
Журнали	10	10	15	8
Шорти	27	6	24	7
Годинники	655	3	425	5

Визначте індекси Ласпейреса, Пааше й Фішера (2000р. – базисний період).

Задача 3

Природний рівень безробіття складає 6%, а фактичний – 8%. ВВП потенційний дорівнює 3000гр.од., коефіцієнт Оукена= 2,5 МРС = 0,9. Визначить всі фінансові інструменти забезпечення стабілізаційної політики держави.

Підсумкова оцінка визначається за комплексної діагностики знань:

Сума балів	Оцінка	Теоретическая часть (баллы)	Практическая часть (баллы)
90-100	“відмінно”	Тести -36 Питання 13-15 Питання 14-10	Задача 1 - 13
75-89	“добре”		Задача 2 – 13
50-74	“задовільно”		Задача 3 – 13
0-49	“незадовільно”	Всього- 61	

СКЛАВ:

Доцент к.е.н.

Г.І.Рибнікова

(підпис складача)

Доцент к.е.н.

_____ С.А.Романова

(підпис складача)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав кафедрою Економічна теорія
і державне управління

_____ проф.д.е.н. В.В.Дементьєв

